

planinski

V E S T N I K

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

111. LETO / SEPTEMBER 2006 / 750 SIT / 3,13 EUR

Revija
Planinske zveze
Slovenije

9

Alpinistična etika
85 let Jožeta Dobnika

9 770350 434008

PRODAJA:

POHODNIK

ŠMARTINSKA 152,
BTC-HALA A
LJUBLJANA

tel: 01 585 26 30

e-mail: pohodnik@univet.si

www.pohodnik-si.com

Sproščeno in varno

PRIVOŠČITE SVOJIM NOGAM NAJBOLJŠE!

Ko popusti vročina, ko se množice umaknejo v dolino in se gamsi spet brezbrizno pasejo nedaleč od poti, ko se macesni pripravljajo na jesensko žarenje ... se prava gorniška sezona šele dobro začne.

www.logos-trend.si

POWER MATIC 400 GV

»Power Matic je Asolov tehnično dovršen gorniški čevelj za resno pohodništvo, kopne ture v visokogorju in zavarovane plezalne poti.«

STYNGER GTX

»... namenjen resnejšim pohodnikom in gornikom, ki zahtevajo lahkotnost in udobje, pa tudi dobro zaščito za varno gibanje v resnejših razmerah.«

VOYAGER XCR

»Voyager je nedvomno vrhunski pohodniški čevelj, med najboljšimi na testu ...«

COMBI

»Model, ki vsekakor ne bo razočaral in ki za svojo ceno ponuja dovolj kakovosti.«

Citirano iz neodvisnega testa pohodniške obutve, objavljenega v Poletu 22. in 29. 6. 2006.

PRODAJNA MESTA ASOLO

Ljubljana	ANNAPURNA WAY HERVIS [Vič, City Park] INTERSPORT [Šiška, Subičeva]	Ajdovščina Nova Gorica Koper Novo mesto Krško Celje Velenje Ravné na Kor. Maribor Murska Sobota	INTERSPORT INTERSPORT in SUVEL HERVIS HERVIS HERVIS in MAXI ROSSI HERVIS KO-MO HERVIS in INTERSPORT HERVIS
Kamnik Kranj	3S SPORT HERVIS INTERSPORT [Kranj 1 in 2]		
Jesenice Kranjska Gora Kobarid Idrija	HERVIS INTERSPORT SPORTLAND TRULA		

www.asolo.si

NOVOST

Za vse zahtevnejše uporabnike obutve, ki morajo pred končno odločitvijo čevelj spoznati do podrobnosti, smo z letošnjo jesenjo uvedli dobrodošlo novost.

Vrata so odprli testni centri Asolo. Obutev Asolo lahko preizkusite na terenu in v živo preverite ali ustreza vsem vašim zahtevam.

Informacije o testnih centrih Asolo dobite na sedežu podjetja Logos Trend.
Logos Trend, d.o.o., Ljubljanska 21-k, Kamnik, T.: 01/ 831 1615

Izdajatelj in založnik:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja enkrat mesečno.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

106. letnik

Naslov uredništva:

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

Uredništvo Planinskega vestnika

Dvoržakova ulica 9, p.p. 214

SI-1001 Ljubljana

telefon: 01 434 56 87, faks: 01 434 56 91

e-pošta: pv@pzs.si

http://www.planinskivestnik.com

Odgovorni urednik: Vladimir Habjan

Uredniški odbor:

Marjan Bradeško, Marjeta Keršič-Svetel,

Andrej Mašera, Mateja Pate,

Emil Pevec (tehnični urednik),

Andrej Stritar (namestnik odgovornega urednika), Tone Škarja, Slavica Tovšak

Lektoriranje: Mojca Volkar

Oblikovanje: Zvone Kosovelj, Aljoša

Markač

Grafična priprava:

Repro studio SCHWARZ, d.o.o.

Tisk: SCHWARZ, d.o.o.

Naklada: 5150 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d.d., Ljubljana. Naročnina 7.500 SIT (31,3 EUR), 55 EUR za tujino, posamezna številka 750 SIT (3,13 EUR). Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirata Ministrstvo za šolstvo in šport in Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Fotografija na naslovnici: Triglav

☒ Tone Škarja

Prerezana naveza

Končno smo tudi v slovenščini dobili prevod znamenite knjige Dotik praznine (Touching the Void), v kateri je angleški alpinist Joe Simpson mojstrsko opisal skoraj neverjetno življenjsko preizkušnjo. Doživel jo je pri sestopu s šesttisočaka Siule Grande v perujskih Andih; s soplezalcem Simonom Yatesom je preplezal zelo težavno zahodno steno. Na ostrem, močno zasneženem grebenu si je pri padcu zlomil nogo v kolenu. To je v danih okoliščinah pomenilo strašansko eksistencialno zagato. Ob spuščanju je Simon v kritičnem trenutku prerezal vrvi, tako da je Joe padel v ledeniško razpoko, vendar se je na »čudežen« način rešil in se v strahotni kalvariji privlekel do baznega tabora. Zgodba je tako enkratna, da od človeka naravnost terjaja moralno oziroma etično opredelitev. V bistvu se ji ne moremo izogniti niti z na videz razsodnim umikom, češ zdaj v udobnem naslonjaču je lahko modrovati, vse drugače pa bi bilo, če bi se sami znašli v podobnem položaju. O takih stvarih preprosto MORAMO imeti stališče!

Dobro se še spominjam, kako nam je pokojni profesor Janez Milčinski na predavanju o medicinski etiki in deontologiji dal tale nasvet: »Če boste v negotovosti, kako bi ukrepali, ne storite ničesar, kar ne bi želeli, da bi kdo drug storil vam.« To »zlato« pravilo, ki človeku v ekstremnih življenjskih situacijah lahko pokaže etično pravilno smer delovanja ali nedelovanja, lahko z visoko stopnjo analogne substitucije prestavimo v deontološki kodeks moralno neoporečnega vedenja v gorniškem delovanju in nehanju. Če skušamo z moralnim relativizmom kakor koli »opravičiti« dejanje Simona Yatesa, ki je PREREZAL vrvi, ki ga je povezovala s hudo poškodovanim tovarišem, uničimo samo bit naveze kot osnovnega načina gibanja v težavnem in nevarnem gorskem svetu. Samo pomislimo na Whymperja: z ničimer utemeljeni sum, da je prerezal vrvi in pustil pasti štiri tovariše v prepad severne stene Matterhorna, mu je povzročil vrsto neprijetnosti, sumničenj, moralnih obsodb in celo sodnih preiskav, o katerih je pisal ves takratni evropski tisk. Sume je »nedvoumno« ovrгла šele tehnično najsodobnejša preiskava pretrgane vrvi lani ob 140. obletnici prvega vzpona. Zgodovina alpinizma pozna veliko primerov, ko so ljudje (npr. vodniki) žrtvovali svoje življenje iz idealne solidarnosti, ker jim je naveza pomenila nekaj svetega in nedotakljivega.

V konkretnem primeru je bistvenega pomena tudi to, ali se je Yates odločil prerezati vrvi na mah, spontano, v nekontrolirani paniki, ali po premisleku. Panični strah bi bil lahko olajševalna okoliščina, toda samo to, nič več. Tega ne bomo zvedeli nikoli, pa naj Joe Simpson s svojim sijajnim pisateljskim darom še tako išče opravičilo za svojega sonaveznika. Pa tudi Yatesov odgovor na še eno vprašanje bi bil zelo zanimiv: ali bi enako ukrepal, če bi na vrvi visel kak njegov bližnji, npr. njegov sin, žena, brat? Kje bi potegnili mejo? Ali bi tudi pri njih prerezal vrvi? Yatesov položaj bi nekoliko olajšal Simpson sam, če bi od njega imperativno zahteval, naj ga evtanazira, tega pa v knjigi ni zaslediti. Zanimivo, da je Simpson že ob zlomu noge v hipu pomislil, da je vsega konec in da ga bo tovariš pustil na gori. Torej se je podzavestno že vnaprej bal, da bi se kaj takega lahko zgodilo!

Če skušamo kakor koli opravičiti oz. »razumeti« Yatesovo dejanje, moramo privoliti v načela socialnega darvinizma, kjer se »nesposobnejši« MORA umakniti »sposobnejšemu«, celo za ceno lastnega življenja. Zato njegovo dejanje lahko ocenimo za nedostojno, etično nedopustno in moralno nesprijemljivo. Simon Yates ne bi smel nikoli več plezati v navezi!

Andrej Mašera

TEMA MESECA 4-27

Etika »na višini«
Pavle Kozjek

Verjeti ali ne?

Večno vroči Maestrijev Torre
Silvo Karo

Razkrinkana gora
Rolando Garibotti

**Slika sončnega zahoda v barvi
denarja, obešena na svedrovec**
Simon Slejko

Popolno očiščenje v Koglu
Andrej Pečjak

Anketa
Pripravila Mateja Pate

INTERVJU 28-31

Zdrav duh v zdravem telesu
85 let Jožeta Dobnika
Mojca Luštrek

NA TURO 32-36

Staničev vrh z malo znane strani
Stane Poljak

Staničev vrh, 1805 m
Vladimir Habjan

PLANINSTVO 37-58

**Šmarna gora - ne le slovensko,
tudi evropsko pomembno območje**
Nika Hrabar

Peklenska Grauzaria 2006, drugič
Branko Jaklič

Anekdote o Jožu Čopu
Elizabeta Gradnik

Roka, skrivnostna rešiteljica
Tone Škarja

Z otroki izseljencev na Triglav
Drago Metljak

Glava ni žoga
Klemen Gričar

Komarča - neko nedeljo
Irena Pečavar Čarman

Patagonija: Muhasti raj
**Najlepši košček sveta, ki mu vladajo
hribi, ledeniki in izjemno muhasto vreme**
Barbara Podlesnik

NAŠA SMER 59-61

Smer Krobath-Metzger
v Trbiški Krniški špici
Pavle Kozjek

NOVICE IZ VERTIKALE

PISMA BRALCEV

LITERATURA

NOVICE IN OBVESTILA

Kako poznamo naše gore?
Andrej Stritar

Zlasti pa je človeku v gorah potrebna velika mera vestnosti in pravih odnosov do tovarišev. Vsaka od teh naštetih lastnosti naj bo tudi prva! Komur sta ti dve lastnosti tuji, naj rajši opusti plezanje v gorah. Od vestnosti do samega sebe in tovarišev je pri slehernem udejstvovanju in početju v gorah odvisno prijateljstvo, skupna usoda celotne naveze in končni uspeh začetega vzpona. Po naravi sebični ljudje v gorah nimajo kaj iskati in naj si zato za svoje telesno udejstvovanje izberejo drugo torišče, kjer ne bosta od njihovih lastnosti odvisna usoda ali celo življenje drugih ljudi.

Marjan Keršič – Belač, Plezalna tehnika, 1950

Etika »na višini«

Ob nedavnih dogodkih na Everestu

✍ in 📷 Pavle Kozjek

Ker alpinizem ni moja poklicna dejavnost, imam priložnost spoznavati tudi drugačen, bolj vsakdanji svet službenih potovanj, konferenc in simpozijev. Tudi tam včasih pogovor nanese na gore in zadnjič sem moral poslovneemu kolegu dvakrat zapored odgovoriti na isto vprašanje – namreč, kateri vodnik me je peljal na Everest. Preveč neverjeten se mu je zdel moj odgovor, da sem šel sam, sicer kot član odprave, a brez vodnika. Primer je bolj logičen in razumljiv, če pojasnim, da je bil sogovornik Američan, vendar mi je ostal nekoliko trpek priokus: vzpon na osemtisočak na splošno očitno ne velja več za samostojno alpinistično dejanje, pač pa za, recimo, premišljeno uporabo dobro pripravljene tržne storitve ...

Za fotografijo z vrha

Verjetno v zadnjem desetletju nobeno področje plezanja ni doživelo takšnega etičnega pretresa kot himalajzem. Ob nekaterih najnovejših »podvigih« se lahko samo še vprašamo, ali imajo sploh še kaj skupnega z osnovnimi idejami plezanja in alpinizma. Komercializacija je spremenila pristope na najvišje vrhove do neprepoznavnosti. Gore, ki so bile še pred kratkim namenjene le izurjenim ter duševno in telesno skrajno pripravljenim plezalcem, so zdaj prizorišče navala množic, ki imajo samo en cilj: fotografijo z vrha. Kar se dogaja vmes, prej in potem, je le nujno zlo, ki ga je pač treba nekako pretrpeti in preživeti. Predvsem preživeti ...

Najvišja gora sveta v tem pogledu zavzema častno mesto. V filmu *Temna stran Everesta*, ki smo si ga pred meseci lahko ogledali na nacionalni televiziji, so glavne osebe znova obujale spomin na tragedijo pred desetimi leti, ko je nenadno po-

slabšanje vremena ujelo številne naveze nad zadnjim višinskim taborom na gori. Poslušali smo trezno razmišljanje izkušenega alpinista Petra Athansa, ki je svaril pred prevelikim tveganjem, in na drugi strani o krutih izkušnjah čudežno preživele stranke, zdravnika Becka Weathersa. Njegova izjava »Na Everest lahko pride skoraj vsak bedak, vzpon nanj ni vreden nič« nehote prikaže ves paradoks komercialnih odprav. Izjava celo drži – s pogojem, da so vse okoliščine idealne in da stranko z vsemi sredstvi in metodami, ki so na voljo, spravijo na vrh plezalci z znanjem in izkušnjami; po navadi so to poklicni vodniki. Ker pa ti pogoji niso vselej izpolnjeni, se dogajajo tragedije, ki za seboj puščajo trupla in invalide – prav pohabljeni dr. Weathers je dovolj zgovoren primer za to.

Ob tem pa se na Everestu danes le redko kdo vpraša o enem temeljnih načel alpinizma: kako je bil opravljen vzpon? To, kar danes v Himalaji in alpinizmu na splošno nekaj šteje – hitri in lahki vzponi na vrh po novih ali težjih smereh, samostojni ali brez dodatnega kisika – v celotnem »prometu« na gori zavzema vedno manjši delež. Za takšna dejanja je Everest še vedno bolj ali manj enak kot prej: velika in težka gora, ki zahteva vrhunsko pripravljenost in izkušnje. Primerjava je morda banalna,

»Naselje« na Severnem sedlu Everesta, 7000 m

Kar pustijo ljudje, pospravijo viharji: ostanki tabora na 7800 m po orkanskem neurju

a kar drži: tudi Tour de France lahko prevozi skoraj vsak bedak – z mopedom. Na Tour greš po dveh kolesih, na Everest po dveh nogah ... Vrednost vzpona na najvišjo goro je res zelo relativna. Podobno bi lahko zapisali še za marsikatero goro, ki je v zadnjem času postala cilj množičnega višinskega turizma ali morda bolje – avanturizma.

Novi časi, nova vprašanja

Človeške drame v najvišjih gorstvih sveta pa odpirajo tudi nova vprašanja plezalske etike, o katerih nekoč ni bilo treba razpravljati. Ni rečeno, da se takšna vprašanja niso pojavljala – vsekakor pa primeri niso bili tako pogosti, kričeči in očitni. Najbolj je odmevala letošnja tragična zgodba Britanca Davida Sharpa, ki mu je na sestopu z Everesta zmanjkalo kisika v jeklenki in je omagal na Severnem grebenu, manj kot dvesto višinskih metrov nad zadnjim višinskim taborom. Kakih 40 ljudi je šlo mimo njega, nekateri so celo klicali v bazni tabor po nasvet, kaj storiti, a pomoči ni bilo in David je ostal na gori. Edmund Hillary, 86-letni prvopristopnik na Everest, je po tem dogodku ostro kritiziral plezalce. Očital jim je, da so ga pustili umreti, sami pa nadaljevali pot do vrha. Russel Bryce, direktor agencije Himex in uspešni vodja komercialnih odprav, pa očitno ni bil takšnega mnenja. »Človeku ni več pomoči, dejansko je že mrtev ... ne izpostavljajte se in nadaljujte pot po načrtu!« naj bi po radijski zvezi svetoval svojim vodnikom in strankam, ko so ga povprašali za nasvet. Pozneje je takšna navodila in ravnanje zanikal.

Odgovor na navidezno preprosto vprašanje – kaj storiti – je v resnici vse prej kot preprost. Reševanje z višin nad 8000 m je vsekakor hudo tveganje lastne varnosti. V nekaterih smereh – med njimi je vršni del Severnega grebena Everesta – je zaradi posebnosti terena tako rekoč nemogoče. Toda na kraju, na katerem je ostal nesrečni David, bi se verjetno dalo kaj storiti: smer se namreč od tam bolj ali manjšamo spušča proti šotorom zadnjega tabora, ki je po navadi

na višini 8300 m. »Prepričan sem, da bi Davida lahko rešili,« trdi doktor Jose Ramon Morandera, vodja razvoja na Univerzitetni kliniki v Zaragoza in mednarodna avtoriteta na področju gorniške medicine. »Videl sem plezalce v dosti slabšem stanju, pa so se izvlekli. Sprožiti bi bilo treba reševalno akcijo, a tega ni storil nihče. Pa četudi morda ne bi preživel – vsaj poskušati bi morali. Še pred 15 leti bi v takšnem položaju vsa odprava brez razmišljanja priskočila na pomoč. In če bi rešila človeško življenje, bi se vrnila domov ponosna in zadovoljna, pa če bi osvojila vrh ali ne. Verjetno sem prestar, da bi razumel takšno vedenje; gotovo so prišli novi časi in Himalaja ni več tisto, kar je bila nekoč ...« razmišlja naprej. »Takšen odnos pa danes ni samo vprašanje himalajskih odprav: tisti, ki ne morejo slediti najboljšim, so pač povsod 'luzerji', nihče se ne zmeni zanje in prepuščeni so sami sebi. Tako je bilo tudi z Davidom. Ne morem se znebiti misli, da bi bil gotovo še živ, če bi mimoidočim za rešitev ponudil ček za milijon dolarjev. Dogajanje na komercialni strani Everesta, na kateri štejeta le uspeh in denar, je pač odsev stanja današnjega sveta.«

Je prihodnost plezanja v Himalaji res tako črna? Upajmo, da ne; vsekakor pa dogajanje ponuja razlog za razmišljanje in nadaljevanje iskanja drugačnih poti. Na mednarodni plezalski sceni so se na srečo izoblikovala dokaj trdna in izdelana etična pravila in stališča, ki prinašajo lepši in bolj zdrav pogled na najvišje gore sveta. In treba je zapisati, da je slovenski delež pri tem veliko vidnejši kot pri komercialnih »podvigih«, ki bodo pač verjetno šli svojo pot – v skladu s tržnimi zakonitostmi ponudbe in povpraševanja ... ○

Verjeti ali ne?

Večno vroči Maestrijev Torre

Polemike o (nedokazanem) vzponu italijanskih plezalcev C. Maestrija in T. Eggerja na Cerro Torre, »goro, za katero bi bilo vredno položiti glavo na tnalo« (L. Terray), pred skoraj 50 leti vedno znova burijo alpinistično javnost. Zgodba o dogajanju na gori v prvih mesecih leta 1959 ter o dogodkih, ki so sledili na podlagi odziva alpinistične javnosti nekaj let pozneje in še vedno niso doživeli epiloga, je predvsem zgodba o sumničenju in iskanju dokazov o tistem, za kar je Maestri trdil, da je opravljeno. Izjemno zanimivo podrobno analizo v zvezi z omenjenim vzponom je v reviji American Alpine Journal objavil znani alpinist italijanskega rodu Rolando Garibotti, dober poznavalec patagonskih vrhov. Prevod članka z naslovom Razkrinkana gora (prirejen po knjigi Cerro Torre: Mythos Patagonien, AS-Verlag, Zürich, 2004, avtorja Toma Dauerja) z dovoljenjem avtorja objavljamo kot del teme meseca.

Za kratko osvetlitev tematike smo za uvod izbrali odlomek iz eseja Patagonia: terra mystica iz knjige Voices from the summit – The world's great mountaineers on the future of climbing (National Geographic, 2000). Avtor eseja je **Silvo Karo**.

Ko sta Malloy in Irvine leta 1924 hodila proti vrhu Everesta, so najvišjo goro Patagonije Fitz Roy še imenovali Chalten; to v jeziku patagonskih Indijancev pomeni vulkan. Ime izvira iz tega, da je gora vedno zavita v oblake. Pozneje, ko je topograf Perito Moreno izmeril višino Chaltena, ga je preimenoval v Fitz Roy – po angleškem kapitanu Fitz Royu, ki je prvi raziskal obalna področja. Prvi pravi raziskovalec in osvajalec patagonskih gora pa je bil salezijanski duhovnik Alberto Maria De Agostini. Organiziral je prve alpinistične odprave na Cerro Mayo (2431 m), Cerro Electrico (2183 m), Cordono Mayano itn. Ti vrhovi so bili osvojeni okoli leta 1930. Leta 1936 je italijanska odprava opravila prvi resni poskus vzpona na Fitz Roy, a dlje kot do vstopa v steno ni prišla.

Šele leta 1952, ko se v Franciji še ni prav poglelo veselje nad osvojitvijo prvega osem-

tisočaka, Anapurne (leta 1950), sta Guido Magnone in Lionel Terray kot prva človeka stopila na teme Fitz Roya (3405 m). Za kakšno dejanje je šlo, je razvidno iz besed Lionela Terraya, ki je po koncu odprave zapisal: »Osvojitev Fitz Roya je med vsemi mojimi vzponi tista, na kateri sem se najbolj približal mejam svoje moči in poguma. Veljave velikega vzpona mu ne dajejo nakopičeni raztežaji skrajne težavnosti. Plezanje v Fitz Royu je zapleteno, tvegano in izčrpavajoče, in to bolj kot v najtežjih alpskih stenah. Fitz Roy je namreč daleč od večjih človeških prebivališč in ima skoraj vse leto trajno slabo vreme; vrhnji del stene je pokrit s požledom, predvsem pa plezalcem grozijo smrtonosni viharji.« Kljub tem težavam je bila najvišja in najmogočnejša gora Patagonije tedaj osvojena.

Fitz Roy pa še zdaleč ni edini vrh v tem delu Patagonije, ki bi plezalcem pomenil skrajni izziv. Nedaleč stran stoji drzna gora ali bolje rečeno – izraz »gora« je skoraj preskromen – stolp, namreč veličastni, 3128 m visoki Cerro Torre (cerro = vrh, strm hrib; torre = stolp). Po osvojitvi Fitz Roya se je začela velika bitka za Cerro Torre. Italijanski alpinisti so se ga leta 1958 lotili kar z dveh strani, z vzhoda in zahoda. Walter Bonatti, ki je prišel z zahoda, je moral odnehati le kakih 120 m pod vrhom; ugotovil je, da je s te strani pristop na vrh najbolj logičen. Prave drame pa so se dogajale na vzhodni strani. Kazalo je, da je treba za vsako ceno osvojiti vrh Cerro Torreja. Način plezanja tedaj sploh ni bil pomemben; edino, kar je veljalo, je bil cilj: vrh. Posledice tega so vidne še danes. Za tedanjo stopnjo razvitosti alpinizma je bil vzpon z vzhoda še pretrd oreh. Tehnika, ki je bila uporabljena pri tem, je nadomestila nekaj manjkajočih let razvoja alpinizma in tako je bil ta vzpon ukraden iz prihodnosti. Z zahoda, s katerega je Cerro Torre prvi raziskal Walter Bonatti, so šele leta 1974 stopili na vrh Mario Conti, Casimiro Ferrari, Daniele Chiappa in Pino Negri. To je tudi prvi dokumentirani vzpon na Cerro Torre. ●

Razkrinkana gora

✍ Rolando Garibotti¹

Če bi vam kdo povedal, da je pravkar pretekkel miljo v desetih minutah, bi skomignili z rameni in rekli: »Pa kaj.« Če pa bi kdo rekel, da je ravnokar pretekkel miljo v treh minutah, bi bili začudeni in v dvomih in razumljivo bi bilo, če bi se odzvali z vprašanjem po dokazu. Gorniške reportaže včasih sodijo v to kategorijo in če dokazov ni, smo prepuščeni težki odločitvi, kako ovrednotiti trditve.

Od novinarjev ne pričakujemo, da bi dvomili o besedah plezalcev. Lahko pa pridobijo prepričljiva poročila o vzponih, preden jim prisodijo resnično verjetnost – in jih tudi morajo. Bistveno je, da uredniki revij in časopisov niso naivni, saj smo odvisni od resničnosti takšnih poročil.

Eden najbolj znanih primerov današnjega časa je trditev Cesara Maestrija, da je leta 1959 v komaj sedmih dneh opravil prvi vzpon na Cerro Torre. Ta domnevni vzpon naj bi izvedla z Avstrijcem Tonijem Eggerjem, ki se je pri sestopu smrtno ponesrečil, po Maestrijevem poročilu pa je skupaj z njim padel čez steno tudi njun edini fotoaparatus. Sprva domnevno vzponu ni nihče oporekal, postopno pa so ga začeli plezalci pobljže raziskovati. Glede na Maestrijevo trditev je vzpon glede težavnosti, hitrosti in sloga vsekakor presegal najboljše dosežke tiste dobe. Veliki francoski alpinist Lionel Terray ga je imenoval »najpomembnejši alpinistični dosežek vseh časov«. Glede na to, da domnevna Maestrijeva smer kljub številnim poskusom nekaterih najboljših svetovnih alpinistov še vedno ni bila ponovljena, je trditev zanimiva še danes.

Cerro Torre je del gorskega masiva Chalten v južni Patagoniji, skupine dramatičnih vrhov, ki vključuje tudi dobro znani Cerro Fitz Roy. Je ena najosupljivejših gora na svetu in bi sodil med najtežje na svetu, če ne bi bilo Maestrijeve »Kompresorske smeri« na njegovem jugovzhodnem grebenu. Maestri je začrtal to smer leta 1970, ko je z zračnim kompresorjem zavrtal

kakih 400 svedrovcev, da bi dosegel točko približno 35 metrov pod vrhom: to je označil za veljaven vzpon.

Konec šestdesetih so se pojavili hudi dvomi o vzponu leta 1959. Takšni dvomi so se najprej začeli v Italiji med somišljeniki Carla Maurija, zelo cenjenega alpinista iz Lecca, ki je leta 1958 osvajal Torrejevo zahodno steno, potem pa so bili Angleži tisti, ki so se lotili raziskave; natančneje, to je bil Ken Wilson, urednik priznane gorniške revije Mountain. Še pozneje je zadeva postala glavni predmet člankov v neštetih revijah. Maestri je imel številne možnosti, da bi na konferencah, intervjujih in v člankih predstavil verjeten scenarij, pa mu je to vedno znova spodletelo.

Kontroverznost ostaja nerešena še danes. Ob tridesetletnici prvega neizpodbitnega vzpona na Cerro Torre (ki ga je izpeljala velika ekipa Ragni di Lecco – Pajki iz Lecca, op. ur. – pod vodstvom Casimira Ferrarja v zahodni steni) se zdi primerno pripeljati to temo do konca, saj ta odlični vzpon ostaja v senci zaradi trditve iz let 1959 in 1970.

Ker sem odrasel v severni Patagoniji, sem neštetokrat imel možnost plezati v pogorju Chaltena in opraviti vzpone na mnoge tamkajšnje stolpe; med te sodita tudi prvi uspešni vzpon po severni steni Fitz Roya leta 1996 in prvi vzpon v alpskem slogu prek njegove jugozahodne stene leta 1999. Epizoda Eggerja in Maestrija me je začela vznemirjati po srečanju z mnogimi, ki so bili vpleteni v zgodnjo zgodovino tega področja; med njimi so bili Folco Doro Altan, Walter Bonatti, Cesarino Fava, Casimiro Ferrari, John Bragg in Jim Donini. Ko sem spoznal, da obstajajo resni dvomi o Maestrijevih trditvah in da je bilo znatno število ključnih zadev še nepregledanih, sem se odločil, da bom poskusil stvar raziskati.

Zgodnejši poskusi potrditve Maestrijevih navedb so propadli zaradi pomanjkljive dokumentacije: eden največjih problemov je bila očitno množica jezikov, v katerih so bile napisane pomembne informacije. Moje znanje

¹ Prevod Maruša Šuštar, pregled strokovnih izrazov Pavle Kozjek

 Rolando Garibotti

Vzhodna stran skupine Cerro Torre:

(1) Kompresorska smer, (2) Hudičeva diretissima (Fistravec-Jeglič-Karo-Knez-Podgornik, 1986), (3) Calza-Giovanazzi-Gobbi-Salvaterra (2001), (4) Bragg-Donini-Wilson (1976), (5) Giarolli-Orlandi (1998), (6) Salvaterra in soplezalci, (7) Bonapace in soplezalci, (8) osrednji ledni žleb (Bonapace-Dunser-Ponholzer, 1994), (9) Burke-Proctor (1981), (10) Ponholzer-Steiger (1998). (a) spodnja zajeda, (b) skrivališče opreme in verjetno najvišja dosežena točka naveze Egger-Fava-Maestri, (c) trikotno snežišče, (d) srednji steber, (e) angleška viseča postelja, (f) vzhodna zajeda, (g) Sedlo zmage (Col of Conquest), (h) severni greben, (i) severna stena, (j) vzhodna stena, (k) severovzhodni greben, (l) Alimonta-Claus-Maestri (1971)

jezikov je bilo za to raziskovanje ključnega pomena. Analiza, ki sem jo pripravil, temelji na mnogih poročilih, ki sta jih napisala Cesare Maestri in Cesarino Fava; mnoge sem osebno prevedel iz izvirnika v italijanščini. Favova poročila so jasna glede na njegovo trditev, da je med domnevnim prvim vzponom plezal z Eggerjem in Maestrijem na Col of Conquest (sedlo med Torre Eggerjem in Cerro Torrejem). Ker ni nikdar nihče našel nobene sledi vzpona trojice nad tristo metri stene in ker so prva Maestrijeva poročila o vzponu nad to točko nejasna in protislovna, je Favov opis vreden boljše raziskave.

Spodnja zajeda

Konec januarja leta 1959 so Egger, Fava in Maestri začeli plezati v 1200 metrov visoki vzhodni steni, in sicer v 300-metrski zajedi (»spodnja zajeda«). Fava je ta del takole opisal: »300-metrška spodnja zajeda je zahtevala nekaj dni izčrpavajočega dela; tri dni, med katerimi je Cesare veselo plesal med svedrovci in lestvicami.«¹ Maestri je izjavil: »Ta zajeda pomeni težavnost do pete in šeste stopnje, vključno z dolgimi odseki težkega tehničnega plezanja, na katerih so ponekod potrebni svedrovci. Pritrdili smo vrvi vso pot do konca, tam pa naredili depo z vso opremo, ki nam je ostala.«² Pozneje je opisoval pritrjene vrvi kot 12-milimetrske konopljene vrvi.

V svoji knjigi *Arrampicare e il mio mestiere* opisuje, da so za plezanje in pritrjevanje vrvi v spodnji zajedi potrebovali štiri dni. V tem poročilu ves čas omenja težavnost plezanja in velik psihični napor. Dvanajstega januarja je zapisal: »Danes je bilo zelo utrujajoče, uspelo mi je preplezati komaj 30 metrov.«³ Naslednjega dne pa: »Vsak meter navzgor tu zahteva velikanski napor, plezanje

je zelo težko, stena je strma in gladka. Zmorem je po en meter naenkrat.«³ Nadaljeval je: »Tako zelo sem utrujen.«³ Po dnevu, v katerem niso mogli plezati zaradi slabega vremena, je Maestri 15. januarja napisal: »Izčrpan sem, pa je komaj začetek dneva.«³ Pozneje istega dne je napisal, da so dosegli majhno polico pod trikotno snežno zaplato nad koncem zajede. »Pod mano je tristo metrov težkega plezanja, še ena ovira, ki smo jo premagali, a na tej točki sem povsem izčrpan ... Imam stalne krče v rokah in moje dlani so popolnoma uničene ...«³ Po teh nekaj aktivnih dneh je Maestri zbolel in je moral nekaj dni počivati, preden je bil sposoben sestopiti iz snežne jame, ki so jo izkopal blizu vznožja stene – tako imenovanega tretjega tabora – do drugega tabora, postavljenega pod vznožjem stene El Mocha.

Začetnih tristo metrov zajede je veliko manj težavnih kot zgornji del njihove linije in glede na napor, ki ga je Maestri opisoval v spodnji zajedi, si marsikdo ne more kaj, da se ne bi vprašal, kako so v dveh tednih zmogli zbrati moč in spretnost, nujno potrebni za to, da so lahko opravili vzpon, ki so ga pozneje objavili.

Col of Conquest

Naslednjih deset dni je prineslo stalne nevihte in zato so morali Egger, Fava in Maestri skupaj s podporno skupino štirih mladih argentinskih študentov (trije so bili italijanskega izvora) – Augusta in Giannija Dalbagnija, Juana Pedra Spickermana in Angela Vincitoria – sestopiti do baznega tabora in celo niže ter počivati.

 Rolando Garibotti

Vzhodna stran skupine Cerro Torre, prikazana je domnevna linija smeri vzpona (1) in sestopa (2) Maestrija in Eggerja, kot jo je opisal Maestri. (a) skrivališče opreme in konec fiksnih vrvi – nad to točko ni bilo odkritih nobenih sledov več, (b) prvi bivak, Sedlo zmage (Col of Conquest), (c) drugi bivak – 2720 m po Maestriju, (d) tretji in četrti bivak – 2980 m po Maestriju, (e) peti bivak – 2550 m po Maestriju, (f) šesti bivak in mesto Eggerjeve smrti po Maestriju

Jay Smith

Severna stena Cerro Torreja z vrha Torre Eggerja: (1) Burke-Proctor (1981), (2) Ponholzer-Steiger (1998), približna linija, (3) Chiapa-Conti-Ferrari-Negri (1974), (4) linija vzpona Maestrija in Eggerja, kot jo je na fotografiji v *L'Europeo* 704 (april 1959, str. 34) označil Maestri, (x) bivaki med vzponom in sestopom, (5) linija vzpona Maestrija in Eggerja, kot jo je na fotografiji v *La Montagne* (april 1960, str. 210) označil Maestri, (o) bivači – bodite pozorni na to, kako različni sta liniji in mesta bivačkov

Končno se je vreme izboljšalo in 28. januarja so začeli zadnji poskus. Maestri je napisal: »V tišini smo se Fava, Egger in jaz navezali pri vznožju vzhodne stene.«² Fava, ki je ves čas pomagal nositi opremo, je opisal vzpenjanje po pritrjenih vrveh, ki so jih pustili tam pred desetimi dnevi: »Po pritrjenih vrveh v spodnji zajedi smo se vzpenjali tako, da smo vlekli z

rokami in uporabljali prusikov vozelo za varovanje.«¹ Maestri je opisal nekakšno bolj zapleteno tehniko: »Skupaj smo se vzpenjali do vznožja spodnje zajede in jo preplezali ob uporabi fiksnih vrvi. Jaz sem šel prvi in varoval Cesarina, ta pa je nato varoval Tonija, medtem ko sem se jaz vzpenjal po naslednji pritrjeni vrvi; potem smo ponovili ves proces.«³ Ta opisa kažeta dobro sliko opreme in počasne tehnike, ki so jo ti trije možje imeli na voljo leta 1959: 12-milimetrske konopljene vrvi, utrujajočo in počasno Prusikovo tehniko in varovanje med »prusikarjenjem«; vse to govori o postopku, ki je zahteval veliko časa.

Maestri je razlagal, kako so dosegli trikotno snežno zaplato na vrhu spodnje zajede: »Prečili smo jo tako, da smo naredili diagonalno prečnico v vrsto počki, ki so vodile od konca snežne zaplate do velike previsne vzhodne zajede ... to je kakih 150 m od snežne zaplate do tja, s težavnostjo četrte in pete stopnje (približno 5.6 po ameriški lestvici); uporabili smo 15 ali 20 klinov.«² Spodnji opis, čeprav nerazločen, jasno kaže, da je trojica domnevno splezala na skalo nad trikotno snežno zaplato in ne na očitni osrednji ledeni žleb. Plezalci, ki so se vzpenjali čez ta predel, tudi naveze Bragg-Donini-Wilson, Wyvill-Campbell-Kelly, Proctor-Burke in Bonapace-Ponholzer ter Salvaterra, ocenjujejo, da je teren v srednjem odseku veliko težji, kot pa ga je opisal Maestri, tako za

težko tehnično kot za srednje težko prosto plezanje (5.9 do 5.10).

Maestri je ocenil plezanje od vznožja previsne vzhodne zajede do sedla Col of Conquest za »četrte, pete in na enem odseku šeste stopnje« (5.9 po ameriški lestvici).² V drugem poročilu pa je o tem odseku izjavil: »Tedaj je stena postala malce težja in ves čas so se vrstili

odseki težavnosti šeste stopnje.«³ Oba navedka – če ju primerjamo s tem opisom in prejšnjim paragrafom – jasno kažeta, da je Maestri ocenil teren med vzhodno vzhodne zajede in sedlom za težjega od spodnjega odseka. To spet nasprotuje ocenam tistih, ki so dotlej plezali na Col of Conquest po isti smeri. Tehnična težavnost na odseku naravnost nad trikotno snežno zaplato je veliko večja, medtem ko je tako imenovana »traverza« od vznožja previsne vzhodne zajede do sedla, ki jo Maestri opisuje kot težko, pravzaprav zelo lahka. John Bragg, Jim Donini in Jay Wilson so leta 1976 med prvim vzponom na Torre Egger preplezali domnevno Maestrijevo smer do sedla Col of Conquest. Donini je pozneje komentiral: »Pokukaš okoli vogala in tam je kakih 120 m dolg sistem polic, ki vodi proti sedlu. Maestri je trdil, da je bila prečnica zelo težka; od spodaj je res videti kot gladka stena, a za vgalom je polica, ki je lahka, nikakor ni težka ... le da je od spodaj ne vidiš.«⁴

Egger, Fava in Maestri naj bi 700 m do sedla preplezali z bliskovito hitrostjo; Maestri je opisoval, da so prispeli »okoli treh popoldne«⁵. To bi bilo enajst ur² plezanja od vznožja stene. Če upoštevamo tehniko in opremo iz leta 1959, bi se morali gibati nezaslišano hitro in spretno. Takratni vzponi na Fitz Roy in stolpe Paine kažejo, da so bili tako hitri časi z opremo iz petdesetih let dejansko nemogoči.

Kljub težavnosti naloge pred njima in zgodnji uri sta se Egger in Maestri domnevno odločila, da prenočita na sedlu, Fava, ki je opravil svoj delež nošenja tovora do te točke, pa se je vrnil dol. Ob domnevi, da je Fava moral nositi dodatno vrv – po njihovih opisih 200-metrsko – in še dodatno opremo, da bi

Pat Morrow

Pogled na skupino Cerro Torre iz zraka iz severozahodne smeri, od leve proti desni si sledijo Cerro Standhardt, Torre Egger in Cerro Torre; (1) Burke-Proctor (1981), (2) Ponholzer-Steiger (1998), približna linija, (3) Bonapace-Dunser-Ponholzer (1993), (4) Giarolli-Orlandi-Ravizza (1994), (5) Chiapa-Conti-Ferrari-Negri (1974); (a) Sedlo upanja (Col of Hope), (b) Sedlo zmage (Col of Conquest), (c) severni greben (dviguje se neposredno nad Sedlom zmage; v svojih zapiskih ga Maestri imenuje severozahodni greben), (d) severna stena, (e) severozahodna stena, (f) zahodna stena, (g) Čelada (The Helmet), (h) Punta Shanti, (i) Punta Herron, (j) Lago Viedma, (k) Cerro Solo

lahko varno sestopil, se vprašamo, kaj bi še lahko nesel, da bi se njegovo naporno plezanje do sedla izplačalo. Samo 200-metrsko vrv je morala tehtati vsaj 16 kilogramov.

Fava je pripovedoval, da ga je Egger opogumil k takojšnjemu sestopu; to je najbrž res. Ko se je spustil čez »veliko traverzo«, ki je, kot je rekel pozneje, pravzaprav nagnjena rampa, zarezana čez spodnji del severne stene, je prišel do ene njihovih 200-metrskih perlonskih vrvi, ki so ostale pritrjene, in začel sam sestopati »ob pomoči Dülferjeve tehnike ločevanja vrvi z umeščanjem cepina mednje«¹. Po izredno dolgem in zelo hitrem plezanju podnevi do sedla Col of Conquest je Favi, čeprav je uporabljal zastarel in počasen sistem spuščanja, uspelo zelo hitro sestopiti. Piše: »Do ledenika sem prišel ponoči, ko se je najvišja točka Fitz Roya še svetila v zadnjih sončnih žarkih.«¹ To je potrdil Maestri, ko je napisal: »V poznem večeru, ko je sonce osvetljevalo le še vrh Fitz Roya, je Cesarino prispel do ledenika.«³

Navedene hitrosti – tako vzpona naveze do sedla kot Favovega samostojnega sestopa – so zares uganka. Fava je trdil, da je preplezal in sestopil po 700 m težkega terena v komaj 16 urah. To bi bil leta 1959 lahko neprekosljiv dosežek, a stvar se je zdela nekam čudna. Leta 1999 je Fava v knjigi Patagonia: Terra di sogni infrati popolnoma spremenil svoje poročilo.⁶ V njej piše: »Noč me je presenetila na zgornjem koncu trikotne snežene zaplate. Še vedno pripet na vrvi sem kopal v sneg, da bi si naredil majhno snežno jamo ...«⁶ Pozneje sledi opis, kako je preživel noč in naslednje jutro končno spet dosegel pritrjene vrvi in se spustil do spodnjega tabora.^{6,7} Prav tako je omenjeno, da se je spuščal s tem, kar se je zdelo neuporabno in potencialno nevarno (možnost prežganja vrvi): z dvojno Prusikovo tehniko⁶, uporabljajoč eno vrv za zaviranje, drugo pa za varovanje; to izpodbija njegov prejšnji opis Dülferjevega sistema spuščanja¹. Fava v nobenem poročilu ni natančno opisal sestopa s sedla ali tega, kako je lahko tako hitro sestopil.

Medtem ko sta Egger in Maestri napredovala navzgor, je Fava domnevno preživel naslednjih šest dni ob vznožju gore, čakajoč na vrnitev tovarišev. Njegov opis teh nekaj dni je pomemben in ga bom navedel pozneje.

Ledena plošča

Maestri je trdil, da je nad sedlom Col of Conquest nadaljeval vzpon po ledenih ploščah, ki

naj bi v celoti pokrivala severni greben: » ... naskočila sva skorjo snega in ledu različne debeline (od dvajset centimetrov do meter), ki ga je napihal veter in ga prilepil na gladke plošče severnega grebena. Naslednjih tristo metrov sva preplezala po odprti steni.«⁸ Očitno je ta opis preveč meglen, da bi bil lahko resno ovrednoten, in je naslednji primer pomanjkanja podrobnosti v Maestrijevem opisu zgornjega dela njunega plezanja (čeprav je začetnih 300 m opisanih zelo podrobno).

Cerro Torre je po hudih nevihtah pogosto pokrit s tankim slojem ledu, ki je neukemu očesu lahko videti preplezljiv. Kakor koli, ta sloj je le plast zmrznjene vlage, ki se ne drži skale, ampak takoj odpade in plezalcu ne daje nobene opore. Nihče ni nikdar našel takšnih lednih razmer, kot jih opisuje Maestri, in nobeno primerljivo plezanje ni dokazalo, da so od vetra napihane skorje na izpostavljenem in skoraj vertikalnem gladkem granitnem grebenu preplezljive. Maestri je glede ledu v svoji domnevni smeri pozneje podal protislovne komentarje. Ko je navajal vzpon Carla Maurija v zahodni steni (leta 1970) in ga primerjal s svojim vzponom iz leta 1959, je dejal: »Gledal sem dele njihovega filma na televiziji – trdna stena ledu. Midva pa nisva nikdar nalletela na takšno steno.«⁹

Tako Toni Egger kot Cesaro Maestri sta bila priznana plezalca. Egger, vodnik, je bil eden najboljših plezalcev svojega obdobja, opravil je veliko fantastičnih vzponov v Dolomitih, pa tudi v zahodnih Alpah, Turčiji in Peruju. Med njegovimi najboljšimi dosežki so bili severozahodna stena Piz Badila, številni vzponi v Dolomitih (tudi 95-minutni solovzpon po smeri Spigolo giallo v Cimi Piccoli) in imenitni prvi vzpon na Nevado Jirishanca v Perujskih Andih. Maestri je veliko plezal predvsem v Dolomitih, opravil je tudi prvi solovzpon po Sollederjevi smeri v Civetti in prvi solovzpon v smeri Solda-Conforto v južni steni Marmolade. V nasprotju z Eggerjem je le malo plezal zunaj domačih gora, Dolomitov. Ena redkih izjem je bilo leto 1955, ko mu je uspel zimski solovzpon po jugozahodnem grebenu Matterhorna. Kljub njuni izredni telesni in duševni pripravljenosti pa je bila težavnost, s katero sta se srečala na Cerro Torreju, povsem drugačnih razsežnosti in je daleč presegala tiste na dotedanjih vzponih.

Nad sedlom naj bi Egger in Maestri med plezanjem »v odprti steni« nosila težke nahrbtnike.⁸ Maestri je napisal: »Vzela sva 200-metrsko vrvi, ki sva jo uporabljala podvojeno, 10 kompletov, 30 klinov, 100 svetrovcev, 50 lednih vijakov, lesene zagozde, 30 metrov pomožne vrvi, hrano za tri ali štiri dni in vso opremo za bivačanje. Nahrbtniki so bili zelo težki, tehtali so kakih 25 kg (55 funtov).«³ Ali bi lahko vse to prenašala pri tako težkem plezanju?

Maestri poroča, da sta drugi dan plezanja na stolpu namestila 30 svetrovcev in zavrta 15 lednih klinov.² Glede svetrovcev omenja, da je »za dvainpolcentimetrsko luknjo potrebnih več kot 50 udarcev s kladivom«⁸ in to vzame »približno 35 do 40 minut«³ za vsakega.

To glede na trdi granit in tedanjo opremo ne preseneča. 30 svetrovcev pri 35 minutah za vsakega vzame več kot 17 ur; neverjetno veliko časa, glede na hitrost, s katero sta, kot trdita, preplezala zgornji del gore. Poleg tega so bili ravni »brezzobi« cepini in tope dereze tistega časa povsem neprimerni za »hiter ples« po skoraj navpičnem ledu, da ne omenjamo zagotavljanje varnosti pri manevrih s svetrovci.

O njuni domnevni smeri nad sedlom je Maestri napisal: »Imela sva dve možnosti: da po policah in žlebovih prečiva v zahodno steno (desno od sedla, najbrž proti severozahodu) in vstopiva v kamin ... ali da izkoristiva neobičajne snežne razmere v 300-metrskem odseku severne stene ... Izbrala sva drugo varianto, saj je severna stran bolj zavarovana pred vetrom.«² Dodal je: »Prezala sva v steni, ne po grebenu, ki vodi do samega sedla. Ni bilo tako strmo, kot sva pričakovala. Najina linija je bila 100 m levo od grebena.«¹⁰

Kar zadeva teren, na katerega sta naletela tega dne, nadaljuje: »Naklon plezanja je bil nekako enak kot pri žlebovih med ledenim stolpom in jugovzhodnim grebenom ... mislim, da približno 45-50°. Vsekakor ista stvar in iste splošne razmere.«¹⁰ Ta dva stavka potrjujeta, da Maestrijevu opisu ne gre verjeti. Spodnji del severne stene je skoraj navpičen, ne petdesetstopinjski teren; od daleč je podoben ledenim stolpom na jugovzhodnem grebenu. Jim Donini je steno opisal kot »značilno granitno veliko steno brez vodoravnih polic ali prečnih linij.«¹¹ Nadaljnja vprašanja se porajajo iz tega, da navezi, ki sta preplezali prvi in

edini sistem počli levo od grebena, nista našli nobenih dokazov o Maestrijevem vzponu. Več o tem pozneje.

Drugi dan nad sedlom Col of Conquest je Maestri, kot pravi, plezal »proti zahodni bočni strani, ker je severna stran prestrma in skrajno težka.«² Dejal je, da sta 250 m preplezala z 20 klini in našla teren »z naklonom od 50 do 60°.«² Ta opis terena se že spet močno razlikuje od poznejšega poročanja drugih plezalcev (iz razdalje je naklon bočne strani gore precej enoten, skoraj 80°).

Enaintridesetega januarja, na njun domnevni četrti dan v steni, naj bi Egger in Maestri po bivačiranju 150 m pod robom stene brez večjih težav dosegla vrh in začela sestopati. To, da Maestri ni natančno opisal, kako sta preplezala razvpito težavne ledene gobe, ki visijo z vrha čez severno in severozahodno steno, veliko pove. Anglež Phil Burke je opisal svoj in Proctorjev neuspešni poskus na severni strani, 50 m levo od tam, kjer naj bi plezal Maestri: »Led je bil ena sama viseča goba, nemogoča za plezanje. Prebadal sem jo z za takšne razmere neuporabnimi orodji, s konicami navzgor, a nisem mogel doseči nobenega trenja, da bi se dvignil.«⁴

Sestop

Maestri je dejal, da se je pri vrhu vreme začelo kvariti: »Varna sva se počutila le, kadar sva cepine zapičila globoko v sneg, da naju ne bi odpihnil veter.«² Prvi spusti pod vrhom naj bi potekali po snežnih gobah in ob pomoči lednih vijakov, razen zadnjih dveh tega dne, »ki sva jih opravila ob uporabi svetrovcev, ki sva jih zavrta že pod mejo ledu ...«² Potem ko sta domnevno bivačirala na istem kraju kot prejšnjo noč, sta nadaljevala spust. »Prvega februarja sva nadaljevala spust, topel veter je prinašal močan sneg ... Nobene možnosti ni bilo za namestitev običajnih klinov. Za vsak spust med snežnim metežem sva bila prisiljena zavrtati po dva svetrovca.«²

Maestri je nadaljeval: »Odločila sva se, da namesto, da bi se direktno spustila do sedla, sestopiva diagonalno čez severno steno. Tako bi prišla direktno do spodnjega konca prečnice, saj bi bila sama prečnica, potem ko je Cesarino pobral pritrjeno vrvi, velika ovira za nas.«¹² Maestri je spet navedel, da je bila prečni-

ca od vznožja vzhodne zajede do sedla težka, vsem preostalim navezam pa se je zdela lahka. Diagonalni sestop čez pretežno gladko in zelo strmo severno steno bi se seveda izkazal za veliko težjega kot nekaj spustov pod rampo, še posebno zato, ker ne bi mogli znova uporabiti mnogih svedrovcev, za katere trdijo, da so jih zavrtali pri vzponu.

V dveh dneh naj bi tako sestopila do bližine njunih pritrjenih vrvi, ki so segale do konca spodnje zajede. »Druga februarja približno ob sedmih popoldne, komaj 100 m od fiksnih vrvi, sva se odločila, da prenočiva na desnem koncu trikotne snežne zaplate. Zavrtal sem nekaj svedrovcev in začela sva kopati luknjo v sneg, da bi prenočila.«² Maestri naj bi na tem kraju zavrtal tri svedrovce (ti niso bili nikdar najdeni, čeprav so plezale čez to področje številne naveze). Menda je bil preutrujen za nadaljevanje.³ Egger pa je bil očitno nezadovoljen s tem bivakom in se je odločil, da pogleda nižje. Maestri naj bi ga spuščal, takrat pa naj bi Eggerja zadel plaz, presekal njegovo vrv in ga potegnil v prepad, skupaj z edinim fotoaparatom in veliko opreme. Glede na to, da je bil to njun tretji dan sestopa in da sta bila domnevno blizu fiksnim vrvem, je Eggerjevo prizadevanje za nadaljevanje poti kar razumljivo.

Ko se je zbral po izgubi partnerja, naj bi Maestri prebil noč na tem kraju: »Ob zori tretjega februarja sem vstal iz svoje luknje ... Začel sem sestopati s kosom vrvi, ki sem ga še imel.«² Nadaljuje: »Ure so minile, preden sem prišel do fiksnih vrvi in se spuščal ob njih. Stena je pekel; samo nekaj metrov nad ledenikom so mi noge zdrsnile in nisem se mogel obdržati samo z rokami, zato sem padel ... Volja po preživetju me je nesla čez mučni ledenik do točke kakih tristo metrov od tabora tri, v katerem je Cesari- no sam čakal šest dni; on je bil torej tisti, ki me je nekaj ur zatem našel ...«²

Naslednji poskusi in opazovanja

Maestri je tako opisal uporabljeno opremo: »V celoti smo zabili 120 klinov, 65 lednih vijakov, 70 svedrovcev in 20 lesenih zagozd. Na začetku smo vzeli dve 200-metrski vrvi, 10 kompletov, 50 klinov, 100 svedrovcev, 30 lednih vijakov ...«² Ker naj bi veliko te opreme ostalo od spuščanja, je presenetljivo, da ni bilo nad koncem spodnje

zajede, 300 m nad tlemi, nikdar nič najdenega. V zadnjih tridesetih letih je plezalo čez to točko vsaj deset navez in sedem jih je doseglo Col of Conquest.

Bragg, Donini in Wilson so bili med spustom s Torre Eggerja prvi, ki so sledili Maestrijevim stopinjam do sedla Col of Conquest. Našli so veliko količino opreme v spodnji zajedi, a ničesar nad njo. Še posebno sumljivo je bilo veliko najdišče očitno neuporabljene opreme – med njo so bili tudi vrvi, dva paketa, mnogi klini in lesene zagozde, ki so jih našli na majhni polici na vrhu spodnje zajede, dobrih 10 m pod trikotno snežno zaplato. Te opreme niso mogli vzeti navzgor in je odložiti pri sestopu, ker Maestri trdi, da je Egger padel in odnesel s seboj vso opremo z vrha. Maestri je razložil, da so se dva dni pred končnim poskusom odločili, da bodo nad depojem plezali v alpskem slogu, torej z manj opreme, kot so sprva nameravali. Kakor koli, Egger, Fava in Maestri so dosegli to točko le enkrat pred vrhom, zato bi bilo čudno, če bi bili trije možje zmožni nositi vso opremo, najdeno na tej lokaciji, in vso opremo, ki je bila po opisu uporabljena pri končnem plezanju. Donini tudi poudarja, da je bil zadnji raztežaj, ki vodi k Maestrijevemu depoju opreme, opremljen v celoti, z vrvjo, ki je tekla skozi ušesa klinov, zabitih zelo blizu skupaj, z navezovalnim vozlom na vsakem drugem klinu. Zakaj je Maestri vse to pustil in ne počistil tega raztežaja?

Bragg in Donini sta v začetku dvomila o Maestrijevih trditvah. Popolnoma pa sta izgubila zaupanje vanj med svojim lastnim vzponom, saj glede na njuno opazovanje Maestrijeva zgodba ni več vzdržala. Bragg je komentiral, da sta bila še posebno presenečena, ker nista našla nobene opreme na prečnici do sedla, za katero so Egger, Fava in Maestri trdili, da so vanjo pritrjili vrvi: »Tam je le ena naravna linija prečenja do sedla, in ker je bilo plezanje v tem odseku po večini lahko, se zdi zelo čudno, da bi šli po drugi poti. A našla nisva ničesar.«¹³ Moti tudi to, da štiri naveze, ki so zmogle splezati precej visoko na severni in severovzhodni steni nad sedlom, niso našle nobenih sledov za približno 60 svedrovci, za katere Maestri trdi, da jih je zavrtal tam, niti niso videli nobenih dokazov o Maestrijevi smeri spusta v osrednjem delu severne stene.

Leta 1978 sta Ben Campbell-Kelly in Brian Wyvill preplezala začetnih 450 m Maestrijeve

smeri, tudi steber desno zgoraj nad trikotnim snežiščem. Potem sta zavila na levo, proti izraziti vzhodni zajedi, in pustila ob njenem vznožju pritrjeno kapsulo – zaščiteno visečo posteljo, ki je omogočala tudi bivakiranje v slabših razmerah.¹⁴ Leta 1981 sta Phil Burke in Tom Proctor, vodilna angleška alpinista tistega časa, ob uporabi iste kapsule potegnili smer do vrha vzhodne zajede. Od te točke sta naredila 25-metrsko prečnico do konca severne stene, ki ji je sledila 65-metrška vodoravna prečnica do edinega večjega sistema razčlemb v osrednjem delu stene. Pred počitkom sta splezala še 100 m navzgor do dveh razpoznavnih razčlemb. Burke, ki je bil zelo sposoben plezalec, je izjavil, da je bil predel od drugega do zadnjega raztežaja nekaj najtežjega v njegovem življenju; med drugim je zahteval zatikanje cepinov v led na dnu poč. Zaustavil ju je zadnji raztežaj z gladko ploščo samo 30 m pod vršnim grebenom.¹⁵ Dejal je: »Ocena bi bila moderen ED 3/4 z visoko ocenjenimi skalnimi raztežaji in posebno težkimi lednimi mesti, od 70° do previsov, z zatikanjem (dry tooling) v enem raztežaju. Tam sem ob poskusu skoka s hudičevega krempljca na dober prijem doživel tudi padec! Povprečni naklon stene je več kot 70°.«¹¹ Proctor je poročal, da sta severna stena in greben precej podobna El Capitanu, zelo strma in zelo malo razčlenjena. Njun opis jasno nasprotuje Maestrijevu, ki govori o strmini 45–50 stopinj, hkrati pa kaže, kako malo verjetno je, da bi bila takšna stena pokrita z ledom, ki ga je napihal veter in ki se ga po Maestrijevih trditvah da preplezati.

Leta 1999 sta Avstrijca Toni Ponzholzer in Franz Steiger plezala v razpoznavnem sistemu poč v severni steni, levo od severnega grebena, vse do višine 200 m pod vrhom.¹⁶ Na spodnjih 300 m severne stene se njuna smer skoraj natančno pokriva s tisto, v kateri naj bi bil Maestri plezal prvega dne pod sedlom Col of Conquest¹⁰ in v kateri je, kot trdi, v enem samem dnevu zavrtal 30 svedrovcev. Avstrijca sta uživala v suhih razmerah, ki so jima dovoljevale dober pogled na steno in greben. Nobenih sledov plezanja nista videla. (Dva Italijana, Maurizio Giarolli in Elio Orlandi, sta leta 1998 splezala 150 m po tej liniji in prav tako nista našla nobenih dokazov o plezanju.)¹⁷ Ponzholzer, ki je po vseh poročilih izjemno

dobro izurjen gornik in plezalec, je šestkrat plezal nad sedlom Col of Conquest. Šele v zadnjem poskusu, ko je bil tam že povsem domač, je bil zmožen doseči domnevno Eggerjevo, Favovo in Maestrijevo hitrost: na sedlo je prišel v enem dnevu.

Med angleškim (Burke-Proctor) in avstrijskim (Ponzholzer-Steiger) vzponom je bila raziskana že večina severne stene. Glede na to, da Maestrijeva linija smeri⁸ in opisi jasno omenjajo dve ločeni poti vzpona in sestopa, na katerih naj bi Maestri po trditvah pustil velike količine opreme, je težko razložiti, zakaj doslej niso še ničesar našli.

Tudi severozahodna stena, ki leži na nasprotni strani severnega grebena, je imela že veliko obiskovalcev. Italijani Maurizio Giarolli, Elio Orlandi in Odoardo Ravizza so plezali do severnega grebena z zahoda in ga dosegli 300 m pod vrhom.¹⁸ Avstrijci Bonapace, Dunser in Ponzholzer so prečili Col of Conquest in splezali po zahodni strani 100 m pod najvišjo italijansko točko.¹⁹ Nobena naveza ni našla nikakršnih sledov plezanja, čeprav je Orlandi šel tako daleč, da se je spustil 50 m naravnost navzdol po severnem grebenu od njihove najvišje točke in naredil nekaj nihajnih prečnic – vse v upanju, da bo našel sledi (Maestri je trdil, da sta šla z Eggerjem drugi dan plezanja nad sedlom do severozahodne stene).

Leta 1998 sta Giarolli in Orlandi kakih 500 m nad vznožjem, prav poleg angleške kapsule, našla ledni klin, za katerega trdita, da je pripadal Maestrijevi navezi. V članku majske izdaje Climbing magazine leta 1999 je Mark Synnot uporabil to trditev v podporo Maestrijevimi trditvam.²⁰ A kot se je izkazalo, je bil to klin iz opreme Phila Burka. Menda sta Giarolli in Orlandi blizu te lokacije našla tudi kos konopljene vrvi in sklepal, da je Maestrijeva. A tudi ta ostanek najverjetneje pripada angleški ekipi. Proctor je opozoril, da se mu je nekoč izmuznila iz kapsule 200-metrška vrv z vozlom na koncu in da se je bil prisiljen spustiti vso pot navzdol, jo odmotati in se s prižemo spet povzpeli nazaj. Ni se spustil po njeni smeri, temveč po osrednjem žlebu proti jugu, vendar ni videl nobenih sledov opreme. Čeprav se je del stene v žlebu zrušil, Proctor meni, da bi bila to bolj razumljiva smer Maestrijevega vzpona kot pa osrednji steber.

Favov tabor

Po dnevniku Cesarina Fava, objavljenem leta 1959¹, se je avtor po plezanju na Col of Conquest na večer 28. januarja vrnil do snežne jame (tabor številka tri) ob vznožju gore. Trdi, da je tam preživel naslednjih šest dni v čakanju na soplezalca. Težko je razumeti, zakaj po tako dolgem vzponu na Col of Conquest in morečem sestopu, ki ga je opravil sam, ni sestopil do tabora številka dve ob vznožju El Mocha, v katerem jih je čakala podporna ekipa. Čeprav bi lahko kdo pripomnil, da glede na tveganje ob takšnem sestopu Fava morda ni bil voljan nadaljevati poti po ledeniku sam, ne moremo zanemariti nekaterih zanimivih dejstev iz izvirnega poročila.

Argentinska podporna ekipa je poročala, da je 29. januarja, dan po Favovi vrnitvi, obiskala snežno jamo (tabor tri) in jo našla prazno.²¹ Fava v svojem poročilu opisuje, da je ta dan sestopil po ledeniku do plošč spodaj, ki so bile precej oddaljene od drugega tabora. »Devetindvajsetga sem šel ven, ko je bilo sonce že visoko ... Vrnil sem se k snežni jami, ko so sence Torreja zakrile plošče El Mocha, do katerih sem se spustil, da bi se ogrel na soncu.«⁴ Očitno Fave nevarnosti samostojnega spusta po ledeniku niso kaj dosti motile in kot kaže, sta se skupini med obema taboroma zgrešili. Ker ledenik zagotavlja le eno jasno in varno pot, bi bilo to nemogoče. Poleg tega so plošče El Mocha, ki jih Fava opisuje pri spustu 29. januarja, cele pol ure proč od drugega tabora in marsikdo bi se vprašal, zakaj bi se Fava odločil proti spustu navzdol – še posebno, ker je bil po Maestrijevem poročilu v delu Arrampicare e il mio mestiere očitno željan družbe.³ V knjigi iz l. 1999, Patagonia, Terra di sogni infratti, je Fava povedal povsem drugačno zgodbo: opisal je, da je bil na vznožju

Cerro Torre: gora za katero je bilo vredno položiti glavo na tnalo?

 Silvo Karo

vzhodne stene, ko so Dalbagni, Spickerman in Vincitorio prišli navzgor.⁶ Kakor koli že, ker je bila snežna jama 100 m od stene, se zdi čudno, da se ne bi srečali.

Tretjega februarja naj bi Fava po svojih trditvah izgubil vse upanje in se odločil, da sestopi do drugega tabora. Ko se je odpravljal iz snežne jame, naj bi še zadnjič pogledal proti steni in opazil nenavaden črn predmet, za katerega naj bi se izkazalo, da je zelo utrujeni Maestri pri sestopu. Istega dne naj bi nato

oba sestopila do tabora številka dve. Naslednjega dne se je Fava skupaj z Dalbagnijem in Spickermanom vrnil do tabora tri v poskusu, da bi našli Eggerja, a so jih obupne vremenske razmere kmalu prisilile, da so opustili iskanje.⁶

Favova protislovnost in nejasnost vzbujata precejšen dvom o verodostojnosti njegovih izjav. V preteklosti so plezalci sprejeli njegova vnovična poročila o delu poti, v katerega je bil neposredno vpleten. Glede na veliki pomen prvega vzpona je Maestrijevo prizadevanje za priznanje domnevnega dosežka razumljivo; po drugi strani pa kaže, da bi lahko imel Fava le malo od tega. Toda če upoštevamo, da je v tedanji italijanski skupnosti v Buenos Airesu vladala velika tekmovalnost med patagonskim veteranom Folcom Dorom Altanom in skupino emigrantov iz province Trento, ki sta ji pripadala Tito Lucchini in Fava, postane jasno, da je bilo breme uspeha ali neuspeha za Favo enako težko kot za Maestrija. Ta tekmovalnost je leta 1958 vodila dve različni odpravi na pot k istemu vrhu: Altanovo skupino z Walterjem Bonattijem in Carlom Maurijem, ki ga je naskakovala z zahoda, ter Favovo in Lucchinijevo skupino z Maestrijem in drugimi dobrimi plezalci iz Trenta, ki so začeli z vzhoda.

Tudi v dnevniku Giannija Dalbagnija, enega izmed štirih študentov, ki so pomagali pri natovarjanju letala v času Maestrijeve odprave, najdemo zanimive podatke. Dnevnik je bil objavljen kot niz šestnajstih člankov v italijanskem časopisu, ki je krožil po Buenos Airesu; objavljati so ga začeli marca 1959.²¹ Dalbagni je o vremenskih razmerah dal te informacije: v noči 27. januarja je bilo močno deževje, v zgodnjih urah 29. januarja pa naj bi se vreme izboljšalo. Spomnimo se, da naj bi Egger, Fava in Maestri začeli hitro plezanje do sedla Col of Conquest v zgodnjih urah 28. januarja. Kar zadeva njihov vzpon do snežene jame (tabor številka tri) 29. januarja, Dalbagni pravi, da je bil veter kljub modremu nebu zelo močan: »Čeprav smo imeli noge globoko v snegu in do konca zapičene cepine, nas je veter stalno odrival nazaj ... Na strmem grebenu je hoja med močnimi sunki vetra postala zelo razburljiva in tvegana ...«²¹ Ta dan naj bi Maestri in Egger splezala nad Col of Conquest, na izpostavljeni severni greben. Le ugibamo lahko,

kako zelo močni so bili vetrovi visoko zgoraj, glede na razmere v bazi, ki je zaščitena z vzhodno steno.

Tridesetega januarja je bilo po Dalbagnijevem opisu odlično vreme, a naslednje jutro je že prineslo nekaj oblakov in opoldne je dež zajel njega in tovariše, ko so se sprehajali po ledeniku, in jih prisilil k hitri vrnitvi v tabor. Ta dan naj bi Maestri dosegel vrh. Prva dva dni februarja je Dalbagni takole opisal: »Oblaki z nenehnim vetrom, snegom in dežjem.«²¹ Tretji februar: »Vso noč je snežilo, močan veter je celo prinesel noter veliko snega. Zunaj je beli kaos.«²¹ V masivu Chaltena so vremenske razmere visoko zgoraj vedno slabše kot spodaj, vetrovi so veliko močnejši in zrak bolj vlažen. Tistim, ki so kdaj imeli priložnost plezati v tem območju, je jasno, da se vremenske informacije, ki jih je posredoval Dalbagni, bolj malo skladajo z dolgotrajnimi lepimi razmerami, ki bi jih zahteval sijajen, hiter in izjemno težak alpski vzpon, kakršnega je opisal Maestri.

Začetni dvomi

Dvomi o Maestrijevem poročilu so se pojavili kmalu po njegovem prihodu v Buenos Aires, ko je članek v lokalni reviji naravnost navedel, da je Maestri morda odgovoren za Eggerjevo smrt.²² To je pripeljalo do zahtevka italijanskega konzulata v Buenos Airesu, naj člani odprave podajo izjave o dogodkih, a stvar je bila kmalu pozabljena. (Poskušal sem najti te izjave v Buenos Airesu, pa sem izvedel, da so bile pred mnogimi leti odposlane v italijanski narodni arhiv v Rimu.)

Šele leta 1970 so bili dvomi javnosti o Maestrijevem vzponu objavljeni tudi v Italiji. Priznani alpinist Carlo Mauri, ki se je vračal z neuspešnega poskusa vzpona na Cerro Torre, je po telegramu komentiral: » ... vrnili smo se, varni in celi, z nemogočega Cerro Torreja.«²³ – s tem namiguje, da gora ni bila še nikdar preplezana. Nedolgo zatem je športni novinar Franco Rho, dobro povezan s plezalskimi krogi, opisal Maurijev neuspešni poskus v enem izmed glavnih italijanskih časopisov: » ... ni bil zmožen doseči vrha Cerro Torreja, strašnega Cerro Torreja, na katerega še ni stopila človeška noga.«²⁴ Približno v istem času so se za temo začeli zanimati angleški mediji, pravzaprav Ken Wilson,

urednik revije Mountain. Wilsonov sum je narastel, potem ko je Petu Crewu, Martinu Boysnu, Micku Burku, Joseju Luisu Fonrougeju ter Douglu Hastonu leta 1968 spodletelo preplezati jugovzhodni greben. Haston je pozimi preplezal Direktno smer v Eigerju, Crewu in Boysnu je uspel prvi zimski vzpon v smeri Phillip/Flamm v Civettini severni steni in Fonrouge je opravil drugi vzpon na Fitz Roy po Supercanaleti. To je bila izredno močna ekipa, znana po hitrem plezanju, vendar je napredovala počasi in postopno – tako kot vse naveze na tej gori razen Maestrija in Eggerja. Ko so se vrnili, je Crew povedal Wilsonu, da je vsa skupina dvomila o Maestrijevem vzponu, tako zaradi naklonine stene, težavnosti in vremena na Torreju kot tudi zaradi nejasnosti njegovih trditvev. Leta 1976 je tisto, kar so našli Bragg, Donini in Wilson (in česar niso našli), prililo še več olja na ogenj.

Pomanjkljivost odločilnih informacij in veliko nasprotovanje, izraženo v tem članku, sta močan dokaz proti Maestrijevim trditvam. Zelo očitno je, da se Maestrijev opis terena, ki naj bi ga preplezal, ne sklada s terenom, kakršen je še danes, skoraj 50 let pozneje, ko se kljub občutnemu razvoju opreme in tehnike še vedno upira poskusom*. Maestri, tako kot Fava, je imel nešteto priložnosti, da bi priskrbel verjetne dokaze in zadovoljivo odgovoril na številna vprašanja, ki so se porajala njegovim kritikom, a mu je to vedno znova spodletelo. Zares nenavadno, zakaj bi bil Maestri tako nevoljan podati podroben in temeljit opis enega največjih vzponov vseh časov. To nepripravljenost si vsekakor lahko razlagamo tudi kot izmikanje oziroma pretvezo.

Zanimivo je, da so Maestrijevi opisi težavnosti njegovega domnevnega plezanja pogosto protislovni. Na primer: »... Želim povedati, da je bilo s tehničnega vidika to eno najlažjih plezanj v mojem življenju. Zagotovo je bilo

najnevarnejše in najbolj smrtonosno, a tehnično je bil to samo tek čez plast snega.«²⁵ Drugi primer: »Za Tonija Eggerja Cerro Torre ni bil nič – nedeljski sprehod ... Veste, prave težave – teren šeste stopnje – so v spodnjem delu, ki nam ga je Fava že pomagal opremiti s fiksnimi vrvmi.«⁹ Takšni komentarji, tudi to, da naj bi bila spodnja zajeda trd oreh v njihovi smeri, nasprotujejo realnosti.

Sklepi

Kaj bi lahko bil razlog, da sta dva človeka skovala takšno zgodbo? Možna razlaga bi bila lahko – a to je bolj ugibanje – da sta čutila

Cerro Torre z vrha Torre Eggerja

 Silvo Karo

V vzhodni steni Cerro Torreja 1985/86

 Silvo Karo

potrebo, da prikažeta Eggerjevo smrt kot vrednejšo, manj bolečo, s pripovedovanjem zgodbe o slavi in zmagi in ne samo o tragediji. Sam Fava namiguje na to, ko razlaga: »Toda zakaj bi se mučili? Toni je izginil po plezanju na najtežjo goro na svetu v popolnem alpskem slogu. Mojstrovina. Veliki francoski alpinist Lionel Terray je temu rekel ‚najpomembnejši alpinistični dosežek vseh časov‘. Preden je izginil za platojem, sem videl v daljavi najlepšo in najbolj bleščečo skrivnost sveta, ki ščiti nepozabnega Tonija Eggerja. Ni pomembno le, kako kdo živi, pomembno je tudi, kako umre.«⁶

Favova zavezanost in vdanost Eggerju nista bili nikdar vprašljivi. Leta 1961 se je vrnil na to območje v upanju, da bo odkril Eggerjevo truplo, a je bilo vse pokrito z globokim snegom. Med to odpravo je blizu vznožja vzhodne stene postavil spominsko ploščo Avstrijcu v čast.²⁶ Eggerjevo truplo so odkrili šele Bragg, Donini in Mick Coffey leta 1975, nekaj kilometrov pod vznožjem Cerro Torreja. Vprašanje je, ali bi ga ledenik v samo 16-tih letih lahko premaknil tako daleč, če je zares padel s stene v skladu z Maestrijevimi opisom. V začetku leta 2003 je bilo najdenih še več Eg-

gerjevih ostankov nedaleč od lokacije iz leta 1975. Njegovega fotoaparata niso našli nikoli.

Namen članka ni razglabljanje o tem, kaj se je morda zgodilo Eggerju. Kakor koli že, področje trikotne snežne zaplate je še posebno nevarno zaradi padajočega ledu, pa tudi plazov, ki pometajo žleb na vrhu spodnje zajede, prav nad Maestrijevimi depojem opreme. Leta 1976 je John Bragg v tem žlebu našel zataknjen iz ledu štrleč blok, okoli katerega je bila navita dvojna perlonska vrv. Zdela se mu je izredno podobna tisti, ki so jo pred letom dni našli pri Eggerjevih ostankih. Srh ga je spreletel, ko je opazil, da je dvojni konec vrvi odrezan in odrgnjen natanko tako, kot je bil Eggerjev, in preblisnila ga je misel, da je Egger umrl tam, medtem ko je plezal proti snežni zaplati. Teden ali dva zatem je Bragg med spuščanjem sprožil velikanski plaz snega, ki je pometel prav žleb, v katerem je našel odrgnjeno vrv. Ta žleb opisuje kot »glavno točko, ki jo je pometel plaz, ujel dvojni vrv okoli bloka in jo potem strgal ... Kdo ve?«¹³ Tako Donini kot Burke sta imela podobne občutke o Eggerjevi smrti. Burke piše: »V bližini depoja je smer izpostavljena plazovom, ki se sprožajo s po-

dročja ledu, in ves padajoči led se usmerja z vzhodne stene vzdolž velikega sistema zajed. Naprej sva mislila, da je bil Egger na tej točki, ko se mu je zalomilo, saj so bile vponke, vrv in oprema pritrjene v klinih v celotnem raztežaju. Malo je manjkalo, da me ni odneslo, in komaj se mi je uspelo skriti pod previsom.«⁴¹ Kot dodaja Burke, bi bila nesreča na tej lokaciji najboljša razlaga, zakaj je Maestrijeva skupina pustila raztežaj, ki vodi do depoja, popolnoma opremljen.

Maestri je bil prizadet zaradi dvomov, ki so se širili glede njegovih trditev, in se je leta 1970 vrnil na Cerro Torre.²⁴ Kot že omenjeno, je osvajal jugovzhodni greben z 90 kg težkim zračnim kompresorjem in je dosegel točko 35 m pod vrhom, potem pa je, še vedno na navpični steni, odstopil. Izjavil je, da snežna goba nad njo ni del gore in da jo bo »v naslednjih dneh odpihnilo«. Količina opreme in slog plezanja pri tem poskusu sprožata nadaljnje dvome o njegovih trditvah iz leta 1959. Razlika med obema »vzponoma« je tako izrazita, da je zares opaziti protislovje.

Če upoštevamo vse te dejavnike, sta opisa Maestrija in Fave o tem, kar naj bi se zgodilo leta 1959, popolnoma nezanesljiva. Vse, kar lahko razumen človek sklepa, je, da je Maestri z ekipo plezal v vzhodni steni in dosegel točko v višini 300 m v bližini trikotne snežne zaplate. Poročila o nadaljnjem napredovanju pa so tako netočna, nasprotujoča si in v nasprotju z drugimi dejstvi, da jih ni mogoče upoštevati.

Dokazi so me prepričali, da so bili Italijani Daniele Chiappa, Mario Conti, Casimiro Ferrari in Pino Negri prvi, ki so stali na vrhu Cerro Torreja, ko so 13. januarja 1974 končali vzpon po zahodni steni. Zgodovina bo temu vzponu dala mesto, ki si ga zasluži.

Op. ur.

Linija domnevne Maestrijeve smeri je bila medtem že preplezana. Smer Arca de los Vientos (1200 m, ABO) so leta 2005 preplezali Alessandro Beltrami, Rolando Garibotti in Ermanno Salvaterra. Vzpon je bil nominiran za prestižno nagrado Zlati cepin.

Gazele iz meglenega jutra

Jutro

Meglono jutro mi razgled zastira,
zaman pogled skoz okno se upira
in išče luč, obzór, neba modrino.
Noben še žarek mègele ne predira,
a misel moja si napravi lino,
nemir srca jo žene, da odstira
s podob skrivnostnih štrenasto sivino.
Ne misel ne srce se ne ozira
na belo morje, ki duši dolino,
in v želji kvišku nič me ne ovira.

Dan

Nad mēglo misel neugnana splava,
ne stráši mrak, ne stráši je daljava,
ko želja dviga jo v višave sinje,
kjer se razliva jutranja bleščava.
Po poti zasneženi me stopinje
nesó tja gor, premočna je skušnjava.
Pod snegom se šibijo bori, brinje,
nad mano riše ljuba se postava.
Gradovi spet kozolci so, grofinje
postavne smreke. Res podoba prava?

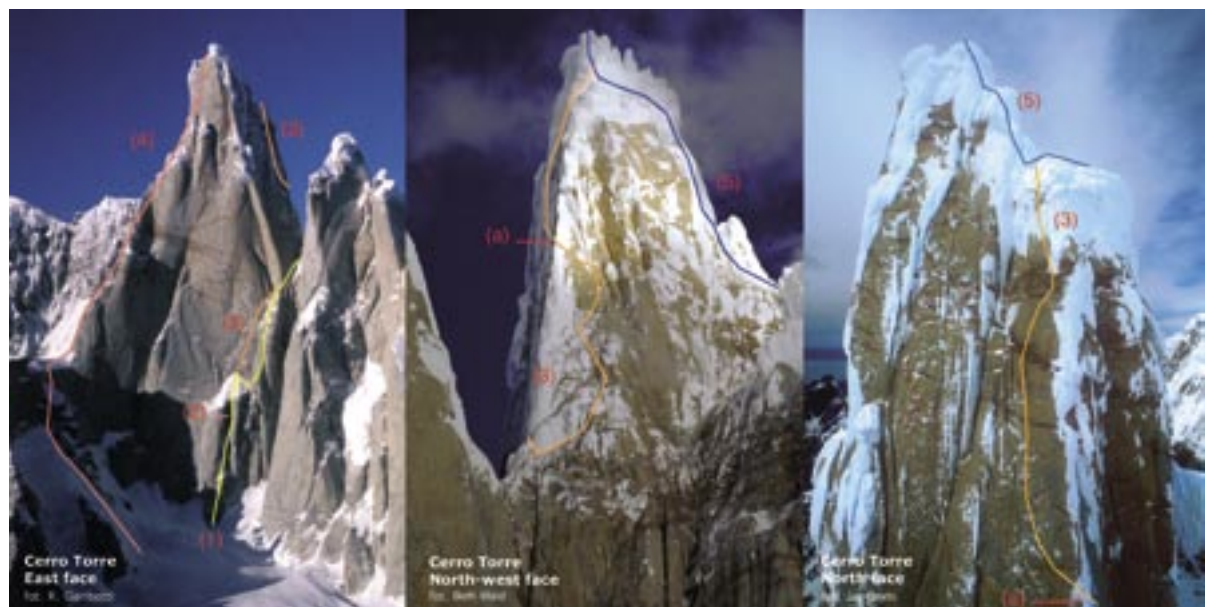
Večer

Ko sence se podaljšajo in ptice
potihnejo, zložijo perutnice,
stopiti moram znova v gaz ledeno,
vso sinjo od svetlobe, ki vodnice
jo – zvezde blede – sipljejo čez steno,
čez steno moje gore. Čas resnice.
Vrniti se je treba tja v meglono
dolino, polresnično, kjer tančice
se spet gosté; kozolce mi v zameno
v gradove sanjske čarajo meglice.

Mojca Luštrek

Viri:

1. C. Fava. Dal diario di Cesarino Fava. Bollettino Societa Alpinisti Tridentini, marec-april 1959, str. 22-31.
2. C. Maestri. Il Cerro Torre. Club Alpino Italiano Rivista Mensile vol. LXXX, julij-avgust 1961, str. 205-211.
3. C. Maestri. Arrampicare e il mio mestiere. Milano: Garzati, 1961, str. 109-171.
4. A. Kearney. Mountaneering in Patagonia. Seattle: Cloudcap, 1993.
5. C. Maestri. Il ragno delle Dolomiti. Milano: Rizzoli, 1981.
6. C. Fava. Patagonia, Terra di sogni infratti. Torino: Centro Documentazione Alpina, 1999.
7. F. Torchio. Così arrivarono sul Torre. L'Adige, Trento, 24. 4. 1999.
8. C. Maestri. E Venne la morte Bianca. L'Europeo 704, 12. 4. 1959, str. 30-36.
9. G. Carretto. Cerro Torre enigma: Maestri speaks. Mountain 9, maj 1970, str. 32.
10. K. Wilson et al. Cesare Maestri. Mountain 23, september 1972, str. 30-37.
11. Osební pogovor.
12. C. Maestri. La Conquista dal Cerro Torre. Bollettino Societa Alpinisti Tridentini, marec-april 1959, str. 1-9.
13. J. Bragg. Pismo Kenu Wilsonu, 2. 10. 1976.
14. American Alpine Journal 1979, str. 256, in Mountain 61, str. 13.
15. P. Burke. Cerro Torre: east face. Mountain 79, maj-junij 1981, str. 40-43, in American Alpine Journal 1982, str. 193-194.
16. American Alpine Journal 1999, str. 333, in High Mountain Sports 203, str. 81-82.
17. Alp 172, str. 108.
18. American Alpine Journal 1995, str. 212-213, in Alp 126, str. 28-29.
19. T. Bonapace. Cara de Hielo. Gipfelsturmer. Innsbruck, 1996, str. 21.
20. M. Synott. The Maestri enigma. Climbing 185, maj 1999, str. 72-81 in 130-134.
21. G. Dalbagni. La dura conquista del Cerro Torre. Corriere degli Italiani (Buenos Aires), marec-april 1959. 16 člankov, začeni z marcem 1959.
22. J. Roghi. La Tragica Noche sobre los Andes. El Hogar 2570 (Buenos Aires), 6. 3. 1959, str. 77-81.
23. F. Rho. Carlo Mauri non ha chiuso con il Cerro Torre. Rasegna Alpina 15, marec-april 1959, str. 84-91.
24. C. Maestri. 2000 metri della nostra vita. Milano: Garzati, 1972.
25. Male Conference, Trento, 1999, posnetek.
26. Tentativo di Cesarino Fava per il ricupero di Toni Egger. Bollettino Societa Alpinisti Tridentini, januar-februar 1961, str. 15. ●

Smer Arca de los Vientos (fotografije Rolando Garibotti, Beth Wald in Jay Smith)

- 1 - Ameriška smer na Torre Egger (J. Bragg, J. Donini, J. Wilson, 1976, prvi vzpon na vrh)
- 2 - najvišja dosežena točka naveze Egger - Fava - Maestri leta 1959
- 3 - smer Arca de los Vientos (A. Beltrami, R. Garibotti, E. Salvaterra, 2005, 1200 m, ABO).
- a: mesto prvega bivaka. Drugi bivak je bil tik pod vršno ledno gobo, tretji dan so sestopili po Kompresorski smeri.
- 4 - Kompresorska smer (J. Bridwell, S. Brewer, 1979, do vrha). Leta 1970 so E. Alimonta, C. Claus in C. Maestri dosegli točko 30 m pod vrhom.
- 5 - Smer Pajkov iz Lecca (Ragni di Lecco; D. Chiappa, M. Conti, C. Ferrari, P. Negri, 1974, prvi vzpon na goro)

Slika sončnega zahoda v barvi denarja, obešena na svedrovec

✍ Simon Slejko

Pojavila se je herezija – novi, bleščeči se svedrovci v klasični smeri! Potem jih je beli vitez odstranil. Oboje je dvignilo veliko prahu. Diskurz dveh subjektov, dveh idej, ki si stojita nasproti na polih iste subkulture. Vsaj videti je tako. Vse je jasno. Na prvi pogled in skozi optiko ideologije. Vrtalec je slab. Čistilec je junak. Znana zgodba. Kritičnemu opazovalcu pač ne preostane nič drugega, kot da načne še bolj znano, dolgočasno in obrabljeno. Da sam splete pričakovani zaplet. Namreč... danes junak ni nikoli brezmadežen in heretik nikoli skoz in skoz pokvarjen. Kje torej iskati njun, moj, svoj prav? Veliko bolj kot pogled na dogodek skozi vpogled v diskurz lahko laika pritegne pogled na dogodek z vidika objekta. Gore, stene, skale. Kaj je pravzaprav za skalo posilstvo? Svedrovci ali klini? Magnezija ali izklesani oprimki? Alpski slog ali ekspedicijsko obleganje? Brez trohice dvoma si upam trditi, da z vidika laika za goro prav nič in hkrati vse izmed naštetega. Gori je povsem vseeno. V primerjavi z dolžino našega življenja je brezčasna. Je alpinistični Bog. Prenese vse. In se na koncu tako ali tako vsega otrese. Gora ne pozna pomena začrtanih meja in omejitev smeri, ne razume ocen, direttissim, občutka varnosti svedrovcev in preostale posvetne navlake, s katero mlatimo drug po drugem in po Njej. Resnica je, da smo si vso to kramo omislili ljudje sami. Alpinisti. Nakopičila se je v številnih letih razvoja ideje. Da bi laže častili tisto, kar gora edino zna biti. Cilj. Zaradi tistega, kar osvojeni cilj daje. Slave. In zaradi tistega, kar se z osvojenim ciljem zgodi. Inflacije dosežka. Omejujemo se, da bi goro – kot cilj – lahko obdržali čim dlje. Na sodoben način. Napravljamo jo zahtevnejšo zato, da bi se vsaj nekateri izmed nas, ki so na tak ali drugačen način bolj podjetni in sposobnejši, lahko vedno znova povzpeli k božanstvu više od drugih. Bili prvi. Da bi lahko postali bolj Njeni. Ljubljenci Gore, maliki skupnosti. Ker množica pač potrebuje sveže junake.

Potrebuje svetlo luč vodnico. Brez nje za marsikoga ni identitete. Kot brez ovrednotenega dosežka ni tekmovanja. Kako izgubljeni pa bi se danes počutili v svetu brez tekmovanja? Ne vem sicer, kako je z vašimi občutki, ampak oprostite, mene ideja sodobnega alpinizma spominja na nekaj zatohlega, hierarhičnega, umazanega od denarja. Na ideologijo. Na totalitarizem. Na družbo, v kateri je izbrancem prave vere dovoljeno vse. V kateri glasu skupnosti ni in tudi če bi bil, bi lahko šepetal samo še tišino. Na sistem, v katerem si lahko kdor koli izmed tistih, ki so na čelu krdele, brez škode kadar koli privoščiči, da govori tudi v mojem imenu in da namesto mene ve, kaj je zame dobro. Bog mi pomagaj, vendar to, kar gledam danes, po večini ni alpinizem, kot si ga naivno in romantično predstavljam. Preveč ga regulira denar. Redki so alpinisti, ki danes še zmorejo pokazati, da ideja alpinizma diši predvsem po pustolovščini in da je njen edini motiv doživetje. Da za opravljenim dejanjem tiči filozofija. Filozofija, ki je dovolj zrela, da se zna nasloniti na klasične, obče vrednote, in hkrati dovolj nepreračunljiva, da občasno presenetli.

Zaman iščem, kje na tej prehojeni poti se je izgubil Jugov nietzschejanski nadčlovek s cilji, ki so presegali njegove zmožnosti. Kje tovarštvo in odkrivalski duh Skalašev. In kje pogum in svojeglavost Herleta – ali pa je bil Vršnik? – ki je zavrtal in zabil v skalo tisti Klin. Klin, ki že takrat ni pomenil nič drugega kot to, kar svedrovci pomenijo danes. Mejo poguma posameznika.

In kaj že je narobe s svedrovci?

Ker tako meni kdo? ●

Popolno očiščenje v Koglu

Minifilm o temi izbijanja svedrovcev

✍ in 📷 Andrej Pečjak

Ideja o komičnem filmčku se je oblikovala počasi, poglaviti povod za to, da smo si vzeli čas in se lotili snemanja, pa so bile večne skrajno resne in polemične razprave o popolnoma nebitvenih stvareh na spletnem portalu Gore ... ljudje.

Malo zabave ne škodi ...

Nekateri imajo res preveč časa in se jim ljubi pripraviti in reševati »naravo« ali pa »čistost alpinizma« pred tako obrobni zadevami, kot je cigaretni ogorek v neki steni. Ko je skupinica plezalcev prestopila od teoretiziranja k praktičnemu dejanju odstranjevanja svedrovcev v Zupanovi smeri v Koglu, pa smo se odločili, da s komedijo prikažemo, kam nas vodi tak način reševanja problemčkov slovenskega alpinizma (temu bi težko rekli problemi). Zdelo se nam je tudi, da je v alpinizmu preveč resnosti, včasih že kar tragičnosti, in da nam zelo manjka smeha in humorja. Saj je baje tudi Čopov Joža z veseljem razdril kakšno šalo, kadar so stvari postale preveč napete ...

Odločitev za snemanje je bila sprejeta tako rekoč čez noč, saj smo hoteli, da bi bila debata o odstranjevanju svedrovcev še sveža, ekipa pa je bila sestavljena čisto na hitro po načelu »kam bi pa ti jutri šel plezat«, v taki sestavi nismo še nikoli plezali ali snemali skupaj. Tudi tega ne vem, kako se je zgodilo, da sem postal glavni igralec, saj dotlej nisem še nikoli igral, še v dramski krožek v osnovni šoli me niso hoteli sprejeti. Scenarija si tako nismo

pripravili, ampak je vse teklo spontano in v vlogo »klasika« sem se res vživel. Najbrž zato, ker sem v bistvu bolj »klasik sodobnik« in tudi smeri raje opremim s klini, kot da bi vrtal. Edini svedrovci, ki sem jih zavrtal z vrtalnikom, so bili tisti v domačih plezališčih, pa še to delo bi raje prepustil komu drugemu. Tako smo se, čeprav so nas zagrnili oblaki in smo tovorili precejšnje težo, ves čas nesmrtno zabavali, ko smo si izmišljali nove ideje in pripombe. Pri spustu po Virensovi smeri me je malo zaneslo, da sem začel preveč udrihati po svedrovcu in če me ne bi Nejc ustavil, bi ga najbrž kar izbil ...

Sicer ni nihče izmed nas niti kakšen poseben ljubitelj niti nasprotnik svedrovcev in o tem niti nimamo povsem enakega mnenja. Smo pa vsi zelo veseli, če v steni najdemo navrtano stojišče nad kakšno drobljivo polico, v

Če me ne bi Nejc ustavil, bi ga najbrž kar izbil ...

📷 Anže Čokl

katero se klinov skoraj ne da zabiti ali pa nič ne držijo. Tudi to je treba priznati, da v nekaterih lepih smereh ne bi mogli plezati, če ne bi bile navrtane (kakšne platke, kjer se drugačnega varovanja ne da namestiti). Najbrž pa bi bil potreben dogovor o svedrovcih v gorah na ravni

PZS in KA, da bi se oblikovalo stališče o tem, kje naj se vrta in predvsem, kaj naj se vrta.

Na sceni nič novega

Marsikomu se zdi, da je trenutno »bojevito« razpoloženje v našem alpinizmu nekaj novega in značilno slovenskega. Pa ni – takšni verbalni

tehnično pomagalo. Pa je spet čas naredil svoje in danes vsak pleza, kakor mu je ljubše in kakor je v danih razmerah bolj praktično. Na obzorju pa je že nov vihar v zvezi z etičnostjo uporabe ostrog na derezah. Če smo še bolj radikalni: so dereze sploh etične in športne? Pred 100 leti so angleški gorniki dereze imenovali »izumetničena pomoč«, ki naj bi bila nešportna in nevarna. Končno bi tudi veslači lahko veslali z rokami in ne z vesli, hokejisti pa bi lahko drsali po podplatih ali zadnji plati in ne z drsalkami.

Danes imamo kline za klasične, nekoč pa so pomenili nekaj novega, izzivalnega, nešportnega in neetičnega. V nekaterih primerih, ko so z njimi in z na roko zavrtanimi svedrovci potegnili razne »superdirtissime« prek tedaj nepreplezljivih sten, so se ta tehnična pomagala res zelo oddaljila od etike in športnosti, alpinizem pa je postal nekakšno gradbeno-kamnoseško delo. Vendar pa zgodovina vedno pomete s takimi dejanji in jih postavi na svoje mesto, pravi mejniki alpinizma pa postanejo zares vidni šele takrat, ko preteče nekaj časa in lahko nanje gledamo z distanco. Nove generacije

Sidrišče za bogove

in včasih celo fizični spopadi so bili redno na sporedu v vseh obdobjih, razen v tistem najplodnejšem med letoma 1980 in 1990, ko smo Slovenci prišli v vrh svetovnega alpinizma. Na svetovnem alpinističnem prizorišču pa so prepričani glede čistosti in vrhunskosti alpinizma stari toliko kot alpinizem sam.

Razprave, podobne tistim, ki se zdaj vnamajo zaradi uporabe svedrovcev, so se nekoč vnamale zaradi uporabe klinov, derez in sploh vsega, kar sodi k tehnični opremljenosti. Privrženci Dülferja in Preussa so polnili časopisne stolpce z diskusijami o uporabi klinov, za in proti. Prav tako, kot se danes mnogi sprašujejo, ali klasične smeri izgubijo vrednost, ko jih kdo navrta, so se pred 100 leti spraševali, ali niso smeri novodobnih plezalcev, v katerih tičijo klini, izgubile vrednosti in prvotnega pomena. Podoben vihar je na prelomu tisočletij povzročila nova tehnika plezanja s cepini brez paščkov. Ledna srenja se je razdelila na »klasične«, ki plezajo s paščki, in »sodobne plezalce«, ki so paščke brž označili za nešportno

racije prinašajo vedno nove ideje in tehnike, od katerih se nekatere »primejo« in popeljejo alpinizem v nove razsežnosti, druge pa so zgolj slepo črevo alpinizma. Vse to je, če pogledamo v preteklost, lepo vidno – le komu se danes zdi Maestrijev kompresor pod vrhom Cerro Torreja športni dosežek? Nehote z leti vsi počasi postajamo »klasični« in čeprav se sam sebi zdim še mlad in poln novih idej, leta počasi delajo svoje in glavo je vedno težje spraviti iz ustaljenih kalupov in »resnic«. Tako se generacije mladih alpinistov vedno znova počasi in zanesljivo spreminjajo v generacije klasikov, ne da bi se tega zavedale. Ne glede na svoje prepričanje pa moramo ohraniti strpnost in spoštovanje do drugače mislečih. Sicer se kaj lahko zgodi, da bo filmček o popolnem očiščenju Kogla prešel iz komedije v žalostno resničnost.

Film si lahko ogledate na naslovu <http://www.freeapproved.com/galerija.php?id=123>. Filmsko ekipo so sestavljali Nejc Šter, Anže Čokl ter Jasna in Andrej Pečjak.

Kaj o tem menijo alpinisti?

Da bi še nekoliko bolj razgibali temo meseca, smo nekaterim alpinistom zastavili dve vprašanji, ki se nanašata na alpinistično etiko:

Kako bi komentirali odločitev plezalca iz knjige in filma Dotik praznine, ki je prerezal vrvi, na kateri je obvisel njegov soplezalec? (Za bralce, ki zgodbe ne poznajo je nekaj podatkov o njej v tokratnem uvodniku, med literaturo pa objavljamo tudi recenzijo knjige Dotik praznine.)

Kaj menite o letošnjem odmevnem izbijanju svedrovcev v Koglu oziroma o svedrovcih v gorah na splošno?

Marko Prezelj

Simon je (med držanjem napete vrvi) brez dvoma dolgo razmišljal o tem, kaj in kako storiti. Odločil se je glede na izkušnje in okoliščine tam in tedaj, »pametnih po bitki« je pa vedno dovolj.

Kaj pa »svedrovci« v Michelangelovem Davidu oz. v človeških stvaritvah na splošno? Osebna izbira v gorah naj ne bi šla na rovaš svobodne izbire tistih, ki želijo svojo izkušnjo. Tisti, ki vrtajo po klasičnih smereh, so zelo podobni tistim, ki nastopajo v teh smereh »za čistost vere«. Primerov, v katerih cilj posvečuje sredstva, je v človeški zgodovini nešteto, zato tudi tukaj pamet kmalu odpove ... Jasna stališča o etiki v gorah pa so zapisana v Tirolski deklaraciji, ki je bila sprejeta ob letu gora v Innsbrucku leta 2002 (<http://www.mountainfuture.at/english/index.htm>).

Tanja Grmovšek

Neverjeten dogodek, po katerem je bila posneta presenetljivo dobra zgodba, v kateri med soplezalcema ni obtoževanja za dejanja, ki so bila posledica res izjemnih okoliščin. Po ogledu filma sem bila čisto pretresena. Sama tega zagotovo ne bi storila, saj si ne predstavljam, da bi kar odrezala vrvi, ki bi me vezala s soplezalcem; hkrati upam, da so tudi moji soplezalci takšnega mnenja. Veliko pa sem plezala z Američani in skoraj vsi nosijo okoli vratu majhne nožke, ki so tudi posledica branja te knjige.

Sem proti izbijanju svedrovcev, če so se ti že znašli v neki smeri. Smer je namreč po iz-

bijanju »nezavidljivo lepa« in zmeda popolna. Probleme je treba reševati prej, ne takrat, ko je prepozno. In tu se pokaže etika, ki pa je pri nas zvođenela oz. je ni. Svedrovci v gorah me ne motijo, a samo, če so nameščeni pri plezanju novih prvenstvenih smeri in na res potrebnih krajih. Sem pa proti opremljanju starih smeri s svedrovci. Najraje plezam v čistih smereh, pri katerih moraš v raztežaju pokazati vse svoje znanje z zatikanjem premičnih varoval, varovališča pa so lahko zaradi mene tudi opremljena s klini, svedri ali čim drugim.

Miha Valič

Na prvi pogled je rezanje vrvi, na kateri visi soplezalec, seveda vredno obsojanja. Najlažje pa je obsojati iz kavča in mislim, da tudi ni pravično. Le redki pridejo v podobno kritično situacijo, preživijo, ter o tem napišejo knjigo. Zato tudi ostali, ki v podobnih situacijah nismo bili, težko karkoli komentiramo. Predvsem takrat zagotovo ni bilo časa, da bi akter trezno razmislil, kaj bi bilo najbolje, še manj pa, kaj je moralno najbolj primerno. Vsekakor upam, da meni ali mojim soplezalcem podobne odločitve ne bo treba sprejemati.

Pri ponavljanju smeri se mi dodajanje svedrovcev ne zdi primerno. S tem izničimo dosežek prvih plezalcev in zmanjšamo resnost smeri, kar se seveda sčasoma zgodi tudi z neizbitimi klini in drugimi varovali. Pri starejših smereh se pojavi problem preperevanja klinov in starih svedrovcev in v tem primeru se mi zdi prav, da se kline na istih mestih zamenja z novimi in namesto starih svedrovcev doda nove. Marsikatera smer pri nas je namreč bolj nevarna kot v prvih letih po prvenstvenem vzponu. Narobe pa je predvsem to, da se naša Komisija za alpinizem drži ob strani in ne naredi kakšne okrogle mize, na kateri bi se izoblikovalo uradno mnenje na to temo. Tako dodajanje in izbijanje svedrovcev ne bi bilo posledica trenutnih nihanj v razpoloženju posameznikov.

Tomaž Jakofčič

Ko ležim na postelji in buljim v televizijo, se mi zdi ta odločitev nerazumljiva in neetična. Morda bi v mejni situaciji, v kakršni je bil Simon, razmišljal drugače. Ne vem ...

Sem nasprotnik opremljanja starih klasičnih smeri s svedrovci, tudi samo stojšč.

Prav tako sem nasprotnik samovoljnih dejanj v naših stenah, tako vrtnanja kot odstranjevanja svedrovcev. Vse to bi bilo resnično treba doreči na najvišji ravni alpinistične organizacije, prepovedati vrtnanje starih smeri ali morda »žrtvovati« nekaj sten, ki so bolj športne narave.

Boris Strmšek

Na odločitev so seveda vplivali razmere in obup, saj sta bila oba na robu smrti, če ne že nekoliko čezenj. Mislim, da se je po svoje odločil pravilno, saj sta oba preživela, vendar pa tega ne bi priporočal za običajno rešitev. Težka odločitev, o kateri je na varnem seveda lahko govoriti, v resnici pa je šlo za neverjeten notranji boj. Da odrežeš vrv, na kateri visi prijatelj, moraš biti zares obupan in hkrati imeti veliko poguma. Ne bi rad doživel česa takšnega.

Izbijanje svedrovcev v Zupanovi smeri v Koglu je bilo predvsem nepremišljena nemunst. Tako se ne moremo iti etike, tradicije, trendov ali česa drugega. Potem bi lahko stolkli ven tudi kline v kakšni smeri, v kateri jih je preveč, in podobno. Je pa res, da vrtnanje smeri ne pomeni nujno napredka. Pri novih smereh in če se varovanja ne da urediti drugače, to ni sporno. Pri starejših smereh pa je vedno precej občutljivo. Če navrtamo varovališča v eni smeri, bi jih lahko v vseh, pa še vmes in tako naprej. Najbolje je naučiti alpiniste uporabljati kladivo in kline ter nameščati varovanje s frendi in zatiči, pa bodo lahko dovolj varno plezali; vrtnanju pa se v gorah izogibajmo, če ni nujno potrebno. Kjer pa so že svedrovci, jih pustimo, saj je bila škoda (poseg v skalo) že storjena.

Tone Škarja

Odločil se je, kot se je, glede pravilnosti so mu pa odgovorili dogodki, njegove misli in vest. V mojih mladih letih in moji družini to ne bi bilo mogoče. »Plezati v navezi je živeti eno življenje zase in za tovariša.« To je stavek Marka Dularja, ki ga moj prijatelj Metod Humar pogosto citira in ga ohranja pri življenju.

Milo se mi stori, ko v klasični smeri srečam privrtano verigo (pa čeprav se potem pripnem nanjo). Svedrovce sem uporabil pri treh prvenstvenih smereh, že na vrhuncu in

hkrati koncu »železne dobe«. S tistimi svedri, porabo časa in energije se pač ni dalo »zlesti vsega«. Na srečo so nas potem plezalniki in elegantna varovala (zatiči, metulji) rešili pred nadaljnjim razvojem v to smer oziroma pred zadregami. Zdaj se to menda počne s kompresorji oziroma vrtalkami ... Proti. V Kamniku smo se pač zavezali plezanju brez svedrovcev. Če že kaj ostane, naj le tam, kjer bi bilo brez tega nemogoče urediti količkaj varno varovališče. Pozneje nameščeni vmesni svedrovci pa tam nimajo kaj iskati.

Robert Poličnik

Gore niso človekovo naravno okolje, še posebej ne visoki hribi. V gorah je tako, da se moraš včasih v trenutku odločiti, če hočeš preživeti. Ko Simon Yates ni videl druge rešitve in je bila pot le ena, se je odločil tako, kot se je, in prerezal vrv. Sam bi storil isto.

To, da se s svedrovci opremljajo klasične smeri kot po tekočem traku brez vprašanja in dogovora, je totalna anarhija. Klasične smeri so spomeniki svojega časa. Ko jih plezamo in vidimo, kako, kdaj in s kakšno opremo so bile preplezane, si nemalokrat rečemo »Kakšni carji so bili včasih!« Ko jih pametnjakoviči *poserjejo* s svedrovci in jih naredijo »varne«, jim vzamejo čar in pokažejo svoje »veliko spoštovanje« do prvopristopnikov. Nimam nič proti, če kdo navrta novo – svojo smer, rad jo bom šel plezat. Čimprej pa se je potrebno dogovoriti, kako naprej.

France Zupan

Ne vem, kako bi reagiral v takem položaju. Mogoče bi navsezadnje prevladal nagon po samoohranitvi? Ampak problem bi bil tudi zato, ker na plezalne vzpone nikoli nisem nosil noža.

Ko je stena prvič preplezana, se nekaj odločilno, za vedno spremeni. Poti nazaj ni. Res je, da za plezanje v Koglu pač ne potrebuješ svedrovcev, vendar se mi zdi izbijanje klinov in svedrovcev na stojiščih rahlo patetično, brezupen poizkus obrniti čas nazaj. Stena ne bo nikdar več tisto, kar je bila nekoč: neznan-ka, izziv, nerešen alpinistični problem. »Samo novo ima nepremagljiv čar,« je nekoč zapisal Boris Režek. ○

Pripravila Mateja Pate

Zdrav duh v zdravem telesu

85 let Jožeta Dobnika

✍ Mojca Luštrek

Ko sem za julijsko številko naše revije pisala o novi izdaji vodnika *Pot kurirjev in vezistov NOV Slovenije*, sem se pogovarjala tudi s predsednico Društva prijateljev Poti. Avtorja vodnika mi je »zatožila«, da se kljub skorajšnjemu 85. rojstnemu dnevu še vedno udeležuje večine njihovih izletov. Tudi jaz bi rada še dolgo hodila v hribe – kaj če bi še meni zaupal skrivnost dolgega in zdravega življenja, sem pomislila in ga poklicala. Pa sva se sestala v prostorih Planinskega društva Pošte in Telekomu Ljubljana in malo poklepetala.

Najprej naj vam ga na kratko predstavim – njega in njegovo pisanje, po katerem ga najbolj poznamo.

»Osebna izkaznica«

Jože Dobnik se je rodil 24. septembra 1921 v Sevnici. Ko mu je bilo pet let, so očeta, finančnega preglednika, premestili v Slovenske Konjice in tam je Jožek hodil v ljudsko šolo. Po očetovi upokojitvi se je družina (še mama, gospodinja, in dve sestri) preselila na Činžat v občini Lovrenc na Pohorju v očetovo rojstno hišo. Po meščanski šoli v Mariboru si je želel v kmetijsko šolo v hrvaške Križevce, a ni bil sprejet. Dve leti je pomagal doma na mali kmetiji, leta 1938 pa so ga sprejeli kot brezplačnega »vežbanca« na lovrenški pošti. Čez poldrugo leto je postal pripravnik na mariborski glavni pošti. Tam je delal do nemške zasedbe Maribora, 11. julija 1941 pa so ga Nemci izgnali v NDH. Iz Bosanske Gradiške se je vrnil šele 10. junija 1945. Do odhoda k vojakom 15. oktobra 1947 je delal na dravograjski pošti. Vojska mu je vzela dobra tri leta; bil je radiotelegrafist, najdlje v Splitu. Med služenjem se je poročil s poštno uslužbenko Pavlo in kmalu se jima je rodil prvi sin. Sledile so raznovrstne zaposlitve v poštni upravi v Celju, Šoštanj (tam sta se mu rodila še en sin in hči) in Ljubljani. V glavnem mestu je oprav-

Jože Dobnik

 Danilo Cej

ljal več vodilnih funkcij v poštnem podjetju; nazadnje je bil pomočnik glavnega direktorja Združenega podjetja za PTT-promet in svetovalec glavnega direktorja. Med službovanjem si je pridobil za vodilna delovna mesta predpisano strokovno izobrazbo. Konec leta 1981 se je upokojil, pošti pa je po svoje zvest še zdaj v poštni in Telekomovi planinski organizaciji.

Knjižna polica

Našega jubilanta gotovo najbolj poznamo po nekaterih knjigah. *Vodnik po transverzali kurirjev in vezistov NOV Slovenije* je prvič izšel že leta 1969; tej prvi (začasni) izdaji so sledile še tri z naslovom *Pot kurirjev in vezistov NOV Slovenije*, ki so upoštevale spremembe trase in podatkov (1980, 1997 in 2006). *Vodnik po planinskih postojankah v (SR) Sloveniji* (1989) se lahko pohvali s prvo naklado 10.000 izvodov, za njo pa so prišle še tri, seveda popravljene in dopolnjene (1991, 1994 in 1998; povzetek je bil leta 1997 izdan v angleškem, nemškem, italijanskem, hrvaškem in češkem jeziku). Leta 1993

je izšel planinski vodnik *Razširjena slovenska planinska pot*, v letih 1994 in 1998 pa dve izdaji *Slovenske planinske poti*.

Bil je tudi soavtor knjige *Stoletje v gorah* (1992), za katero je napisal poglavje o gradnji planinskih koč. Z uredniškim in avtorskim delom je prispeval levji delež k petim jubilejnim zbornikom poštne in Telekomovega planinskega društva. Potopisne, spominske in informativne članke je objavljaval v Planinskem vestniku, različnih poštne glasilih, Delavski enotnosti in drugod. Je avtor scenarija in besedila ter skoraj tristo fotografij za videokaseto o Poti kurirjev in vezistov NOV Slovenije (2001).

Napisal pa je tudi priročnik *Kontrola in vodstvo pošt, telegrafov in telefonov* (1971) ter precej strokovnih člankov v poštne zbornikih in glasilih.

Pogovor z jubilentom

Zdi se, da se nikoli ne ustavite. Ali hodite v hribe ali o tem pišete, največkrat pa združujete kar oboje.

Od nekdanj sem rad in veliko hodil. Že v otroških letih sem spremljal očeta financarja na njegovih službenih obhodih, tudi v hribovskem svetu. V dijaških letih je bilo treba vsak dan s Činžata na Falo na vlak in potem v prvo službo zaradi deljenega delovnega časa po dvakrat na dan na pošto v Lovrencu na Pohorju, uro hoda v eno smer, se pravi štiri ure vsak dan, razen kadar sem se lahko peljal s kolesom. V meščanski šoli v Mariboru je name zelo vplival razrednik prof. Ivan Šumljak¹; imel je velik posluš za domoljubno vzgojo in nas je pogosto vodil na izlete po Pohorju. Ko sem bil v izgnanstvu, Kozara ni bila ravno izletniški cilj, saj so se tam bili hudi boji, a po vojni, ko sem živel v Dravogradu, smo se ob nedeljah popoldne radi podali k Sv. Križu ali na Ojstrico. »Pohodništvo« pri vojaki ni bilo posebno zabavno, ko pa je bilo tudi to mimo in se je življenje ustalilo, sem postal član PD Šoštanj in PTT Ljubljana; s poštne sodelavci planinci smo ob nedeljah in

praznikih hodili na izlete na Golte, Smrekovec, Goro Oljko, Paški Kozjak, Sleme ... To so bili lepi časi.

Po vaši predanosti Poti kurirjev in vezistov NOV Slovenije sem sprva napačno sklepala, da ste svojo poštno kariero začeli kot partizanski kurir ali vezist. Kaj vas je res tako navdušilo za Pot, da ste jo osemkrat prehodili v celoti, posamezne odseke pa še po večkrat?

Delavski svet Združenih PTT-organizacij Slovenije je 17. junija 1967 na Lokvah podelil domicil kurirjem in vezistom NOV Slovenije. V Domicilnem odboru ter v PD PTT Ljubljana in Maribor se je kmalu zatem porodila zamisel o Transverzali kurirjev in vezistov NOV Slovenije kot o spomeniku delu in žrtvam partizanskih kurirjev in vezistov. Delovna skupina za priprave na pot je imela obilo dela, k sreči pa smo bili poštarji vedno navdušeni planinci, tako da so poprijeli pododbori pri vseh devetih podjetjih PTT. Treba je bilo pripraviti traso, kontrolne točke, spomenike, znamenitosti in zanimivosti ob poti, vse to označiti, pridobiti soglasji borčevske in planinske organizacije, pripraviti dnevnik za zbiranje žigov in seveda vodnik. Ta pa nikakor ne more nastati samo za pisalno

Trije Jožeti na VII. zboru planincev PTT ob Poštarski koči na Vršču 2. maja 1959: Jože Dobnik, Joža Čop in Jože Kobilica.

¹ Ivan Šumljak (1899–1984), mariborski planinec in markacist, je bil pobudnik Slovenske planinske transverzale. Po njem se imenuje tudi začetni del Slovenske planinske poti do Mariborske koč.

mizo, ampak je treba vzeti pot pod noge; to nalogo sem prevzel z veseljem, saj je »naša« pot res lepa in zanimiva.

Kako pa ljudje sprejemajo vaše vodnike? Mislim na pohodnike in na »strokovno javnost«.

Pohodniki zelo dobro. Dobil sem veliko ustnih in pisnih priznanj in pohval. Priznanja uporabnikov mojih vodnikov mi veliko pomenijo, saj so dokaz, da je bilo delo koristno in tudi zadovoljivo opravljeno. Tudi sporočil iz planinskih postojank o tamkajšnjih spremembah sem bil vesel, da sem lahko popravil in dopolnil podatke. Za opozorila na napake in pomanjkljivosti sem bil vedno hvaležen.

Recenzije in kritike v časopisih in na radiu so bile dobre. Le ena kritika me je prizadela. Gospod Klinar je ocenil mojo prvo, sicer pa sedmo izdajo vodnika *Slovenska planinska pot* iz leta 1994, češ da sem le stari vodnik oblekel v novo obleko, in je podvomil o upravičenosti mojega imena kot prvega podatka v knjigi. Prejšnje izdaje so bile res delo drugih piscev, a sem zaradi številnih sprememb na poteh in ob njih lahko uporabil le malo starega gradiva; vse sem prehodil »oborožen« z diktafonom in fotoaparatom ter knjigo napisal na novo. Krivične očitke sem zavrnil, nekatere bi bil moral kritik nasloviti na urednika, za utemeljene pripombe pa sem se zahvalil. Gospod Klinar mi je tudi zameril, da v seznam literature nisem uvrstil njegovih *Sto slovenskih vrhov*; nisem, ker iz

njih nisem ničesar uporabil. Njegove lepe opise, zelo literarne, rad berem, a za vodnik sem potreboval predvsem podatke. Sicer pa je, to moram tudi povedati, mojo knjigo kljub številnim očitkom celo on označil kot uporabno in zanesljivo.

Ravno o tem se pri uporabljanju vodnikov pogosto sprašujem: ali pisci kaj sodelujete med seboj, berete drug drugega in se upoštevat? V različnih knjigah namreč včasih prepoznam podobne stavke, celo enake napake. Ali tudi sicer radi berete o planinskih temah?

Z drugimi pisci nisem osebno sodeloval, sem pa upošteval nekatere ugotovitve in podatke iz njihovih vodnikov. Zemljepisna imena in nadmorske višine se v različnih virih pogosto razlikujejo in pri Planinski zvezi Slovenije smo se odločili upoštevati Atlas Slovenije. Gotovo tudi ta vir ni brez napak, a kot temeljno delo naše kartografije se nam je zdel še najprimernejši.

Rad prebiram tudi potopisne in leposlovne planinske knjige. Všeč so mi dela Franceta Avčina (Kjer tišina šepeta), Mihe Potočnika (Posušeni rožmarin), Toneta Strojina (Poti skozi lepote), Pavleta Šegule (Križem kražem po gorah), Cirila Pračka (Vrnite mi moje sinove z gore), Nejca Zaplotnika (Pot), zanimivi potopisi Vikija Grošlja. Zdaj me čaka nova knjiga Vlasta Kopača Iveri z Grintovcev. In vedno z zanimanjem prebiram zbornike in monografije PZS in planinskih društev.

Delegacija PZS na srečanju s predstavniki PSH na Zavižanu (Velebit) 12. 10. 1985. Od leve: Jože Dobnik, Marjan Oblak, Tomaž Banovec, Tone Strojina, Miha Potočnik in Drago Kozole.

Svoje vodnike tudi sami fotografsko opremljate. Kaj pa najraje fotografirate, kadar ne mislite na opremo knjige?

Od leta 1962 imam največ opraviti z diapozitivi. Veliko fotografiram za arhiv poštne planinskega društva in Odbora za Pot. Imam okoli 13.000 diapozitivov, urejenih po dejavnostih, gorstvih, pokrajinah. Uporabljam jih tudi za letne reportaže v planinskem društvu, za obveščanje o Poti, za objave v zbornikih in časopisju. Za svojo dušo fotografiram detajle iz pokrajine, jezera, slapove, potoke, naravo v različnih letnih časih, kar je lepega ob poteh ... Od leta 1991 sodelujem z režiserjem Igorjem Likarjem in odličnim televizijskim snemalcem Janezom Kališnikom pri televizijski dokumentarni seriji *Razgledi s slovenskih vrhov*. Kadar zvečer ni zanimivih televizijskih oddaj, si rad ogledujem diapozitive.

Fotografije in diapozitive s planinsko tematiko bo namenil Planinskemu muzeju, saj je na njih ohranjen spomin na precej zanimivih in pomembnih dogodkov pa tudi planinskih objektov, ki jih ni več ali so spremenili podobo. Morali bi videti, kakšen red vlada v njegovih albumih in arhivih! Na hrbtnih straneh fotografij je zapisano, kdaj so nastale in kaj je na njih, a ko mi jih je razkazoval, je malokatero obrnil, saj se večine posnetkov dobro spominja.

Ker ste bili vedno zelo dejavni, so prišle tudi funkcije. Tistega, ki (rad) dela, hitro »porabijo«.

Res je. Začelo se je v petdesetih letih v Šoštanju. Bil sem predsednik planinske skupine pri Okrajni pošti Šoštanj, ko smo se preselili v Ljubljano, pa sem kmalu postal predsednik tukajšnjega poštne planinskega društva. Članstvo se je povečevalo, ustanavljali smo nove skupine in društva. Bil sem pobudnik vsakoletnih zborov planincev PTT Slovenije, na katerih smo se poveselili pa tudi kaj koristnega sklenili, saj smo tista leta marsikaj zgradili, pogozdovali, šolali mlade planince, hodili na pohode po Sloveniji in Jugoslaviji, organizirali planinske štafete. Vsako leto sem pripravil predavanje *S planinci PTT Ljubljana po planinskih poteh* z diapozitivi (besedila so posneta in podložena z glasbo). Ob okroglih obletnicah smo prirejali slavnostne akademije. »Porabili« so me tudi

v PZS. Tri mandate sem bil tajnik (1981–1987), dvakrat podpredsednik (1987–1989 in 1990–1994) in kratek čas vršilec dolžnosti predsednika (25. 11. 1989–24. 3. 1990).

Gospod Dobnik je za svoje delo v planinski organizaciji dobil več priznanj. Od leta 2002 je častni član PZS in od leta 2003 častni predsednik PD Pošte in Telekomu Ljubljana. Dobil pa je tudi Bloudkovo plaketo (1985), red dela z zlatim vencem (1980), plaketo Planinske zveze Jugoslavije (1987), plaketo ZZB NOV Slovenije (1984) in plaketo Telesnokulturne skupnosti mesta Ljubljana (1982). Na priznanja je ponosen, a največ mu pomeni, da so pohodniki zadovoljni z njegovimi vodniki in da se ga nekdanji tovariši s planinskih poti radi spominjajo, z mnogimi pa še vedno prijateljuje.

Rad obuja spomine na prehojene poti. Nekdaj je veliko hodil tudi sam, zdaj pa zaradi varnosti ne več, ampak najraje pohaja s seniorskim odsekom PD Pošte in Telekomu in z Društvom prijateljev Poti. Seveda tudi z družino. Zadovoljno pove, da njegovi vnuki kar nič preveč ne posedajo pred televizorjem in računalnikom. »Lepo je srečati na planinskih poteh mlade družine z otroki, tudi take, ko očka nese otročička na hrbtu. Te družine so prijazne, pripravljene na razgovor, otroci pozdravljajo.«

Nazadnje pa sem slišala tudi tisto, kar sem hotela: »Življenje v naravi in z njo človeka bogati telesno in duhovno. Svojo starost in še zadovoljivo vitalnost pripisujem tudi hoji po gorah in v naravi. Nikoli mi ni bilo dolgčas, vedno se je kaj dogajalo.«

Na koncu, ko sva še malo posedela pri soku, mi je pripovedoval, kako lepo je bilo prejšnji dan na Poreznu, ko le ne bi bila suša pomorila vseh rožic, nad vročino pa se ni nič pritoževal. Ne bi mu jih pripisala 85, res ne. Čeprav je njegov upokojski pozdrav »Nimam časa«, mi je obljubil, da bo po dolgem času spet napisal nekaj za Vestnik. Prihodnje leto, ko bo 40-letnica podelitve domicila kurirjem in vezistom. Stavim, da ga ni, ki bi o tem vedel povedati več kot on. Malo ga skrbi, ker ne uporablja računalnika, ampak njegov za »božičnico« leta 1959 (takrat seveda ni bilo ne božičnic ne dobičkov, a drugače me mlajši ne bodo razumeli) kupljeni remington je še vedno v odlični formi, prav kot njegov skrbni lastnik. 🌟

Iskanje novih poti

Staničev vrh z malo znane strani

✍ Stane Poljak 📷 Vladimir Habjan

Krmežljave jutranje meglice so se leno plazile pod temačno steno Rzenika in v skrivnosten pajčolan ovijale prepadno steno Vežice, ko smo se razgretih lic in sopeč potili po lovski potki mimo šumečega slapa Orglice. Namenil sem se raziskati lovski pristop na Staničev vrh z doline Kamniške Bele. Opis poti sem zasledil v plezalnem vodniku; ker pa zadnje čase vse raje odkrivam še zadnje oaze neokrnjene narave v naših gorah in samotna brezpotja, sem za turo navdušil še Ivana in Darinko, ravno takšna uživača. Obetal se je sončen in soparen dan, zato smo kar pospešeno ubirali serpentine proti Kamendolu, kajti po napovedi meteorologov ni bila izključena kakšna vročinska nevihta v popoldanskem času. In ker sem pred mnogimi leti

že doživel eno takih »treskajočih lepot« na izpostavljenem grebenu Zeleniških špic in s soplezalko komaj ubežal sikajočim strelam, sem sam pri sebi pomislil: »Ne, hvala za tako dobrodošlico ...« in še nekoliko pospešil korak.

V brezpotjih nad Kamniško jamo

Na križišču poti, desna je ob suhi strugi krenila proti Železnemu grabnu in naprej na Šraj peske, smo poiskali nadaljevanje komaj opazne stezice, ki se je strmo vila navzgor. Pot je bilo mestoma kar težko slediti, vendar je postala sčasoma kar uhojena. Prek izpostavljenih robov in divjih grap smo v prijetni senci kar uspešno pridobivali višino. Celo roji nadle-

Spodaj: Zeleniške špice iz Repovega kota. Na desni: Pogled s Staničevega vrha na oster skalni greben, v ozadju ruševnat del Zeleniških špic do Kamniškega Dedca.

V preduhu Kovačnica

Staničev vrh, 1805 m

Ostri, skalnati in izraziti Staničev vrh je del Zeleniških špic v Kamniško-Savinjskih Alpah. Gre za razgiban greben, ki poteka s pobočij Planjave proti jugozahodu, proti dolini Kamniške Bistrice. Začne se na Srebrnem sedlu (2115 m), dolg pa je približno 3 km. Na njegovi zahodni strani je dolina Repovega kota z idiličnimi tolmuni in slapom, na vzhodni pa dolinica z več imeni (Kamendol, Skok, Šraj pesek, Uženjaki, Petkove njive), ki je nadaljevanje Doline Kamniške Bele in ločuje Zeleniške špice od vrhov Lučkega Dedca, Vršičev in Vežice na nasprotni strani. V grebenu Zeleniških špic si po višini sledijo vrhovi: Najvišji rob, 2127 m, Debeli špic, 1937 m, Staničev vrh, 1805 m, in Kamniški Dedec, 1583 m. Staničev vrh nosi ime po prvem slovenskem alpinistu svetovnega slovesa *Valentinu Staniču*, ki je znan po svojih vzponih na Watzmann in Veliki Klek. Takšno ime so določili drenovci. To je bila skupina mladih ljubiteljev gora, ki je v začetku prejšnjega stoletja raziskovala gore in gojila zimsko turistiko, nekateri izmed članov pa tudi fotografijo. Njihov prvi vzpon čez Zeleniške špice je popisal legendarni Pavel Kunaver v Planinskem vestniku leta 1911 (stran 232).

Planinskih koč na tem območju ni, najbližja je na Korošici. Tudi markiranih poti ni, edina vodi v bližini najvišjega vrha Zeleniških špic. To območje je torej teren za gorske raziskovalce, ljubitelje neoznačenih lovskih stezic in alpiniste, ki so v stenah Zeleniških špic (posebno na zahodni strani) potegnili vrsto plezalnih smeri, veliko pa je tudi grap, po katerih se pleza pozimi. V kompaktni in strmi vzhodni steni Staničevega leta je bilo v zadnjih letih preplezanih in opremljenih precej novih plezalnih smeri. V Staničevem vrhu sta naravni znamenitosti, preduha Kovačnica in Mala Kovačnica. Kovačnica je širok preduh v sami steni (pogledamo lahko na zahod in na vzhod), Mala pa je le »okno« v skalnem vzhodnem poboč-

žnih muh, ki so nam spodaj v dolini na začetku vzpona grenili življenje, so čudežno nekam izginili. Tišina je bila popolna, le žgolenje ptic je tu in tam zmotilo jutranji mir. Kot bi mignil, smo prišli do naslednjega križpotja. Levo se je steza razločno nadaljevala proti Kamniški jami, desno pa je nakazana stezica krenila navzdol v krušljivo grapo. »Pa saj ni treba tu dol?« smo se vprašujoče spogledali. Vendar sta višinomer in višina na zemljevidu potrjevala, da smo na pravi poti. Po izdatnem počitku in zajtrku smo si nadelali čelade, zložili pohodne palice in po grušču odtipali v neznani svet.

Po strmih travah smo se onstran grape povzpeli na gozdnato rebro in sopeč rinili v vse hujšo strmino. Ostanke stezice v travi so

ju gore (če se ji jo bomo hoteli ogledati, se bomo morali skloniti; nekateri se šalijo, da se tam še gamsi sklonijo). Do obeh se vzpnemo z grebena (glej opis običajnega dostopa) po skromni stezici, ki so jo alpinisti shodili okoli vrha. Na južni strani Staničevega vrha je lepo vidna prostrana uravnavna Zelenica, na kateri je bila nekdanja planina, danes pa žal ni nobenih ostankov več. Na Staničev vrh se običajno vzpnemo iz Repovega kota po brezpotju, zadnji, vršni del pa je treba preplezati (II). Pristop, ki so ga opisali gorniki v prejšnjem prispevku, pa vodi na vrh iz doline Kamniške Bele. Običajni pristop je orientacijsko lažji, saj so sledi predhodnikov bolj razvidne kot pristop iz doline Kamniške Bele; to je bil tudi razlog za iskanje. Z vzhodne strani Staničevega vrha vodi na škrbino med vrhovoma zanimiv in ne toliko težak pristop (glede na steno), in sicer desno od Kovačnice čez kratek, strm skok (II-III) na poševno ruševnato gredino, ki nas brez posebnih tehničnih težav (vendar izpostavljeno!) pripelje v škrbino pod vrhom. Tura na Staničev vrh je za izkušenega gornika ali alpinista »nedeljski izlet«, za nepoznavalca pa je več kot zahtevna, zato se je lotimo z vso previdnostjo.

Običajni pristop. Iz Kamniške Bistrice se po markirani poti, ki se začne nekaj naprej od planinske kočice (tabla), vzpnemo skozi gozdno pobočje levo nad strugo potoka Sedelščka pod Galerijami in mimo spodnje postaje tovarne žičnice do kraja V Klinu (tabla; bolj natančen opis preberi v vodniku KSA). Levo vodi markirana pot na Kamniško sedlo, mi pa krenemo na desno nad strugo Sedelščka (možnost obhoda tudi po desni strani struge). Pri zlizani grapi (Za Vrati) se z leve priključi neoznačena stezica, mi pa nadaljujemo v isti smeri do stika z obhodno potjo, ki pride z desne. Nadaljujemo v klučih nad gozdno mejo (vmes odcep levo za Macesnovec). Tam nekje se nam prvič odkrije ostri Staničev vrh, desno nad gozdnimi pobočji pa je kopasta glava Kamniškega Dedca. Lovska steza (tu in tam zavarova-

nam občasno povedali, da smo kar dobri stezoslodci. Stezica se je iztekla v novo grapo, ki je, sodeč po opisu, obetala najlažji oziroma najmanj utrudljiv vzpon. Po deloma mokrih in od vode izpranih plateh smo se vzpenjali vse višje po grapi, ki pa je postajala vse strmejša in bolj divja. Tudi nagajivi sončni žarki so se prebili do nas in nam na prepotena čela izvabili še dodatne potne srage. Kmalu se je vse ožji žleb razdelil na dva kraka, od katerih noben ni bil kdovekaj vabljev. »Mislim, da moramo desno ven iz grape,« sem se posvetoval z Ivanom. Strinjala sva se, da bi bilo nadaljevanje po grapi krepko težje od druge plezalne stopnje, torej smo »zagrizli« v gozdnato pobočje desno od grape (kasneje smo ugotovili, da smo tu verjet-

no zgrešili pravo pot). Strmo gozdno pobočje je vse bolj prehajalo v skalnate grebene in dolge skalne zapore so nas vse bolj silile v levo. Redek gozd je zamenjalo rušje in planinski travniki. In tu smo doživeli prvovrstno botanično presenečenje. Pod strmo previsno steno sta drug ob drugem zvedavo zrla v nas temno moder in popolnoma bel Clusijev svišč. »Poglej to čudo narave!« mi je rekel Ivan, z Darinko pa sva se malih cvetk razveselila kot majhna otroka. Brž sem oba lepotca »pospravil« v fotoaparatus; nisem namreč še slišal za beli encijan. Biologi in botaniki bi nam verjetno strokovno razložili, kako pride do tega pojava v naravi, mi, neuki navadni smrtniki, pa smo le nemo opazovali ta čudež narave.

✎ Vladimir Habjan

na tudi s klini) pripelje čez strm svet na melišče pod južno steno Planjave (v zgodnjem poletju sneg! Glej slap na desni) ter nad slapom do zelenih tolmunov (zahtevno, mestoma izpostavljeno). Približno 100 m višje bomo opazili skromno stezico na desni, ki pripelje v strugo Sedelščka. Nadaljevanje je brezpotje. Po glavni gruščnati grapi (v zgodnjem poletju sneg!) se vzpnemo rahlo na desno čez neprijeten in zahteven skrotast ter krušljiv svet do grebena (zahtevna orientacija; tam je odcep na desno okoli vrha). Pod njim se v ruševnatem svetu vzpnemo do zadnjega dela, ki je izrazito skalnat. Do vrha priplezamo. Časi: iz Kamniške Bistrice 3 ure 30, od konca ceste na Jermanci 2 uri 30. Težavnost: zelo zahtevno brezpotje, na grebenu plezanje II. stopnje.

Pristop od Kamniške jame. Nekaj pred domom v Kamniški Bistrici (pri mostu čez Kamniško Belo) je majhno parkirišče, na katerem je izhodišče. Po markirani poti se vzpnemo po dolini do slapa Orglice (na križpotju zavijemo na levo). Pred slapom zavije na desno skromna stezica, se pne v strmo pobočje in pripelje nad slap v Kamendol. Tam moramo biti pozorni na odcep skromne stezice na levo, ki čez strmo pobočje v ključih pripelje do Kamniške jame (zaprta za ogled). Vzpon proti Staničevemu vrhu se začne z najnižje točke skalnega dela pod Kamniško jamo. Po grapi gremo do stene, tam krenemo na desno in se po gamskih prehodih vzpnemo nad steno. Naprej gre pristop nekoliko na desno skozi strm gozd; tam je še en kratek zahtevnejši prehod, ki pripelje na staro planino Zelenica, nato pa gre do grebena brez težav. Časi: Od izho-

dišča 4 ure. Težavnost: zelo zahtevno brezpotje, tudi orientacija je zelo zahtevna.

Zemljevid: Grintovci, 1 : 25. 000 (nova izdaja iz leta 2005!).

Vodniki: Kamniško-Savinjske Alpe (PZS, V. Habjan, J. Drab, A. Stritar, A. Poljanec, 2004), Kamniško-Savinjske Alpe (Sidarta, Stritar, 2003), Kamniške in Savinjske Alpe, Kamniška Bela, Repov kot, plezalni vodnik (PZS, T. Golnar, 1993).

Plezanje na grebenu

Stane Poljak

Zgrešena pot, a vseeno na vrhu

Dobro, da nas je opazovanje rožic malce zamudilo, kajti nadaljevanje poti po strmi grapi in nato izpostavljena prečnica na razgledni greben nista bila od muh. Vrv pa je vendar lahko ostala v nahrbtniku; s pazljivim plezanjem po kompaktni skali smo zmogli tudi to mesto. Le Ivanu sem kasneje omenil, da mi je bilo malce tesno pri srcu, ko se je pri prehodu kot nož ostrega grebenčka le-ta rahlo majal pod mano. »To ni nič, pri nas plezamo še vse kaj hujšega,« me je potolažil Ivan, od malega vaje starih robov in krušljivih trav nad Baško grapo. »Kaj klavrna tolažba,« sem pomislil sam pri sebi in pogoltnil grenko slino.

Kako začudeno pa sem pogledal, ko smo nenadoma stali v rušju desno od izpranih plati Staničevega vrha. »Opsa, to pa ne bo štimalo ...« sem se glasno začudil. Svoje pomisleke sem povedal spremljevalcema, pa je Ivan le zamahnil z roko: »Če so gamsi prišli čez, ni vrag, da ne bomo tudi mi z vrvjo...« Polni optimizma smo prečili gamsje stečine desno pod Staničevim vrhom in prišli do pod grebena Zeleniških špic. Prijazna senčna votlina ob poti nas je zvalila k počitku, kajti sonce je bilo na višku svoje moči in možgani v razgretih glavah so nam malodane zavreli. Kako lepo je bilo iz blagodejne sence opazovati oddaljene stene Vršičev in Vežice; tudi greben Zeleniških špic je kar izginjal v mitgatajoči sopari vročega poletnega dne.

»Moramo naprej, da se ne bo kaj skuhalo ...« sem pomignil Ivanu in pokazal na meglice, ki so začele ovijati grebene. Kar neradi smo zapustili prijetni hlad votline in se prek sipkih gruščev povzpeli do strme grape. V pesku sem nenado-

ma zagledal zapestno digitalno uro s pretrganim paščkom; verjetno je padla kakemu plezalcu pri prečenju grebena. Nekako ni spadala v to divjino, zato sem jo raje »pospravil« za spomin. Delovala tako ni več; bogve, koliko časa je že ležala tu v grušču. Nekako smo se pregoljufali po krušljivih plateh do ustja žleba.

»Tu bomo pa rabili vrv.« Strme plati v žlebu so bile sicer dobro razčlenjene, vendar je varovanje z vrvjo kar prav prišlo. Končno smo se vsi trije zbrali v škrbini zraven Dedca, zanimivega skalnega čoka ob grebenu Zeleniških špic. »Tu sem pa že bil,« sem si kar malo oddahnil. Vedel sem, da nas do Staničevega vrha ne čakajo omembe vredne težave. Gibčno smo odtelovadili med sršečimi roglji Staniču sosednjega vrha; v škrbini pod njim pa sva se z Darinko zopet navezala na vrv, kajti varnost je le prva, pa tudi izpostavljenost na gladkih plateh je bila kar precejšnja. Na razglednem Staničevem vrhu so bile težave v bistvu za nami. Širni razgled po impozantni okolici, divjina Petkovih njiv in zelena globočina prepadnih Uženjakov, prek katerih je potekal naš današnji vzpon, je obilno poplačal ves trud in preliti znoj. Smo pa na vrhu spet prišli v »civilizacijo«; na njem se je namreč sončila skupnica nadobudnih mladcev. Med počitkom smo se prav prijetno, kot stari znanci, razgovorili o posebnostih vzpona.

Kar nismo se mogli ločiti od vrha in lenobnega poležavanja na njem po uspešno opravljenem vzponu. Pa je bilo le treba dvigniti sidro in po izpostavljenem grebenu smo se spustili na sedlo pod Staničevim vrhom. Malce mi je bilo žal, da smo delno zgrešili pot in nismo videli še znamenitega preduha Kovačnice, vendar pa v tem primeru ne bi našli modro-belega parčka encijanov. »Kovačnica bo že počakala na drugo priložnost ...« sem pomislil sam pri sebi, ko smo se podrsali po snegu v sestopni grapi proti zelenim tolmunčkom Sedelščka. Kar zacvrčalo je, ko smo razgrete roke namočili v smaragdno čisto studenčnico in izmili sol s potnih obrazov. Žareče oči Darinke in Ivana so povedale vse; bila sta polna hvale nad prehojeno potjo in nad doživetji na njej. Meni pa so Zeleniške špice in samotni Repov kot naklonile nepozabno planinsko doživetje v prijateljski družbi. In v današnjem potrošniškem svetu in vsakdanji naglici mi družba pravih prijateljev v neokrnjeni divjini gora pomeni vse večjo vrednoto. ◉

Šmarna gora

Ne le slovensko, tudi evropsko pomembno območje

✍ Nika Hrabar¹

Evropsko ekološko omrežje Natura 2000

Verjetno skoraj ni Ljubljančana, ki ne bi poznal Šmarne gore, oziroma je vsaj enkrat v življenju celo obiskal. Nekateri navdušenci jo obiskujejo celo večkrat na dan. Pri tem pa se mi zastavlja vprašanje, ali izletniki tudi vedo, po kakšnem območju hodijo.

Na ohranjenost in raznolikost narave smo v Sloveniji lahko upravičeno ponosni. Na slovenskem ozemlju namreč živi več kot 15.000 živalskih in 6000 rastlinskih vrst. Ker je v evropskem merilu ohranjene narave vedno manj in jo je zato treba varovati, so članice Evropske unije oblikovale omrežje posebnih varstvenih območij - Natura 2000. Vanj so vključena območja, na katerih želimo ohraniti redke ali celo ogrožene rastlinske in živalske vrste ter njihova življenjska okolja oz. habitatne tipe. S 1. majem 2004 smo se k projektu Natura 2000 priključili tudi v Sloveniji.

Izbor območij Nature 2000

Seveda območja Nature 2000 niso bila izbrana kar tako na pamet. Pravno podlago za njihovo določitev predstavljata evropski direktivi, habitatna direktiva in ptičja direktiva. Prva vsebuje sezname evropsko pomembnih rastlinskih in živalskih, druga pa ptičjih vrst in habitatnih tipov. Tako vsaka članica EU na podlagi meril obeh direktiv predlaga varstvena območja na svojem ozemlju. Tudi Šmarna gora je eno izmed 286 območij Nature 2000 (skupno 35,5 odstotka ozemlja Slovenije), ki jih je Slovenija z vstopom v EU predala Evropski komisiji. Tako visok odstotek ohranjene narave kaže na izjemno pestrost in bogastvo na našem ozemlju.

Šmarna gora je porasla z gozdno vegetacijo, ki jo na vrhu in prehodu pobočja v ravnino prekinjajo travniki in njive. Hribovitemu svetu Šmarne gore se pridružijo tudi ravninski, mokriščni in vodni biotopi. Območje Nature 2000 vključuje oba vrhova, Goro in Grmado, na zahod seže vse tja do Zbiljskega jezera, proti severu mimo Smlednika do vasi Repnje. Od Repenj vodi meja proti jugu, vzporedno z gorenjsko avtocesto, vse do Šmartnega ter vznožja Šmarne gore med Tacnom in Vikrčami.

✉ Martin Vernik

Črtasti medvedek je gozdna vrsta, za katerega je treba vzdrževati jase, travnike in gozdne vrzeli.

Redke orhideje in hrošči rogači

Okolica Smlednika je pomembno rastišče za redko orhidejo Loeselovo grezovko. Od maja do junija cvetoča kukavičevka raste na nizkih barjih in zamočvirjenih travnikih. V Sloveniji jo lahko najdemo v okolici Ljubljane, proti Velikim Laščam, pri Logatcu, na Gorenjskem in Koroškem. Ker je vezana na zamočvirjene predele, jo ogrožajo predvsem osuše-

¹ Zavod RS za varstvo narave, Območna enota Ljubljana

 Samo Jenčič

Samec rogača lahko zraste tudi čez 5 centimetrov. Kljub velikim čeljustim v obliki rogovja se rogači prehranjujejo z različnimi rastlinskimi izločki.

vanje rastišča, zaraščanje, gnojenje in zasipavanje, pa tudi regulacije potokov, odlaganje odpadkov na rastišče ali izpiranje organskih ali mineralnih gnojil z okoliških travnikov.

Gozdovi Šmarne gore so pomemben življenjski prostor za enega izmed največjih vrst hroščev v Evropi rogača, ki lahko doseže tudi do 75 mm. Če boste v gozdu naleteli na samca, ga boste prepoznali po velikih čeljustih v obliki rogovja. Samica ima manjše čeljusti, zato jo lahko zamenjamo tudi s kakšno drugo vrsto. Odrasli osebki se hranijo z rastlinskimi izločki (sokovi dreves), ličinke pa z mrtvimi ali nagnitimi koreninami dreves. Rogač je vezan na listopadne gozdove, predvsem na tiste, kjer prevladujejo hrasti in razpadel les. Rogač je v Sloveniji še vedno razmeroma pogost. Kljub temu obstajajo dejavniki, ki ga ogrožajo, kot npr. odstranjevanje mrtvega lesa iz gozda, sekanje dreves tik nad tlemi, svetlobno onesnaževanje in urbanizacijski pritisk. Ker večino svojega življenja rogači preživijo kot ličinke (do 5 let) v lesu starih dreves, je treba posebno pozornost posvetiti puščanju starih in odmrlih dreves.

Majcena dragocenost v polžji hišici in redek metulj

Na okoliških travnikih Šmarne gore živi le 2 milimetra velik polž ozki vrtenec. Hišico ima rebrasto in rdečerjavo. Živi na močvirnih travnikih (v šašju, med mahovi), v dolinskih logih in v stelji obvodnih grmišč. Ozki

vrtenec je ogrožen predvsem zaradi ranljivosti svojega življenjskega okolja, zato je zavarovan kot vrsta, katere habitat se varuje. Za njegovo ohranitev je treba ohranjati nizko travno rastle inje in preprečevati izsuševanja ali poplavljanja travnikov, na katerih živi. Na poplavnih območjih je pomembno ohranjanje višjih predelov barij in trstišč, ki mu omogočijo zatočišče pred poplavami.

Metulja črtastega medvedka prepoznamo po črno-belem vzorcu na zgornjih in rdeče-črno lisastem vzorcu na spodnjih krilih. Samice in samci se barvno ne razlikujejo, so pa samice za spoznanje večje. Odrasli osebki se pojavljajo od julija do avgusta in so aktivni podnevi in ponoči. Gosenice se hranijo z listi različnih grmovnic in zelišči v podrasti gozdov, odrasli metulji obiskujejo socvetja konjske grive, osata in mete.

Črtasti medvedek je vezan na listnate do mešane presvetljene gozdove od nižin do okoli 1000 metrov z visokim deležem vrzeli, jas in gozdnih robov z zeliščnim in grmovnim slojem. V Sloveniji je še dokaj razširjen, vendar ga ogrožajo prepogosta košnja gozdnega roba, uporaba agrokemičnih sredstev na travnikih in gozdnem robu ter intenzivno zaraščanje gozdnega roba in posledično izgibanje medonosnih rastlin.

Razkošno cvetoči mokrotni travniki

Na območju Šmarne gore izstopajo ekstenzivno obdelovani mokrotni travniki z modro stožko, ki jih najdemo predvsem na Smledniku, v dolini potokov Mlake in Gračenica. Ti travniki se v spomladanskem in poletnem času bohotno razcvetijo. Tako lahko na njih občudujemo pisane cvetove močvirskega svišča, močvirskega mečka, sibirske perunike in različnih vrst kukavičevk. Da pa ne boste predolgo iskali rastline z modrimi cvetovi, naj vam povem, da modro stožko uvrščamo med trave. Njeni klaski so pogosto modrovijoličasti.

Mokrotni travniki z modro stožko so eden najbolj strmo upadajočih habitatnih tipov zaradi problema intenzifikacije rabe travnikov. Za njihovo varovanje sta pomembni tudi kvaliteta vodotokov, ki poplavlja travnike, in zaščita pred zaraščanjem s košnjo brez gno-

jenja enkrat do dvakrat letno. Pomembne so tudi jame, ki jih moramo varovati pred odpiranjem za javnost, uničevanjem in zasipavanjem.

Poleg naštetih vrst, pomembnih na evropski ravni, ima Šmarna gora še eno dragoceno botanično značilnost. Univerzitetni profesor France Šuštar je v okviru svojega dela Rastlinski svet Šmarne gore z Grmado – do hribovja med Smlednikom in Repnjami popisal čez 800 različnih rastlinskih vrst. Torej se osamelec Šmarna gora odlikuje po izjemni pestrosti rastlinstva in velikega števila gozdnih združb (evropsko pomembni so ilirski bukovi gozdovi) ter po avtohtonem rastišču zavarovane narcise.

Obveznosti na območjih Natura 2000

Osnovni cilj Nature je vzdrževanje ali celo izboljšanje ohranjenosti evropsko pomembnih rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov. Ohranimo pa jih lahko le tako, da preprečimo slabšanje razmer v njihovih življenjskih okoljih. V praksi to pomeni nadaljevanje obstoječih dejavnosti, na primer paše ali košnje suhih in vlažnih travnikov po cvetenju in gnezdenju ptic, trajnostnega gospodarjenja z gozdom itn. Zagotoviti moramo, da človeške dejavnosti in razvoj ne bodo ogrozili narave.

Prednosti in financiranje Nature 2000

Skoraj vsi si želimo živeti v zdravem in čistem okolju. Natura 2000 je eno izmed orodij, s katerim lahko to tudi dosežemo oz. vzdržujemo. Čisto okolje nam lahko nudi različne razvojne priložnosti, npr. pridelavo kakovostne hrane. Ohranjena narava privlači obiskovalce, ki bi si radi odpočili od vedno bolj stresnega življenja, in tako je lahko Natura 2000 priložnost za »zeleni turizem«.

Za območja Nature 2000 so na razpolago finančni programi Evropske unije: LIFE III – Narava za sofinanciranje naravovarstvenih projektov, pa tudi Slovenski kmetijsko-okoljski (SKOP) program, ki podpira naravi prijazno kmetovanje, in sredstva iz strukturnih skladov.

Slovenci smo lahko ponosni na svojo ohranjeno naravo, ki jo lahko na različne načine,

Boštjan Kepić

Samice rogača odlagajo jajčeca v štore, stara ali padla drevesa ali ob njih.

tudi s pomočjo omrežja Natura 2000, ohranimo za prihodnje rodove. Območje Šmarne gore predstavlja delček ohranjene narave sredi urbanizirane okolice. Poskrbimo, da ne izgubimo še tega.

Dodatne informacije o Naturi 2000 lahko najdete na spletni strani: <http://www.natura-2000.gov.si/>.

Prispodobе

Ko stena se navpik pred mé postavi,
bi rada brez vrvi jo osvojila,
in kadar sneg in led mi pot zastavi,
kar brez cepina bi ga preskočila.

Pa vem, da se je treba navezáti,
ker nisem ptica, ptica lahkokrila,
z razumom, ne po srcu le ravnati,
sicér ne bom v dolino se vrnila.

Ne smem priznati svoje ti ljubezni,
z vrvjo razuma moram jo krotiti.
Prerada sanjam, a nov dan me strezni.

Za pesmi moje nikdar ne boš slišal –
v očeh je led, ne moreš me ljubiti.
A ni plazu, ki bi srce utišal.

Metka

Peklenska Grauzaria 2006, drugič

Po divjih grapah okoli Grauzarie

✍ Branko Jaklič 📍 Breda Loparnik

Če bi prebral članek Marije Sodja Kladnik »Creta Grauzaria v peklenskem poletju 2003«, objavljen v 8. št. PV, naše »peklenske« ponovitve gotovo ne bi bilo; PV je izšel malo prepozno ali pa smo bili mi malo prezgodnji. O tej karnijski gori je bilo v več letnikih napisanih kar nekaj prispevkov, zadnji, v 8. številki, pa me je vzpodbudil k temu, da bom tudi sam opisal dogodivščino, ki so jo malo pred izidom 8. številke doživeli pisec in tri dame. Ker je bilo sredi julija zelo vroče, smo naivno predvidevali, da bo v gorah nad Kanalsko dolino prijetna klima za potepanje in raziskovanje. Kakšna zmota! Ob načrtovanju izleta smo nameravali v dveh dneh splezati na Creto Grauzario, prenočiti v koči Grauzaria in se drugi dan povzpeti še na Sernio. Med pripravami smo izvedeli, da je koča Grauzaria zaprta, ker jo obnavljajo. Načrt smo spremenili toliko, da smo vzeli s seboj opremo za taborjenje, šotore pa smo namestili postaviti na parkirišču ob izhodišču za

Bivak Feruglio

Grauzario Casae Stallon del Nanghet. Od doma smo se odpeljali ob petih zjutraj in ob osmih smo bili pripravljeni za vzpon. Začetna vnema ni bila prav velika; zaradi vročine smo se zelo potili, imeli smo kar zajetne nahrbtnike in vsak izmed nas štirih je tovoril še dva litra tekočine. Namenjeni smo bili do koče, nato pa naj bi se čez škrbino Portonat povzpeli na vrh. Ko smo prišli na opuščeno planino Flop, smo nad seboj uzrli prepadne stene Cime della Sfinge. Prav na konici vrha se zaradi igre sonca in senc resnično kaže podoba Sfinge.

Pristop do bivaka Feruglio

Prav kmalu smo se ustavili pred odcepom zavarovane poti »A. Ferrucci«, ki ima oznako 446 in vodi do bivaka Feruglio. Biba je predlagala, da bi šli okoli Grauzarie mimo bivaka, ker da je dan dolg in imamo dovolj časa, pa še vračali se ne bi po isti poti. Predlog se je vsem zdel imeniten, nihče izmed nas preostalih treh se ni upiral. Moram priznati, da doma, ko smo načrtovali turo, niti pomislil nisem, da bi se povzpeli po tej poti. Biba je sama naštudirala smer vzpona in si zamislila, da bi obkrožili goro v smeri urnega kazalca, zato se je opremila z ustrežno literaturo in predlagala omenjeno smer. Šele ko smo se vrnili domov, sem v knjigi Roberta Mazzilisa *Dai Sentieri attrezzati alle vie ferrate* prebral opis te naše

vroče in strahotne poti. Do bivaka smo bili še vsi sproščeni, uživali smo v neskončnih pogledih in občudovali rože, saj takih v domačih gorah še nismo videli. Otočke šopastega repušnika, ki smo ga vneto fotografirali, smo ob poti večkrat videli. Pot je vijugala s severne strani mimo podrtih in ločenih grebenskih stolpov. Med vsemi stolpi je bil najizrazitejši Medace, ki se je s svojo obliko kot sulica zabadal v nebo. Sončni žarki so ga obsevali in okoli njegove konice je žarela korona. Stezica je vse bolj zavijala proti vzhodni strani gore, sonce je pripekalo vedno močneje in vedno pogosteje smo segali po čutaricah s tekočino, da bi nadomestili izgubljeno vodo. Prečkali smo več gruščnatih grap; najnerodnejša, globoka in zagruščena, je bila tik pod bivakom. Prešli smo jo povsem na dnu, nato pa po desnem robu, vzpenjaje se v cikcaku, premagali še zadnjih sto metrov do bivaka Feruglio na višini 1700 m. Za naše razmere majhna višina, komaj višina Krvavca, pa je bil potreben tolikšen napor. Od parkirišča smo se dvignili za tisoč višinskih metrov in za to potrebovali dve uri in pol. Sonce je neumljeno žgalo, vse stene nad nami so se bleščale brez najmanjše sence. Zatekli smo se v bivak, da bi se vsaj malo ohladili. Vpisali smo se v knjigo in odkrili, da je lani tam hodil naš gornik Igor Zlodej. Ker sem želel zvedeti, kaj nas še čaka in koliko časa bomo še potrebovali do cilja, sem prosil Bibo, naj mi da opis nadaljevanja poti.

Po zagruščениh grapah do gozdne meje

Pri branju sem se zgrozil: kaj vse nas še čaka, preden bomo dosegli sedlo Portonat, s katerega naj bi naskočili vrh Grauzarie, ki se je kopal v beli svetlobi neskončnih višin nad nami. Dobro, če bi se bilo treba povzpeli samo še 365 višinskih metrov - to bi zmogli tudi v največji vročini, opis pa je napovedoval za tisti trenutek kar strahotno realnost: skoraj 400 metrov spusta

Sestop proti Cengle dal Bec

po zagruščениh strmih grapah in kaminih, v katerih se pod nogami vse ruši in ubija duha. Paziti moraš, da ob tem ne poškoduješ ali ubiješ pod seboj sestopajočega prijatelja. Naša morala je bila v tistem hipu na najnižji ravni, ker smo se zavedali, da bo šla kmalu po zlu vsa v tem peklensko vročem kotlu s težavo prigarana višina. Po 250 metrih smo se po delno poraščeni lašti spet dvignili na škrbino naslednjega grebena, ki se je spuščal z vrha. Ker smo bili že daleč, misel na vrnitev ni več prišla v poštev, zato smo se vdali v usodo in občudovali divje prepadne grape. Steza se je vila med odlomljenimi grebenskimi stolpi, zdaj sto metrov dol, zdaj spet gor. Prek več grap smo v daljavi opazili z rušjem poraščen greben in na njem škrbino, čez katero naj bi po opisu sodeč šla naša pot. Ko smo prišli do nje, smo se spet zgrozili: z nje se je grezila grda, globoka grapa z velikanskimi gladkimi balvani, zagroženimi med stranske stene. Balvani so sestavljali visoke, gladke in navpične skoke, čez katere se je bilo treba ob

Creta Grauzaria, Cima dai Gjai, Monte Sernio (z leve)

slabo pritrjenih ali potrganih varovalih spustiti do zelenega gozda. Prav na dno te grape smo morali, na višino 1340 m. Ali bomo v tej vročini in ob pomanjkanju pijače to zmogli? smo se spraševali. Nato bomo morali spet navzgor, pa še ta neznosna pripeka, ki nas muči. Navpična jeklenica je bila vpeta v redkih vmesnih klinih. Če bi kdo zdrsnil, osebni varovalni komplet ne bi deloval, ker bi padec zadržal šele naslednji klin daleč spodaj. Varovala so bila nameščena na odsekih, na katerih niso bila nujno potrebna, tam, kjer bi jih zares potrebovali, pa jih ni bilo ali pa so bila potrgana. Pri sestopanju smo se dodatno varovali z vrvmi, večkrat smo se morali spuščati po njej. Na omenjeni višini gozda se je pot obrnila navzgor. Usmerila se je na južno stran gore in spet smo se morali v peklenski

vročini povzpeti za 700 m do vrha. Pot, ki se imenuje Via ferrata Cengle dal Bec, mi smo jo poimenovali ferata Kozje police, ima kar pravo ime, ker izrablja naravne police v tem ostenju. Ura je bila ena in še ničesar nismo pojedli, zato smo se hoteli spočiti, zaužiti zasluženi obrok hrane in se vsaj malo odžejati, kolikor so nam še dovoljevale zaloge tekočine; predvsem pa smo iskali senco, da bi se vsaj malo ohladili. Nikjer ni bilo niti najmanjše sence; veseli smo bili če smo lahko za kratek čas podržali glavo v kaki manjši votlini v steni. Pot se je nadaljevala pod južno steno Cime senza Nome, po orografsko levem robu globoke grape, ki se začne prav pod sedlom Portonat. Vsa zaloga pijače nam je že pošla, ohranili smo le še nekaj požirkov za najnujnejši primer.

Izhod iz globoke peščene grape

Smer kakih 200 višinskih metrov pod sedlom prečka silno drobljivo in globoko peščeno grapo. Znašli smo se v pravem peščenem amfiteatru. Izhod je s treh strani zapirala 15 m visoka peščena stena, na odprti strani pa se je grezila v prepadno grapo. Preteklo neurje jo je tako močno poglobilo, da so bile oznake poti narisane na steni kakih 20 m nad nami. Nismo vedeli, kako bi ušli iz te mišnice. Spustiti smo se morali nekaj metrov nazaj, tja, kjer sem v desnem bregu tega peščenega jarka videl drobno možnost, da se pregoljufam čez rob. Na konicah čevljev sem iskal oporo na drobnih kamenčkih med peskom in molil, da se ne bi porušili. V največjih težavah pa sem se

znašel, ko sem prilezel do roba grape in naletel na grušč brez trdnega oprimka. Na trenje sem se le potegnil čez rob in si daleč proč od roba grape oddahnil. Na dnu grape so čakale še tri dame, da jih potegnem k sebi. Rešitev ni bila lahka, ker ni bilo nikjer trdne skale, da bi si uredil sidrišče. Visoko v strmini sem končno našel spodobno skalo, uredil na njej varovališče in s škripčevim potegom spravil vse tri iz navpične gramoznice, pri tem pa so se valile v grapo velikanske količine sproženega grušča. Končno smo bili vsi skupaj in kmalu smo si odpočili na stezici št. 444, ki vodi od kočice Grauzaria čez sedlo Portonat v vas Grauzaria na drugi strani in v dolino Aupa. Po tej poti je sestopala omenjena pisateljica prispevka v PV. Od sedla Portonat nas je ločilo še dvesto višinskih metrov grušča, navaljenih skal in peska.

In vendarle na vrhu

Povsem izčrpani in dehidrirani smo se zavlekli v senco na sedlu in premlevali, ali imamo še dovolj moči za vrh ali naj čim prej sestopimo. Oklevali smo, ker je bila ura že pet popoldne, za vzpon do vrha in sestop do sedla pa bi v navezi štirih potrebovali vsaj dve uri, smo računali. Pri tem nismo vedeli, koliko nas bodo zadržali vstopni metri, ki so opisani kot ključ smeri. Ko smo si odpočili, je kljub utrujenosti in žeji zmagala odločitev za vrh. Vzpon in sestop smo končali na sedlu Portonat v predvidenem času. Ura je bila pozna, upali smo, da bomo, če bo vse v redu, ravno do noči sestopili do avtomobila. Sestop s Portonata je bil že spet en sam grušč, v glavah in telesu pa nam je tičala ena sama misel – vodaaaaa ... Šele pod kočico Grauzaria smo se končno odžejali, vendar je bila voda tako mrzla, da nam ni dala tistega popolnega užitka potešitve, o katerem smo halucinirali med sestopom. Ob osmih zvečer, po dvanajstih urah vzpenjanja in spuščanja po strašnih grapah, smo si ob pivu iz hladilnika čestitali za opravljeno turo. Kakor smo načrtovali, smo postavili šotora, skuhali večerjo in legli k zasluženemu počitku. Zjutraj pa po tako napornem dnevu ni bilo volje in moči, da bi se spet povzpeli do kočice Grauzaria in naprej na Sernio. Sklenili smo, da se vrnemo kdaj drugič. ●

Anekdote o Jožu Čopu

Vesela stran Joževega gorništva - nadaljevanje iz julijske številke

✍ Elizabeta Gradnik

Joža Čopa šegavost ni zapustila niti v najbolj nevarnih trenutkih. Nekoč je s prijatelji doživel in preživel plaz v triglavski severni steni. Ko je bilo konec in so bili vsi blede kot stena, je Joža glasno obžaloval, da nima pri sebi šminke, da bi se lepo rdeče namazal in dražil soplezalce s strahopetci, ki jim taka reč pobere vso kri iz obraza; češ: mene pogledajte, jaz se nisem nič ustrašil.

Z Miho Potočnikom sta se nekoč zaplezala, Joža je zdrknil v neko temno luknjo, Miha, ki je bil na isti verigi, pa mu ni mogel pomagati in obema je precej trda predla.

»Tri dni sem se prebijal ob kruhu in vodi. Kamen je bil mrzel in moje prehlajene okončine se ne bi branile odeje. Pa sem se ulegel na trebuh in se z ritjo pokril!«

Ko so reševali hudo poškodovanega Vovka iz triglavske stene, ga je Joža vprašal:

»No, Francelj, devetdeset kil te je, ali naj te prenesemo naenkrat ali na dvoje?«

»Kakor veste,« mu je odvrnil revež s prvim nasmeškom po nesreči.

Ponesrečenci v gorah so tako sveto zaupali Joževim sposobnostim, da je zadostovalo že to, da se je pojavil. Aktivno je sodeloval v reševalnih akcijah od leta 1923 do leta 1960. Z njim je napočila doba, ko nobena stena ni bila pretežka in prenevarna, da s tovariši ne bi mogli rešiti ponesrečenca iz nje. To svojo lastnost je prenašal tudi na vse poznejše reševalce. Bil je izvrstna mešanica reševalca, vodnika in plezalca. Dr. Arnošt Brilej je v svojem Priročniku za planince iz leta 1939 najprej priporočil *Jožo Čopa, Jeseničana, ki vodi po vseh plezalnih smereh v Julijskih Alpah od Triglava do Jalovca in Ponc ter na zimskih turah v navedenem okolišju.*

Zelo znan je Joža Čop tudi kot član »zlate naveze«, v kateri sta poleg njega plezala še Miha Potočnik in Stanko Tominšek. Za slovenske alpiniste je dejal:

»Taki smo, da bi lahko hudiča pretrgali!«

V gorah si je rad malo sposodil planince, ki niso bili ravno alpinistični geniji.

Ko je peljal Fanny Copeland čez Špikove grebene, se je zaradi goste megle ves čas pretvarjal, da sploh ne ve, kje hodita. Miss Copeland je bila prestrašena in je skrivaj molila. Joža jo je »navižal« tako, da je kazalo, kot da je sama našla pot, in vpila je od navdušenja. Ko ji je ponudil čaj, ga je odklonila, rekoč:

»Ne, sline požrem, pa je dobro. Iz želodca gor pokličeš, pa nisi nikoli žejen.«

Joža pa si je mislil:

»Glej jo no, babo, ta je pa tako lakomna, da še slino špara.«

O Hrvatih, ki jih je vodil v gore, pa je menil:

»V steni, pri plezi, so precej redkobesedni. Tu pa tam slišiš ponižno besedo: ‚Gospodine, pazite, molim, izvolite ...‘ Ko pa po srečno opravljenem vzponu na Joževi vrvi prispejo v koč, se jim razveže jezik in okrepi glas: ‚Čop sem, Čop tja, e, brate moj ...‘ in pokroviteljsko me potrepljajo po rami kakor izkušen očanec fantiča!«

Neki »plezunček« se je v družbi hvalil:

»Težka smer, gladke stene in previsi. Pa sva kar zavrtala za kline.«

Joža pa: »Jaz pa kar špranjo s sabo prinesem.«

Tudi lenuhov, milo rečeno, ni imel ravno v čisljih. Kadar so s prijatelji naleteli na kakšen tak primerek, je bil vedno zraven, ko so jim v nahrbtnik podtikali težke kamne ali jim v čutare ožemali prepotene nogavice.

Zelo pa je cenil svojega prijatelja Andreja Moreta - Gandija, na katerega se je zanesel kot na samega sebe. Gandi je bil spreten in žilav plezalec, a bolj majhne in drobne postave. Ko so plezali na Osrednji steber, je nad njimi začel krožiti velik orel in Joža je dejal Potočniku:

»Miha, na Gandija počepni, da ga ne bo orel vzel!«

Nekaj simpatičnih prigod je imel tudi z župnikom Aljažem, o katerem je menil, da je »fejst možakar«. Večkrat je bil pri njem in nekoč je v farovžu celo prespal, pa je zato moral k maši. Znana je anekdota, ko je Aljaž vprašal Čopa, ali gre res v steno.

»Res.«

»In če se popelješ dol ven?«

»Mi je vseeno, če pridem do pekla.«

»Pomisli, če bi bilo zares!«

»Bom kupil retur karto.«

Drug pogovor med njima pa je potekal takole:

Aljaž: »Joža, jaz ti pa samo nekaj povem. Če bom jaz tebe moral pokopati, ko sem jih že toliko, te bom z lopatico po riti usekal! Zdaj ti to povem, ker če se boš ubil, me ne boš mogel slišati.«

Joža pa nazaj:

»Vsaj pogreba ne bo treba plačat!«

Bil je ponosen na svoje proletarski izvor in še slišati ni maral o tem, da bi ga povišali v mojstra. Znal pa je povedati marsikatero zabeleženo kakšnemu preveč modremu intelektualcu. Imena Joža ni izdal, a moral je biti nekdo iz tropa manj skromnih, ki mu je dejal:

»Veš, fant, ti si premalo izobražen za plezat, to je za inteligenco.«

Joža pa mu je odvrnil:

»Saj jaz zato plezam, da jo bom gori našel. Sicer je pa triglavska stena široka, pa dobite drugo smer, ki bo inteligentna!«

Nekoč so s prijatelji na Kredarici čakali še Franceta Avčina, ki je bil znan po tem, da se je rad predstavljal s svojimi nazivi. Joža je zaklenil vrata in ko je zunaj potrkal, vprašal:

»Kdo pa je?«

»Doktor profesor inženir France Avčin,« se oglasi pred vrati, Joža pa nazaj:

»Ne, za toliko ljudi pa ni več prostora!«

Med Bohinjci, ki so cenili njegovo odrezavost, šegavost in sprotno izmišljanje novih šal, je imel veliko prijateljev. Niso mu zamerili, če si je izmislil kakšno »bohinjsko«. Še posebno rad jih je dražil z njihovim sporedom za neko živinorejsko razstavo:

Dopoldne:

ob 10 h: dogon goveje živine

ob 11 h: prihod slavnostnih gostov

ob 12 h: skupno kosilo

Popoldne:

ob 15 h: brizganje gasilcev

ob 17 h: streljanje rezervnih oficirjev

Na račun njihove iznajdljivosti pa si je izmislil tole:

Oče in njegov sinček na črno lovita ribe v Savici. Ker ju zalotijo, morata v Radovljico pred sodnika. Ta si misli, da bo najbolj preprosto, če se najprej loti nebogljene sinčka:

»Ti, fant, zakaj pa si lovil ribe?«

Sin se obrne k očetu: »Ata, kaj pa so ribe?«

Oče pa z začudenim obrazom k sinu:

»Gospoda vprašaj!«

Sodnik se razjezi in se obrne k starejšemu:

»Vaš fant ne ve, kaj so ribe. Morda pa vi veste.

Zakaj pa ste jih lovili?«

»Gospod, seveda vem, kaj so ribe. Lovil sem jih pa zato, ker so hotele uiti!«

Nekoč je ob Bohinjskem jezeru srečal fanta, ki je nekaj iskal pod rušo.

»Ti, poba, kaj pa počenjaš?«

»Iz Ljubljane sem. Ribe lovim.«

Joža iz nahrbtnika vzame par rokavic in jih pomoli fantu.

»Gospod, čemu pa rokavice?«

»Kar vzemi jih, da si ne boš rok umazal, ko boš en drek ulovil!«

Bil pa je velik ljubitelj narave, vedno odprtih oči za vsa čudesa in lepote, ki jih ponuja.

»Čut za naravo sem imel vedno razvit. Rože in živali sem vedno gledal in občudoval. Sicer sem bil petnajst let lovec, vendar nisem nobene živali ustrelil. Pustil sem jih pri miru in sem jih samo gledal. Veš, jaz hodim z očmi po tleh, ne z nogami.«

Čudoviti razgled na triglavsko pogorje, ki se ponuja z Babe v Karavankah, je opisal čisto po svoje: »Sem na Bab ležov pa skoz Lukno v Zadenco gledov.«

Roka

Skrivnostna rešiteljica

✍ in 📷 Tone Škarja

Namenil se je bil v Nemško smer Triglava. Po vročini in sopari prejšnjih dni je suh in hladnejši zrak obetal lepo plezanje. Bil je pozen, glasovi predhodnikov so prihajali že od nekod iz srednjega dela, a samemu mu ne bo težko loviti časa. Pa ni vse gladko teklo. Že kmalu ga je speljal iz prave smeri neki gladek, navzven odprt kamin; komaj se je gnetel skozenj. »Marija Pomagaj,« je vzkliknil kar k brezjanski zavetnici, ko mu stare poškodbe ramen niso omogočile, da bi se oprl in dvignil, ko je počasi polzel navzdol. Samega sebe je presenetil s tem imenom. Boga je imel večkrat v mislih in na ustnicah. Včasih onega z veliko začetnico, še pogosteje pa z malo, kot del kakega vzklika, včasih tudi jeznega. »Orientacija mi danes ne gre, moram bolj paziti,« si je zabičal, ko se je končno izmotal iz zagate.

Kam?

Na Nemškem Turncu se je vpisal brez navedbe smeri. Najraje bi šel Kratko nemško, a do odločitve je imel še čas. Če si sam, imaš lažji nahrbtnik, od vrvi le kaj kratkega, za vsak primer, prav tako le klin ali dva in kako drugo priročno varovalo. Čelada? Za tisto, kar grozi samohodcem, ni dovolj nobena čelada.

Pod oknom, kjer se Nemška grapa zoži, smeri pa razcepita, se je odločil za desno, torej Dolgo nemško. Vsi drugi so šli na levo, in čeprav je tudi njega bolj vlekle tja, se mu je zdelo nespodobno plezati sam ob navezah – ob kaki pripraviški tudi nevzgojno. Zavil je čez grapo in na raz, potem pa kar po njem navzgor. Nenadoma je svet postal zelo samotni, le oddaljeni glasovi tam na levi so sporočali, da so v steni še ljudje. Poigral se je z mislijo, da bi šel skozi Okno ali pa prečil nad njim po Lassovem izstopu in se na robu stene spet približal drugim. Čas in moči so ga nagovarjali k temu, a misel na zapuščene, komaj kdaj hojene police,

Glava Triglava nad Veliko Črno steno

ga je odvrnila. Mimogrede se ti kaj podre pod nogami, pa greš adijo. Prav zaradi tega cincanja je ostal kar na težkem razu in pozneje z zavistjo gledal dobro shojeno obvoznico, ki se je nanj priključila z desne. Prihranil bi si skoraj uro, a priložnost je bila že mimo. Pod zaporo se tako ali tako vse variante združijo in odpeljejo smer k veliki luski, ki edina omogoča prehod mimo gladke Velike Črne stene na izstopne razčlembe. Kamina za lusko je za dva raztežaja, a gre po stopnjah. Spomnil se je neprijetnega gvozdenja na začetku, pa je že takoj snel nahrbtnik in ga potiskal pred seboj. »Danes gre pa lepo kot še nikoli.« Potem je prestopil na lepo razčlenjen raz. Kako vidiš steno, je res zelo odvisno od dneva. Včasih se je gnetel po ozkem kaminu, drugič plezal v razkoraku po zunanjih robovih ali pa odprto po razu luske. Kratko vrvico je vpel v dva sijajna klina na razu, da se je varovan lahko razgledal. Sicer ga je raz mikal še naprej, a časi, ko se je lahko obesil na kak oprimek visoko nad previsom, potem pa z nogami kar

malo pobrcal po zraku in že bil čez, so minili. Tejle smeri se nič ne pozna, da je stara že stoletje, njemu pa se, da pleza le pol manj. Da bi šel na desno okoli raza, povsem odprto na dolino, mu ni prišlo na misel, ker so se mu prej ponudile lepe razčlembe na notranji desni steni kamina, tik pod vrhom luske. Le malo previsoko so se začele in prvi stop je bil majav. A tak je bil že pred leti in najbrž je kot stara plomba v zobu: ni priraščen, je pa vpet v ležišče. Izpel je vrvico, z desnico prijel odličan oprimek na razu, se oprl na levo steno kamina, z desno nogo stopil na »plombo«, se dvignil in z levico prijel za navpičen oprimek v desni steni. Sredi giba leve noge je počilo in že je letel. Gremo! Močan sunek je zaustavil padec, butnilo ga je ob steno in obvisel je v zraku.

Roka ...

Kaj ga je ustavilo, kaj se je zataknilo? Kaka vrvica, zanka nahrbtnika? Vsak hip se bo strgalo in letel bo naprej; zdaj, ko se je nihaj ustavil, na dno kamina, na zobate bloke, ali pa ven in proti Vratom. Na čem visi? Pogled gor: roka. Roka se je

držala tistega oprimka na razu, ki je bil prej pri kolenu, a je ni čutil. Kot snopič stegnjene vrvi je bila, zvita, brez občutka, brez bolečine, ko se je gugal na njej. A prsti, čudno beli, so držali. To bo trajalo le še hip, dva. »Zdaj ali nikoli!« Kot da bi imel v telesu stroj, se je skrčil in zagozdil med steni kamina. Zdaj mora potegniti roko k sebi. Zdrsnila je z oprimka in obvisela ob telesu kot mrtva cunjca. Ni je mogel dvigniti, mrtva je bila. A bil je živ. Zdaj bo treba nekam, od koder bo lahko poklical pomoč. Dol, na dno luske. Če bo le signal. Počasi je drsel ob stenah, ni se smel zagozditi, pa tudi ne preveč stegniti. Ravno prav trenja, da bodo kolena in zadnjica enakomerno drseli. No, tu je zagozden blok, na vrhu celo raven, ravno prav za kratek predah. Sicer se pa mudi, po takem padcu začne telo boleti, zdaj pa je še v brezbolečinskem šoku in prenese več, kot bi sicer. Pristal je na bloku in se naslonil na steno. Najprej roka. Rama je bila povešena, gotovo izpahnjena, saj se je zavrtel na njej. Spomin na prvo pomoč: nogo ali čevelj med nadlahtnico in rebra, nato pa na vzvod premakniti ramenski sklep v prvotno lego. Ker je bil sam, je dvomil o uspehu, a morda je rama

Jutro na Bovškem Gamsovcu; zadaj Triglav, Plemenice in Kanjavec

Triglavski zvon željá

zaradi starih poškodb že toliko oslABLJENA, da se ne bo preveč upirala. Med desnico in telo je potisnil pest leve in desni komolec s sunkom telesa butnil ob steno. Je pomagalo? Ni vedel, a roka je le začutila bolečino, celo premikala se je. Otip je potrdil, da zlomljenega ni bilo nič. Potem pa levica ni hotela razkleniti pesti. Tisti trud njenih prstov prej, da bi se obdržali na navpičnem oprimku, je bil tako močan, da so bili zdaj v krču. Pomagalo ni, saj je bil oprimek primeren le za stranski poteg, a te stvari potekajo samodejno, nezavedno. Kam zdaj? Dol in ven iz kamina, da bo aparat sploh ujel signal? Ali pa ...?

Naprej ...

Morda pa bi prej še kaj poskusil, saj je za klic še dovolj časa. Na vrhu luske pa signal gotovo je. Nahrbtnik je imel tako ali tako že privezan nase, le pazljivo je potegnil vrv ven, da bi lepo tekla za njim, brez zatikov in ne da bi nahrbtnik prevrnila z bloka. Popraviti si je hotel očala, a

jih sploh ni bilo; šla so. Še masaža leve roke in prstov, potem pa gor. Raztežaj do vrha luske je minil kot v transu in tudi nahrbtnik je bil takoj za njim. Pozneje se sploh ni mogel spomniti plezanja, gotovo pa je šlo izključno s trenjem po kaminu. »Če sem prišel do sem, lahko poskusim še naprej.« Le desnico je še preizkusil, kaj lahko prime in česa ne, kdaj jo mora prestaviti z levico in kaj zmore sama. Prestop z luske v odprto steno in nekaj metrov po njej do police na levi je šel odlično, le desnico je od oprimka do oprimka pomikal s prsti po sistemu »biba leze, biba gre«, ker bi sicer omahnila in je ne bi mogel dvigniti. Od police naprej se mu je prva zajeda zdela pretežka, druga pa zaradi krušljivosti nevarna. Moral bo zabiti klin. Nastavil ga je, se z levico držal in ga z desnico poskusil zabiti. Nikakor ni šlo. Špranja je bila preplitva, udarci preslabotni, predvsem pa je udarjal kaka dva prsta mimo klina, po skali. Med očmi, možgani in roko ni bilo prave zveze, kite ali živci so bili poškodovani, morda oboje. Torej desna zajeda. Precej visoko je opazil dober star klin – prej ga je prezrl –, se vpel za tisti meter dviga do prvega dobrega stopa, potem pa je že šlo. Zdaj je vedel, da bo prišel ven, čeprav še ne kmalu. Pravzaprav je plezal enoročno, vse je moralo biti varno in niti malo se ni smel zaplezati, ker mu poškodba ne bi omogočala sestopanja. Sledil je izstopni polici proti desni navzgor po vsej neskončni dolžini. Vmesne gladke prekinitve, ko se je bilo treba obešati nad globino, so bile opremljene vsaj s po enim klinom. To je sicer najdaljši, a najlažji izstop. Končno vrh Plemenic, Zaplanja. Nekaj strmega, rušечеge se skrotja in že je bil na markirani Kugyjevi polici. Napetost je minila in prepustila prostor bolečini. Sama bolečina pa ni bila nič proti tisti, ki jo je povzročil vsak nepreviden gib ali trzljaj ob zdrsu koraka.

Prelep dan se je barval v večer; fotografiral bi, a je zjutraj raje pustil aparat v avtu in si naložil več vode. Kje bi šel dol? Kugyjeva polica ima morda še kaj snega, na Kredarico je daleč, pot čez Prag pa bi bila za roko prenaporna. V aparat je odtipkal Bambergovo pot in čez Luknjo v Vrata, pa sporočilo ni hotelo odleteti. Še dobro, ker si je potem izbral Tržaško kočo na Doliču in preložil težave dolgega, a še najbolj udobnega sestopa po mulatjeri in nazaj čez Luknjo v Vrata na naslednji dan.

Življenje je lepo

Tedaj je opazil, da je po desni strani obraza krvav; tudi očal nima več – to mu bo, kratkovidnemu, v mraku in temi delalo težave. Za ublažitev bolečin si je roko obesil v zanko. Težko je bilo najti pot proti Doliču, a lahko izgubiti, saj so obledele markacije v brezpotju mnogih poti preredko posejane. V trdi temi je zapustil neko mulatjero, ker ni vedel, ali je prava (pa je bila!), prečil proti Šmarjetni glavi in sledil možicem nekega starega prehoda proti križišču poti na Doliču. V brez mesečni črnini se ni upal lotiti zadnje strmine, saj mu je vsak zdrs koraka povzročil peklenske bolečine. Ura je bila polnoč – prav nespodobno bi bilo trkati na vrata kočice ob enih ali dveh zjutraj – in poiskal si je kamnito kotanjo, ki ga je vsaj malo zakrila pred mrzlim severnikom. Bilo je komaj nekaj stopinj nad ničlo. Drgetanje zares ogreje mišice. Vsake toliko ga je prebudil mraz, a pet minut tresenja ga je dovolj ogrelo za pol ure spanja ali več. Le šklepetanje zob mu ni bilo všeč. »Prihranil sem si stroške za reševanje, zdaj me bo pa doletel izdatek za nove plombe.« Na teh valovitih kotanjastih planjavah ni bilo nobenega signala, a mu je bilo vseeno. Da je iz stene, je sporočil že prej, ne tam ne tu pa mu ni mogel nihče pomagati. Hvaležno je pestoval bolečo roko, skrivnostno rešiteljico. Ni bilo prvič, da je kosa švistnila mimo njega, a prvič je bil vesel samo samega sebe, tega, da je ostal živ. Ko ga je nekoč zdavnaj nosil velik plaz, ga je pestila predvsem misel, skoraj slaba vest, kaj je storil svojim domačim. Med strelami v stenah nad Jezerskim spet, kako bodo njegovo ožgano telo prinesli na Češko kočico družini, ki je tam smučala. Nekaj dni po rojstvu prvega vnuka se je zaplezal v zaledeneli steni Planjave in se že kar sprijaznil z mislijo, da se generacije menjajo – novi prihajajo, stari odhajajo – in da je to povsem naravno. Zdaj? Zdaj je ugotovil, da bi umrl predvsem samemu sebi. Samo to bi bilo res dokončno. Če bi roka popustila, bi umrl samo on, življenje drugih pa bi teklo naprej. »Življenje je lepo,« se mu je izklesalo iz duše, »zato ga je včasih treba objeti in se ne samo bojevati z njim.« Sključen v klobčič se je z obema rokama objel in čakal jutra. Noč je lepa in mirna, ker je vedel, da za njo pride dan. Potem bo šel v kočico na zajtrk in naprej – po svoje spet – prvi dan. ●

Med Matajurjem in Krnom

Matajur

Na Matajur se vzpenjam; opuščene planine male in razdrte stane za sabo puščam. Ko se sred zelene prostranosti ozrem, korak zastane.

Tam zadaj se obzorje širi; vzpenja nad njim visoka, drzna se postava. Pogled odvrnem, vendar ne pojenja nje čarna moč, z menoj se poigrava.

Na mehke trate, od pogačic zlate, me vabi Matajur k metuljem v svate in s pesmijo me kravjih zvoncev kliče.

Pod njim globoko spodaj pa vijuga zelenooke lepoticice struga.
Še nisem v raj? Kam drugam me miče?

Krn

Ko šturporamo Matajur me nosi, pred željnimi očmi se Krn dviguje, občudovanje terja, nič ne prosi, izziva, s strmim vrhom zapeljuje.

V nebo kipijo skale, da junaka prezreti ni mogoče, ko ponosno občudovalce, osvajalce čaka, med njimi mnog si briše čelo rosno.

Za krono poskrbijo mu meglice, oblaki mu rosijo belo lice, njegov odmev se s krikom orla brati.

Pogled v oči zelene hladne Soče shladi pregreto glavo, srce vroče, a misli nanj ne more mi pregnati.

Mojca Luštrek

Z otroki izseljencev na Triglav

✍ in 📷 Drago Metljak

Z društva so mi sporočili, da gremo sredi julija na Triglav z otroki izseljencev, ki so v Sloveniji na obisku. Naj prevzamem vodenje izleta. Pred meseci smo se o tem res nekaj pogovarjali in kot kaže gre zdaj zares. Čez nekaj dni sem dobil še načrtovani opis poti, skupaj tri dni. Povedali so mi, da si želijo videti Steno in Vrata. S takšno skupino naj rinem čez Prag v Vrata?

Zaskrbelo me je. Koliko je še snega na poti, v kakšnem stanju so pot in varovala? Poklical sem v Vrata in se pozanimal o snegu. »Na sončni strani ga ni več, v senci pa je lahko še,« so odgovorili. Odgovor, ki mu ne moreš oporekati, uporabiti pa ga tudi ne moreš. Zato sem šel v petek popoldne v Vrata, po Tominškovi na Kredarico, zjutraj na Triglav, čez Planiko dol in čez Prag v dolino. Snega ni bilo na poti nikjer. Varovala na Triglavu so začeli malo popravljati, čez Prag bi bilo za takšno skupino potrebnih nekaj vrvnih ograj, pa bi šlo.

V ponedeljek smo se zbrali pri Savici. Nekaj odraslih, ostalo mladina, pretežno dekleta. Največ jih govori špansko, ti so iz Argentine. Nekaj manj ameriško angleščino, ti so iz Toronta. Obutev je še kar, sicer malo mešano, a bo, obleka bo za lepo vreme. Meteorolog mi je

Dolga kolona udeležencev

zagotovil več kot odlično vremensko napoved. Morda bo le šlo. Med potjo sem se pogovarjal z Gabi. Stara je sedemnajst let, tu je skupaj s sošolci iz slovenskega razreda v Buenos Airesu, želi priti na Triglav, v hribih še ni bila. Do sedaj so bili na tečaju slovenščine, ogledali so si Gosposvetsko polje, očarala sta jih knežji kamen in cerkev in sedaj so tukaj. Nekateri med njimi bi radi čez leto dni tu nadaljevali študij na fakulteti. Govorijo še kar dobro slovenščino, z njimi torej ne bo težav pri sporazumevanju. Pri Kanadčanih je bilo malo drugače, ti razumejo nekaj slovenščine, bolje je bilo z njihovimi spremljevalci, ki odlično obvladajo oba jezika.

Na Komni kosilo in nato siesta. Je prevročje, da bi šli takoj naprej. Otroci so se razlegli po tleh, kjer je bil prostor in možnost. Pred odhodom naprej se malo pogovorimo. Nekaj se jih vrne v dolino, ker so ugotovili, da je pot prenaporna. Za ostale jim predlagam sestop na Rudno polje namesto v Vrata. Odidemo naprej. Sonce žge kot v peklju. Odmori za pitje so v tej vročini stalnica. Pogovarjam se še naprej in izvem, da imajo Argentinci do hribov 1200 km, če gredo še malo naprej pa 1800. Vmes je ena sama ravnina. Pri Kanadčanih merijo razdalje drugače. Do hribov je samo osem ur. Osem ur?

Ja, z letalom, so mi pojasnili. Mi pa imamo tu v Sloveniji vse na 300 x 200 km in še stokamo, da imamo daleč do hribov, če želimo npr. v Bovec. Nič čudnega, da jim je Slovenija všeč. Edo jim pri Kalu pove nekaj besed o Triglavskem narodnem parku, a zdelo se mi je, da jih bolj kot TNP zanima pot do Sedmerih jezer. Tičarica je izgledala še tako obupno daleč.

Koča pri Triglavskih jezerih se prikaže izza ovinka in Julija izdavi samo še »uuuups«. Tako jo je prevzela lepota. Ko so zagledali jezero,

so se hoteli kopati. Počasi jim postaja jasno, da morda ne bomo šli čez Prag, Pokljuka je primernejša alternativa za sestop. Preseneča me njihova disciplina, z njimi nimam nobenih težav. Pa so mi povedali, da so se pred odhodom od doma nekaj stvari dogovorili in tu sedaj ni težav. Naslednje jutro sem želel, da bi šli čim bolj zgodaj na pot, na Hribarice sem želel priti še v senci, a ni šlo. Nekaj deklet se zjutraj šeni utegnili našminkati in nali-

čiti. Protestirale so, ker so po njihovem mnenju izgledale grozno. Pri Ledvički smo spoznavali svizca, malo višje je bil v daljavi kozorog. Sredi vzpona na Hribarice smo odprli ambulanto in pomagali prvim resnejšim žuljem. Vročina se je počasi prebudila in na Hribarice smo prišli že v raztegnjeni koloni. Počitek, razgledi, občudovanje Triglava in groza, kako daleč je še. Janett sedi na skali in deluje utrujeno. Vprašam jo, kaj ji ni všeč: sem utrujena, je vroče, pot je dolga, spanja je premalo, prezgodaj smo vstali ... Kaj pa ti je všeč, sem vrtal naprej? O, ja, vse je zelo lepo, I like it.

Pričnemo se spuščati s Hribaric. Pot po teh meliščih je sitna in kmalu se prikaže bližnjica. Po mehkem melišču stečem naravnost dol do snežišča v konti z željo, da jim skrajšam mučen sestop. Namesto tega sem jim sprožil nepopisno veselje, da so lahko noreli po melišču. Do sedaj je bil to zanje najbolj sproščujoči del poti. Že smo na Doliču in na enolončnici. Za tem pa spet siesta, a tokrat malo drugače. Tri dekleta so me prosila, če gredo lahko malo na sneg nedaleč za kočo. Kmalu jih je bila tam skoraj polovica in so prešerno drsali in noreli po hladnem snegu.

Počasi odidemo naprej. Ta pot mi je všeč. Počasi preidemo iz široke peščene poti v skale, pojavi se izpostavljenost, klini in jeklenice. Privajati se pričnejo na zahtevnejšo pot. Naučim jih slovenske izraze. Nikoli ne veš, kje jim bo potrebno kaj naročiti, za kaj in kako naj se

Skupinska slika na vrhu

primejo. A kot kaže, jih pot ne vznemirja preveč, bolj jih motita vročina in utrujenost. Pri Planiki počivamo. Kristini se odlepi gumijast podplat in Luka ga mojstrsko poveže s tanko vrvico. Še zadnji vzpon in čez slabo uro smo na Kredarici. Zadnji so spet dobre pol ure zadaj. Težave imajo z žulji, astmo in kondicijo. Preostali program za danes je namestitev v koči, prosto, nato večerja, pa spet prosto in nato počitek. Dogovorimo se še, kako bomo hodili naslednji dan in kdo potrebuje pomoč vodnikov. Presetljivo malo jih je. Sestopili bomo na Rudno polje. Okrog devete zvečer je postalo sumljivo tiho, večinoma so že odšli počivat. Luka med tem zalepi Kristinin čevelj.

Zjutraj smo se pripravili. Janija, najmlajšega udeleženca, sem privezal na vrv. Loro je bilo malo strah. Kristini smo čevelj še povezali, da na Triglavu ne bi izgubila podplata, malo ji še vlijem poguma, ponovimo slovenske izraze za klin, vrv in jeklenico in gremo. Na vrh smo prišli brez večjih težav. Želja je bila res velika. In potem slikanje, razgledi, občudovanje, opis razgleda, nekaj krstov, pa spet slikanje ter še skupinsko slikanje. Za sestop smo jih še nekaj navezali. Šlo je bolj počasi kot gor, a to ni več nikogar motilo. Bili so na vrhu. Vsi napor, vročina in žeja so bili pozabljeni. Bili so na Triglavu, tako kot se za pravega Slovenca spodobi.

Na Kredarici se pripravimo za sestop. Težava je na vidiku. Vanessini žulji so se tako

razbohotili, da ne more narediti niti nekaj korakov. Na pomoč pokličem GRS in čez pol ure je skupaj z zdravnikom in vodnikom Martinom že v zraku. Malo za tem me pokliče Martin in pove, da sta že na Rudnem polju. Mi pa smo počasi sestopali proti Vodnikovemu domu, ričetu nasproti. »Kaj je to ričet?« se je glasilo vprašanje. Odgovor je dala oskrbnica v koči, skupaj s krožnikom. Potem pa spet vročina, hoja, počitek, pitje in tako naprej, vendar vedno malo bolj počasi in bolj tiho. Ko ugledajo cesto na Pokljuki nenadoma čudežno oživijo in pospešijo korak. Najbolj vzdržljivi me prehitijo in stečejo proti avtobusu. Končno smo na Rudnem polju. Vanessa nam že vsa navdušena maha, vsi se objemajo, smejiijo, razlagajo, kako je bilo. Cilj je dosežen. Kristina mi vsa srečna vrne prusik, podplat je že nekaj časa ne zanima več. Počasi se zadeva umiri, avtobus odpelje, Boštjan s kombijem počaka na zadnje tri, ki so prišli dobri dve uri za nami.

Še nekaj statistike in dejstev. Udeležencev izleta je bilo 55, povprečna starost med 15 in 20 let, najmlajši je bil Jani, 9 let. Poleg svizca in kozoroga smo videli še kačo in žabo. Ptiče smo bolj poslušali kot gledali. Najbolj pogosto vprašanje je bilo Koliko je še do ..., najpogostejši vzklík je bil »Kako je lepo!« (Argentinci v španščini in slovenščini) in »Oh, my God!« (Kanaščani), vode smo imeli k sreči dovolj, sence premalo, zadovoljstvo je bilo neizmerno, vsi so vse poslikali, pojedli so vse, kar so dobili na mizo in to brez pripomb. Konec koncev, niti ni bilo tako slabo. ◉

Hoje po melišču se moramo šele naučiti

Vodniški val

Zreli utrip strmi
skozi utesnjenosti spomina
v kremenito delovanje.
Iz gorniških iskric
sprejeto znanje
kot pričujoče stanje
žlahtni območja vsebin.

V tronu Grintovcev
v razklanosti skladov
lebdijo
skladnosti navez
v zavzetosti
misli, duha, teles.

Spoznavanje sebe,
strmin,
grebenov, sten
in kamenin
z izbranimi smermi
utemeljuje
alpinistična početja
in pogojuje
vodniška doživetja.

Blagodat spomina
sprošča globinske vezi
najžlahtnejših dni
gornikovega življenja
in oplaja
vodniški svod
bivanjske mladosti.

Ludvik Košir

Glava ni žoga

V razmislek: Oprema da ali ne. Včasih tudi biti ali ne biti.

✍ Klemen Gričar

Kot gorski vodnik precejkrat vodim na Triglav. Glede na množičen obisk ni ravno moja najljubša tura, a ker je najvišji v Julijskih Alpah, se pač sprijaznim z danim položajem. Vedno vodim z vso predpisano opremo – čelada, plezalni pas, varovanje – in začuda skupaj s klienti nismo nič počasnejši od večine planincev. Kljub pripenjanju in varovanju na žični vrvi. Še vedno več kot dobra polovica obiskovalcev našega očaka ne uporablja čelad, pasov, samovarovalnih kompletov. Tudi za otroke ne. Včasih se ustavim in spustim kakšno pikro na ta račun. Odgovori so taki, da bi dvignil gledanost oddaje, če bi lahko vse skupaj posnel. Na smučišču mora otrok do 12 leta obvezno uporabljati čelado. Starostna meja se bo povišala na 15 let. Ko se otrok spravi na kolo, se skrbni starši zaderejo za njim: Čelado si nadeni! Tudi na rolerjih in na kolesarski stezi od Martuljka do Kranjske Gore je veliko več čelad kot na grebenu Triglava. Kaj je vzrok? Neozaveščenost, neznanje, mogoče malomarnost? Kdaj se v gorah uporablja čelada? Kje to piše? Kje to učijo? Pojdimo lepo

počasi. Preprosta in uporabna logika. Čelada se uporablja takrat, ko obstaja možnost, da nam pade kaj na glavo. Torej: pogled navzgor nam pove, kdaj. Tega se naučimo v planinskih, gornjskih, alpinističnih šolah, na tečajih ... Čelade in opremo lahko kupimo v trgovinah s športno opremo. Ali je to (pre)drago? Še zmeraj cenejše od pogreba. Pred časom je takratni načelnik GRS Toni Smolej prinesel čelado, cepin, dereze in pas na televizijo in jih v poročilih pokazal in predstavil. Ampak naših dragih Slovencev to ne zanima. Večkrat radi kritiziramo druge, ampak kar zadeva opremo, Slovenci sami nismo nič boljši. Bo plačevanje reševanja oziroma povzročitve nesreče zaradi hujše malomarnosti rešilo situacijo? Spomnim se anekdote. Pred leti smo bili v Krnici. Srečali smo dva, ki sta se odpravljala na Veliko Martuljško Ponco. Na vprašanje o opremi in čeladi sta zmahnila z roko, češ saj tega ne potrebuješ. Pa je reševalec z dolgoletnim stažem končal debato z enim samim stavkom: »Ne poznam nikogar, ki bi mu kamen dvakrat priletel na glavo.« ●

Hoja s čelado ni nečimrnost pač pa nujnost (vstopni del zavarovane poti na Stol).

✎ V. H.

Komarča – neko nedeljo

✍ Irena Pečavar Čarman

»Kam v nedeljo?« To vprašanje se mi pogosto poraja že sredi tedna. Poleg cilja moram izbrati tudi to, s kom bom šla. S prijateljico Marinko, sama, me bo spremljala moja psička Tara? Tokrat je Marinka plavala nekje med Kornatskimi otoki, Tara pa ob tako visokih temperaturah raje poležava v senci. Po glavi so se mi podile slike iz Bohinja. Letos si želim obkrožiti Bohinjsko jezero po vrhovih, saj sem ga po obali obhodila že pozimi ... Začrtala sem si pot ter narisala in napisala domačim, kam odhajam in kdaj se vrnem.

V zgodnjem nedeljskem jutru, ko so vsi še spali, sem parkirala v Stari Fužini in si oprtala nahrbtnik. Zdel se mi je malce težak, vendar nikoli ne veš, kakšne bodo potrebe na poti. Do Vogarja sem se prijetno sprehodila; niti ogrela se nisem dobro. Na poti naprej proti Pršivcu sem naredila nekaj prekrasnih ponesetkov Bohinjskega jezera in v zgodnjem dopoldnevu prispela na vrh. Pogled mi je uhajal proti planini Krstenici, za katero menim, da je najlepši kotichek Triglavskega narodnega parka daleč naokoli, saj me nanjo vežejo prijetni spomini. Pri sestopu proti Planini Viševnik in Črnemu jezeru sem uživala v gorski tišini in prelepih razgledih na okoliški svet.

Opoldne sem prispela do Črnega jezera in tam se je zgodba začela. Ob obali sem srečala tuje izletnike, ki so me spraševali, ali je voda iz jezera pitna, saj so na poti proti Sedmerim jezerom ostali brez nje. Potem sem šla po poti proti Komarči. Hoja čeznjo, tako vzpon kot sestop, me je že od nekdaj privlačila; k temu pomembno prispevajo tudi jeklenice in klini. Na začetku varovane poti sem zložila pohodne palice in si nadela čelado – to je izzvalo nekaj smeha med planinci, ki so tudi sestopali. »Le zakaj?« so dejali in dodali: »Ali bomo zdaj še na Šmarno goro hodili s čelado?« »Tudi, če bo treba,« sem si mislila. Nekaj minut pozneje sem naletela na družino z dvema otrokoma. Mlajši je bil obut v nizke športne copate, starejši pa kar v sandale. Mama se je namesto jeklenice raje

oprijemala skal, ker naj bi bile zanesljivejše. Moj pogled se je ustavil na njeni roki ter na odraslem gadu, ki se je sončil čisto blizu. V glavi sem si začela ponavljati poglavje iz prve pomoči ob ugrizu kače in ugotovila, da ga obvladam. Vendar nisem vedela, ali bi bila kos paniki, ki bi nastala ob ugrizu. Odločila sem se, da bom gospo opozorila, naj se oprime jeklenice. Po drugem poskusu se je name usul plaz očitkov, da Komarčo poznajo, da so tam že hodili in naj skrbim za svojo varnost, njih pa pustim pri miru. Ogorčena sem brez besed pokazala na gada, ki se je še vedno mirno sončil. Ostrmeli so in se čudili, kako je mogoče kaj takega na tako lepi poti, in to v nedeljo popoldne. Misllila sem že, da je dogodivščin konec, ko so moje oči zagledale mladega gospoda, ki se je vzpenjal bos, sandale pa je imel pripete na torbici okoli pasu. Še danes se sprašujem, zakaj. Ali je toliko grešil in je moral za pokoro bos na Komarčo ali pa se je bal zaprašiti sandale?

Sestop sem končala z malico in hlajenjem podplatov v Bohinjskem jezeru. Z obale sem imela prelep razgled na Vogel in že sem začela načrtovati, da bom obhodila jezero po nasprotni strani, ko sem nekje v Fužinskih planinah zaslišala helikopter. Spomnila sem se Cirila Pračka, ki je pred leti zapisal: »Kadar grmi helikopter po Gornjesavski dolini proti Julijcem, me vedno stisne pri srcu: jim bo uspelo ali ne?« Dandanes helikopter pogosto hrumi proti goram, saj se mnogi ne zavedajo nevarnosti planinarjenja, ki ni le nedeljska zabava. Tokrat je gasil požar na Krstenici. Toda tudi to nedeljo reševalci niso bili brez dela, saj so morali samo v bohinjskem koncu dvakrat priti na pomoč.

S planin se navadno vračamo zadovoljni in polni načrtov za naslednjič. Toda za nekatere se potepanje ne konča tako in nikoli več ne delajo načrtov za naslednji teden. Zato bodimo odgovorni do sebe ter svojih bližnjih in naj helikopter čim manjkrat hrumi po naših gorah. ●

Patagonija: Muhasti raj

Najlepši košček sveta, ki mu vladajo hribi, ledeniki in izjemno muhasto vreme

✍ Barbara Podlesnik 📷 Vojko Strahovnik

Patagonija je dežela na skrajnem jugu Južne Amerike, ena izmed redkih na svetu, ki so ostale divje in nedotaknjene. Med njeno skrajno južno točko, zloglasnim in med morjeplovci strah vzbujajočim rtom Hornom, in Antarktiko je le še ledeno hladno morje. Atlantski ocean na argentinski in Tihi ocean na zahodni, čilski strani ustvarjata stalne, z vlago nasičene vetrove, ki ob trčenju ob vrhove ustvarjajo zelo spremenljive in pogosto neprijazne vremenske razmere.

S Patagonskimi gorami se končajo južnoameriški Andi. Z višin, ki se le malo bolj severno dvigajo skoraj 7000 metrov visoko, se patagonski vrhovi počasi spustijo na dva in tri tisoč metrov. Patagonske gore so drznih koničastih oblik, ki so dostopne le najbolj predrznim. V zrak se kot prsti dvigajo ostre granitne konice, na katerih ni ostalo skoraj nič razen golega kamna. Izredno strme stene ter do človeka skrajno neprijazno in hitro spreminjajoče se vreme so v teh krajih ustvarili razmere, ki vzpone v Patago-

Ob vznožju Fitz Roya – od tam naprej se na pot odpravijo le najdrznejši alpinisti

Ledenik Grey

niji kljub nizki nadmorski višini postavljajo ob bok vzponom v najvišjih gorstvih sveta. Zaradi ostrega podnebja so vremenske razmere na 1000 metrih primerljive z razmerami na višini 3000 metrov v zahodnih Alpah.

Patagonija obsega kar 650.000 kvadratnih kilometrov, na katerih se skrivata dva izmed najlepših gorskih parkov – nacionalni park Torres del Paine v Čilu in nacionalni park Los Glaciares v Argentini.

Nacionalni park Torres del Paine

Park je dobil ime po treh granitnih vrhovih z navpičnimi stenami, imenovanimi Torres del Paine – Painski stolpi. Vzpenjajo se več kot dva tisoč metrov visoko nad patagonsko travnato planjavo in kraljujejo nekaj nižjim gorskim vrhovom, ledenikom, številnim jezerom, od katerih so nekatera prav neverjetno turkizne barve, divjim hudournikom in slapovom. Tam živijo pume in gvanaki, visoko na nebu pa jadrajo veličastni kondorji.

Nihče ne ve natančno, od kod izvira ime Paine. Nekateri menijo, da v jeziku tam živeče-

ga izginulega ljudstva pomeni »rožnat«, drugi pa, da izvira iz priimka enega prvih naseljencev. Do sredine 20. stoletja so le redki obiskali ta svet, vrhov pa ni osvojil nihče. Šele leta 1952 so prvi italijanski plezalci stopili na enega izmed Painskih stolpov.

Koničasti granitni vrhovi so nastali ob prodorih magme. Granitne gmote so se strdile pod površjem, nato pa so jih podzemni premiki dvignili, da so predrle plasti skrilavca, ki še zdaj tiči na vrhu nekaterih vrhov. Usločena pobočja so nato izoblikovali ledeniki, voda izpod talečih se ledeniških jezikov pa je napolnila turkizna jezera in barja, prekrita z rdečimi, rumenimi in zelenimi mahovi.

Park si je treba ogledati peš, to pa zahteva kakšen teden, še posebno zato, ker so razdalje velike. Tisti, ki jim hoja ne diši preveč, pa lahko naravo in življenje v parku doživijo na krajših izletih iz nekaterih izhodiščnih točk v samem srcu parka, do katerega se pripeljejo po jezerih z rednimi linijami hidrogliserjev in manjšimi barkami.

TrekTrek pantaganci – tako ime se je prijelo naše skupine – smo se pod vodstvom Luke,

našega »tourleaderja«, s stolpi spopadli peš v popolni gorniški opremi. Luka nam je v Ljubljani obljubljal veter, dež, mraz, mokre čunje in spanje v šotoru, v katerem ti curlja za vrat. In vsak izmed nas je moral pri sebi razčistiti z vprašanjem psihe, volje, vzdržljivosti in še česa ... »Ali zmorem ves teden hoditi po dežju, premražen in premočen do kosti?«

Kar nekaj »psihično vzdržljivih pantagancev« se nas je nabralo. Nekateri so za vsak primer pred odhodom na Šmarni gori pozvali za lepno vreme.

Želje so se uresničile. Namesto v dežju nas je Patagonija pričakala v poletnem soncu. Konec januarja se je začelo za Patagonijo zares dolgo obdobje lepega vremena. Nenavadno stabilno in toplo vreme nas je spremljalo na poti, tako da večine »antidežne« opreme nismo niti uporabili. Prav tako nismo mogli preveriti, ali smo res psihično pripravljeni na celodnevno hojo v dežju in vetru ter na spanje v mokrih spalnih vrečah. Pač pa smo preživeli idiličen poletni dopust v hribih.

Najvišja gora Patagonije – Fitz Roy

Surovo moč narave smo izkusili le v Dolini tišine (Valle del Silencio), ki jo z vseh strani obdajajo visoke stene granitnih vrhov, v dolini pa vsepovsod ležijo le skale in ostro kamenje, od svetlega granita do rdeče črnega laporja. O flori in favni ni ne duha ne sluha. Le surova in pusta pokrajina, v kateri domuje močan veter, ki nas je ob nenadnih sunkih kar metal po tleh. Ime Dolina tišine je zgolj ironično. Je pa dolina kljub svoji surovosti magnet za plezalce, ki se ob lepi vremenski napovedi že ponoči odpravijo vanjo in zagrižejo v steno, da jim čez dan uspe preplezati vso.

V prav poletnem razpoloženju na Valentinovo smo doživeli jezero Pehoe, prekrasno turkizno jezero z 10 stopinjami ali celo manj. Kot sardelice smo se razlezli po lesenem pomolu, namenjenemu za privez hidrogliserja, in uživali na vročem poletnem soncu. Najpogumnejši smo se pognali v ledeno mrzlo vodo, ki nam je kar stisnila pljuča in od katere so nam otrpnile mišice. Tudi najodpornejši niso dolgo zdržali v njej.

Po tednu dni prvobitnega bivanja v naravi smo treking končali ob enem izmed najosupljivejših ledenikov Južne Amerike, imenovanem Glaciar Grey – ledeniku z velikanskimi nebeško modrimi skladi ledu, ki se pomikajo nad jezero Grey in se ob toplih poletnih temperaturah rušijo v jezero. Nato pa te plavajoče ledene gmote kot duhovi plavajo nad jezerom.

Zadnji dan trekinga smo si lahko ledenik ogledali čisto od blizu. Vkrcali smo se na barko in ta nas je peljala do ledenika, ki se kakor štirinadstropen blok dviga nad jezerom. Med plovbo se je, na naše veliko veselje, eden izmed teh visokih skladov zrušil v jezero in povzročil kar visoke valove. Medtem ko smo občudovali nebeško modrino, pa so nam prijazni čilski mornarji ponudili pisco, značilno južnoameriško alkoholno pijačo z več tisoč let starim ledom z ledenika Grey.

Po enotedenskem trekingu se je civilizacija z odličnimi krvavimi govejimi zrezki prav prilegla. Lenarjenje pa ni dolgo trajalo. Obnovili smo si zaloge, oprali smrdljive cunje in se odpravili v argentinski nacionalni park Los Glaciares.

Nacionalni park Los Glaciares

Treking smo začeli v kraju El Chalten, plezalski meki parka, ki je, tako za plezalce kot za pohodnike, izhodišče do ošiljenih vrhov Cerra Torre in najvišjega vrha Patagonije Fitz Roya, ki se vzpenja v nebo nad travnato planjavo v severnem delu parka. El Chalten je domorodno ime za Fitz Roy.

El Chalten spominja na davni Divji Zahod – ima nekaj sto prebivalcev, konji se prosto sprehajajo in galopirajo po vasi, tu in tam krasijo ulice razbiti avtomobili, na cestah ni niti krpice alfalta, stalno piha veter, ki nosi prah in ob ne navadnih električnih stebrih generira prav morbidne zvoke. Prebivalci kraja nenehno gradijo nove stavbe in dograjujejo svoje domove. Nekako dajejo občutek, da se bo kraj zdaj zdaj zbudil in doživel razcvet.

Velik del narodnega parka Los Glaciares – Ledeniki – prekriva led. Tam domuje več kot deset ledenikov, ki polzijo v jezera in se zlivajo tako v Tihi kot v Atlantski ocean. Najznamenitejši ledenik je Moreno, ki polzi do Argentinskega jezera. Na robu vode se ne ustavi, pač pa se pomakne čez jezero do nasprotnega brega

in se silovito zarine v obrežni gozd, pri tem pa podira drevesa in ruje skale. Ledeni zid pregradi jezero in zajezi dotočno vodo. Gladina vode nad jezom se dvigne in ko pritisk tako naraste, da jez počí, se voda z neznansko močjo in bobnenjem udre skozi razpokani ledenik. To se zgodi vsakih nekaj let.

Tudi v argentinskem parku nam je Patagonija naklonila prelepo poletno vreme. V štirih dneh trekinga pod soncem brez oblaka smo prehodili pot do jezera pod ošiljenimi vrhovi Cerra Torre in do treh jezer pod Fitz Royem. Tam smo srečali našo alpinistko Moniko Kambič Mali, ki je še okrevala od zloma reber med plezanjem na enega izmed ošiljenih vrhov Cerra Torre. S Tanjo Grmovšek sta v prvi ženski navezi uspešno priplezali na vrh.

Zadnji dan v parku pa smo si privoščili rahlo deviantni izlet na edini vrh v Patagoniji, ki smo ga osvojili. Poimenovali smo ga kar Šmarka. To je bil bližnji hrib nad krajem El Chalten s prekrasnim pogledom na špičaste vrhove, jezera in kraj. Do vrha ni urejene poti in na strmem brezpotju smo tvegali, da nas zalotijo varuhi parka in nas oglobijo z visokimi kaznimi, saj je hoja po brezpotju v parku strogo prepovedana. Tveganje se je splačalo. Prekrasni razgledi in piknik z odličnim argentinskim vinom so bili pika na i trekingu po Patagoniji. Nekoč se bomo vrnili.

Krokar

Že navsezgodaj leti
skozi samoto.

Dviga se in spušča –
oprezujoč.

Ne poje, a kadar se oglasi
me zazebe.

Ko me nekje na višini
nizko preleti –
slišim glas vetra in
na njegovih perutih je
čaroben lesket.

Prevzame me njegova
žareča črnina.

Slavica Štirn

Miss Julijcev

Smer Krobath-Metzger v Trbiški Krniški špici

✍ in 📷 Pavle Kozjek

»Kaj bova zdaj ...?« sva z Andrejem spraševala drug drugega, ko sva se ustavila pred dvignjeno zapornico in znakom za prepovedan promet pri vstopu v dolino Mrzle vode. »Eh, greva samo malo pogledat, potem pa pripeljeva nazaj in parkirava tu ...« sva sklenila. A pot po ravni dolini se je kar vlekla, ovinek za ovinkom, nama pa se je vedno manj ljubilo voziti nazaj in nazadnje sva zapeljala na skrito stransko pot pod prvim hujšim klancem. »Kar bo, pač bo; danes, ko imajo finale v nogometu, bodo naši zahodni sosedje vsi pred televizorji, s policaji in gozdarji vred ...« sva modrovala, ko

sva se v precej soparnem jutru potila po stezici navzgor proti hribom. Dostopa je ostalo še za slabo uro, razgled pa naju je navduševal: gore nad nama so bile bolj kot Julijcem podobne Dolomitom in za plezanja željna obiskovalca je bilo to kot prilivanje olja na ogenj. Toliko bolj, ker je bila najin cilj ena najlepših smeri v Julijskih Alpah; smer, ki jo je Tine v svojem na pisalni stroj natipkanem vodničku okronal za miss Julijcev. Znana plezalca iz predvojnega obdobja, Krobath in Metzger, sta jo leta 1933 v zares lepi liniji speljala po drznem razu, ki na pogled obeta precej resno plezanje. A razčle-

Trbiška Krniška špica nad dolino Mrzle vode

Občutki v osrednjem delu stene so čisto dolomitski

njena dolomitska skala naredi iz grozečih previsov nekakšno nebeško »lojtro«, na kateri ne najde težav niti tisti, ki jih zares išče ...

Spomini in varianta

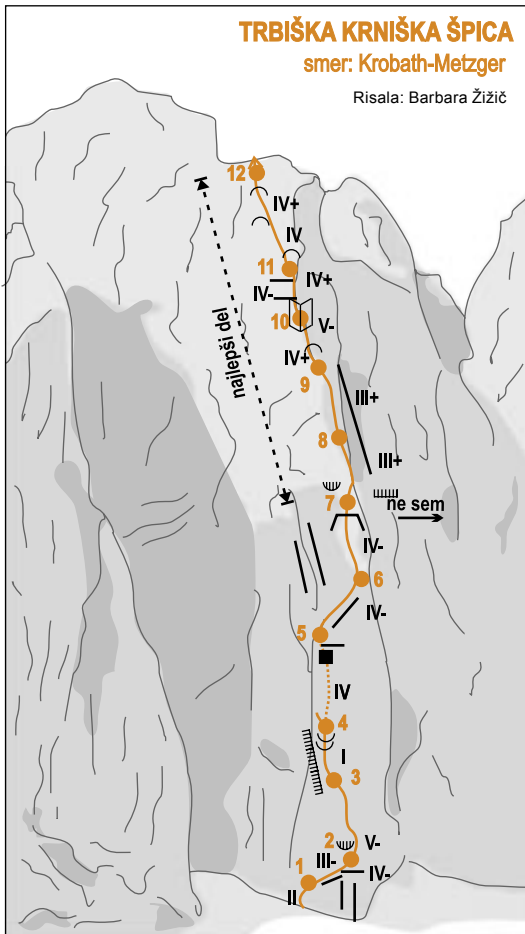
Zadnji del dostopa so nama popestrili ostanki kamnitega plazu; očitno se je pred kratkim privalil z velikega odloma na robu stene sosednjega vrha, ki ima v nasprotju s preostalimi samo italijansko ime: Cima Grande della Scala. Tudi na videz trdne stene so tu in tam krhke in krušljive, zato previdnost ni odveč. Nahrbtnike sva pustila pod steno in poleg opreme vzela s seboj le copate za sestop. Najina plezalska pričakovanja je nekoliko ublažila zavest, da smer Krobath-Metzger v Trbiški Krniški špici zame ne bo odkrivanje neznanega sveta: spoznal sem jo pred dobrimi desetimi leti, ko so matičarji imeli tabor v sosednji dolini, pri koči Pellarini. Takrat je bil z nami tudi Šrauf, ki je ravno za silo okreval po poškodbi v Steni, pa je kljub vsem težavam poleg svoje opreme pritovoril na tabor še

kakih deset kil krompirja; ob večerih smo ga pekli ob tabornem ognju poleg šotorov. Imeli smo se lepo; malo pa nas je tudi skrbelo, ko smo nekega večera zaman čakali navezo, ki je šla plezat v Miss Julijcev. Navsezgodaj zjutraj sem vzel plezalke in na hitro sam šel čez smer. Opazil nisem nikogar, a skrbi me je že na poti nazaj v tabor rešila novica, da je pogrešana naveza varno prenočila v bližnjem bivaku. Vse v redu torej; meni pa od takratnega plezanja ni ostalo veliko v spominu, saj nisem bil čisto »pri stvari« ...

Prvi lahki raztežaj sva samozavestno »odsolirala« in se znašla pod zajedo z manjšim previsom in prvimi klini. Skala še ni bila tista prava, plezala sva po nekakšnem podstavku glavnega raza, po katerem naj bi zgoraj nadaljevala. Še pred tem pa je bilo treba skozi »lepotno napako« smeri: globok kamin, ki se znebi mokrote samo ob največji suši. Še zdaleč ni težak, a vendar nekako ne sodi k tej smeri, ki sicer ves čas poteka v območju elegantnega raza. Morda pa vseeno ne bo treba vanj? Izzivalni beli steber desno od kamina je bil videti kar prehoden. Naj poskusim ...? Še preden sem bil čisto prepričan, da je to pametno, že sem užival v dolomitskih oprimkih in luknjicah v monolitni skali. Dva frenda, po slovensko metulja, sta sedla v razčlemba, varovanje je bilo pripravljeno in brez večjega oklevanja sem se potegnil še čez nekoliko bolj gladko šestico tik pod vrhom variante. Lepo!

Razkošna vertikalna

Kmalu sva bila spet v »originalu«, ki zavija rahlo na desno, prav na raz. Še raztežaj in desno za robom sva ugledala položno rampo, ki naju je pripeljala k najlepši plezariji. Pred nama je bilo tisto pravo, po kar ponavadi hodimo precej dlje k našim zahodnim sosedom: kompaktna, nakodrana skala, ki ti dovoli plezati skoraj povsod. Na naslednjem stojišču sva se z Andrejem čudila kopici svedrovcev: le kaj počnejo tu, ob rogljih, počeh in vseh mogočih drugih za varovanje primernih razčlembah? »Morda so zavrtnani za potrebe reševanja ...« sva sklenila nazadnje, ko nobena druga razlaga ni bila niti približno sprejemljiva. Smer pa je od tam krenila naravnost navzgor, čez odprto, črno in od vode razjedeno steno, kakršna ne-

poznavalcu dolomitske kamnine nemalokrat zmečča kolena in ohladi veselje do podvigov. A le brez skrbi – to se ni zgodilo: kamor je segla roka, se je pojavil oprimek, rogelj, žep, polička, poč, tudi na nekaj peščenih uric sva naletela med uživanjem v zračni plezariji. Trudil sem se, da bi ujel vse to v objektiv aparata, a je bil moj uspeh precej skromen, vedno se mi je zdelo, da sliki nekaj manjka ... Razkošne vertikale pa je bilo kar prehitro konec in treba je bilo nazaj proti levi, na raz. Prečnica je bila lahka in udobna; še nekaj navpičnice v čudovito izklesani skali, pa sva bila v žlebu. Ta naju je desno ob razu pripeljal na konec najbolj strmega dela stene. Res škoda, da ni raz še malo višji; ravno lepo sva se ogrela ...

Pred zadnjim, položnim raztežajem sva se preobula. Kakih 20 metrov nad nama, sem

se spomnil, so police, ki naju bodo skoraj po ravnem pripeljale na desno, k udobnemu sestopu, ki se kmalu zatem priključi nadelani poti Anita Goitan, eni izmed znamenitih ferat Viševe skupine. Našla sva jih brez težav in kmalu sva bila spet na melišču pod najino steno ...

Na poti v dolino naju je nato osvežila še popoldanska poletna ploha. Kaj dosti se niti nisva skrivala pred njo; kar naj lije, midva sva danes že naredila svoje: vasovala sva pri lepi miss, medtem ko so njeni varuhi in stražarji vneto dežurali pred pregretimi televizorji ...

Smer Kroboth-Metzger, V-, 550 m, 5-6 h

Dostop:

Iz doline Mrzle vode (Riofreddo): Iz Trbiža po cesti proti Predelu do vasice Riofreddo; tam na desno v dolino in po makadamski cesti do strmejšega klanca oz. dokler je mogoče. Od tam po markirani poti do stene (približno 1 h; od zapornice na začetku doline slabi 2 h).

Od koč Pellarini: Po poti čez Žabniško škrbino (Forc. Carnizza), ki je takoj južno nad koč, v zatrep doline Mrzle vode, nato poševno na levo čez melišče do vstopa. 40-45 min.

Sestop:

100 m nad koncem težav po izraziti polici na desno (možic) in za vrhom Pinnacola do izrazite poševne grede, ki se spušča proti zatrepu Mrzle vode. Od tam po markirani poti navzdol v dolino Mrzle vode (1) ali na levo po markirani poti nazaj čez Žabniško škrbino do koč Pellarini (2).

Vodniška literatura:

T. Mihelič (1979). Plezalni vodnik Zahodne Julijske Alpe: Viševa skupina (ture na območju koč Pellarini).

D. Picilli, M. Callegarin (2004). Giulie verticali. Chiandetti. ●

V julijski številki PV nam je pri skici za Dolgo nemško smer ponagajal risarski škrat in nam odnesel srednji del smeri. Za neljubo napako se iskreno opravičujemo in upamo, da z njo nismo spravili v zagato kakšnega ponavljalca smeri.

Debela peč

Pavle Kozjek in Dejan Miškovič (oba AO Lj. Matica) sta v severni steni Debele peči, levo od smeri Parižanka, preplezala novo smer z obetavnim imenom Nimfomanka (VI+, 250 m). Plezala sta pet ur in v tem času (z izjemo stojišč) zabila le pet klinov – podatek, ki zgovorno priča o kakovosti skale. Smer je bila tudi že ponovljena, prvo ponovitev sta opravila Borut Kozlevčar - Borči (AO Lj. Matica) in Maja Lobnik (AO TAM). Janez Kešnar in Marjan Kovač sta bila pod steno druga in sta se, da ne bi bilo gneče, preusmerila v Parižanko. Avtorja smeri priporočata ponavljalcem vsaj 8 do 10 frendov, največ srednjih in malih. Spust se da opraviti kar po Parižanki.

Velike dolomitske klasične smeri

Polona Juričinec in Aleš Česen sta na hitro obiskala Dolomite in, kot se za prvi obisk plezalskih nebes spodobi, opravila z dvema znamenitima klasičnima smerema, Comici-Dimai (VII/VI, 500 m) v Veliki Cini ter Costantini-Apollonio (VII+/VII, VI, 500 m) v Tofani di Rozes. Aleš je smeri preplezal prosto, Polonca pa je uporabila nekaj klinov. Kdor ob prvem obisku prepleza ti dve smeri, bo verjetno zelo kmalu znova v Dolomitih, če ne bo šel ravno na odpravo ... Italijani so sicer precej »na easy«, kar zadeva svedrovce, a klasičnim smerem omenjenega »kalibra« z vrtalniki ne pridejo niti blizu. Jih pa vsako desetletje servisirajo – stare, močno zarjavele kline zamenjajo z novimi, navadnimi. Morda bi veljalo tudi pri nas razmišljati o tem in ne opravičevati svedrovcev na račun nevarnih zarjavelih klinov.

Tudi Dejan Koren (AO Vipava) in Marjana Prezelj (AO Kamnik) sta uživala nad Cortino. Za ogrevanje in spoznavanje odlične dolomitske skale sta preplezala Fessuro Dimai (Cinque Torri, VI+, 120 m), naslednji dan pa sta se preizkusila v Tofani di Rozes. Plezala sta v smeri Costantini-Apollonio (VII+, 500 m). Dejan je vse preplezal na pogled, Marjana pa si je čez Tofanine strehe pomagala s kakim klinom.

Jurij Hladnik (AO Radovljica) in Rok Blagus sta se odpravila v italijanske gore. Začela sta v Dolomitih. V južni steni Marmolade sta preplezala eno najlepših smeri v apnencu na svetu (op. p.), Moderne čase (VII+, 800 m). Kolikor vem »iz tretjih ust«, sta plezala po izvirni smeri do vrha. Veliko plezalcev, tudi slovenskih, se težavnemu zgornjemu delu umakne na levo, v smer Gogna, vendar to močno osiromaši turo. Prav zgornji raztežaji namreč poleg fizično težjih raztežajev ponujajo tudi lepe kompaktne plošče z ocenami do V+, brez očitnega poteka plezanja in pogo-

stih možnosti namestitve varovanja. Matjaž Jeran in Alenka Pirih sta isti dan preplezala smer Don Quixote (VI, 800 m). Jurij in Rok sta zatem odšla odključat še eno izmed legendarnih dolomitskih smeri v Civetti (Phillip-Flamm, VII/VI, 950 m). Isto smer sta ponovila Mitja Šorn in Tine Ščuka. A ne samo to, le dan prej sta v isti steni »za ogrevanje« zmogla smer Andrich-Fae (VI+/V-VI, 750 m). Kdor za to smer prvič sliši, verjetno še ni prebral obveznega alpinističnega branja, niti Poti Nejšca Zaplotnika (ali pa le površno).

MKM

Odlična akcija je potekala julija v steni Malega Koritniškega Mangarta. Aljaž Tratnik in Andrej Velikanje (AO Idrija) sta v enem dnevu preplezala Cozzolinovo zajedo (VI/IV-V, 800 m, 4 h) in Meč (VI+/V, 800 m, 6,5 h). Za dosežek te vrste je treba že pošteno pljuniti v roke sicer že tako dobro »vplezanega« telesa. Podobno idejo sta prvič udeležila Pavle Kozjek in Zoran Radetič, ki sta v isti steni pred leti povezala Cozzolinovo zajedo in Severni steber. V Cozzolinovi zajedi so plezali tudi Borut Kozlevčar in Maja Lobnik ter Tine Ščuka in Luka Biščak. Zgoraj sta si vzpon popestrila z direktno izstopno varianto (VI+).

Hudičev steber

Franček Knez in Andrej Primožič sta leta 1983 speljala Angelsko smer po desnem boku stebra. Ocenil (V-, A0, 550 m, 6 h) sta dodala komentar, da gre za strmo, a zelo lepo plezanje. Vendar je teža Knezove sorazmerno visoke ocene odvrnila vse ponavljalce že pred vstopom v smer. Konec julija sta se je lotila Pavle Kozjek (AO Lj. Matica) in Aljaž Tratnik (AO Idrija), sin Emila Tratnika, s katerim je bil Pavle na svoji prvi himalajski odpravi (Gangapurna 1983). Tekoče sta jo preplezala v petih urah in pol ter oceno popravila na VII-/V-VI. V smeri sta odkrila tri kline ter čudovito plezanje v odlični skali. Oba plezalca »novo« lepoticco močno priporočata. Aljaž je bil nad plezanjem tako navdušen, da se je na Hudičev steber vrnil z Davorjem Velikanjem. Opravila sta drugo ponovitev Levega raza (VI/V, 550 m, Kozjek-Novak 1981). Zaradi snega v žlebu sta vstopila po počki kake tri metre levo od izvorne smeri. Zadnja raztežaja sta preplezala v direktni liniji in ne proti levi, kakor kaže Kozjekova skica v vodniku 39 in pol. Smer je predvsem v zgornjem delu zelo lepa.

Vrnil pa se je tudi Pavle. Med plezanjem po Angelski je škilil proti desni, si zamislil smer in jo z Miho Lamprehtom tudi preplezal. V sedmih urah in pol je nastala smer Satanas (VIII-/VI/V, 550 m, od tega 150 m I-II).

Naoe Sakashita

Poleti je bil na zasebnem obisku pri Marku Prezlju japonski alpinist Naoe Sakashita. Ker večina bralcev prvič sliši za to ime, naj na hitro napišem nekaj dejstev o njem. Rojen je bil leta 1947 in sodi med japonske alpinistične legende. V Himalaji ima za seboj odlične vzpone, kot so Wall of Shadows (Japonska smer) v Janujuju (7710 m), North Face Direct v Kančendzengi in Severni greben v K2. Poleg tega je plezal skoraj po vsem svetu; od Patagonije do Aljaske, Yosemitev, Kanade in Evrope (severni steni Eigerja in Matterhorna pozimi). Zdaj je na svoj seznam uvrstil tudi slovenske Alpe. V Trentarskem ozebniku je skoraj 60-letnemu potomcu samuraja le nekaj smole pri zaporedju gibov preprečilo vzpon na pogled v Gorski roži (7b, 350 m). Celo smer je plezal v vodstvu. Čas za premislek!?

Novo v plezališču Trenta

Betka Galičič se je tokrat lotila obnove in razširitve plezališča v Trenti. V omenjenem plezališču je zdaj vse urejeno tako, kot je treba, razen smeri št. 8 v sektorju B. Potegnili je tudi nekaj novih. V sektorju A so to smeri številka 1, 2, 7, 8 in 10 ter vse v zahodni steni, razen Kamina. V sektorju B je nova smer samo Sašo optimist, preplezala pa je tudi nekaj povezav med smermi, ki so lepe. Skupaj dvanajst novih smeri, poleg tega pa je prevrtala še smeri 3, 4, 5, 6 in 7 v sektorju B ter Kamin v sektorju A. Preostalo so prevrtali s svedri z vijaki, verjetno člani AO Bovec. Betka svetuje tistim, ki se ne bodo znašli iz priloženih skic, da si pomagajo z risbami v vodniku Plezališča Slovenije. Dejala je tudi, da so nekatere ocene že malo popravljene, da pa bodo do prihodnje izdaje vodnika Plezališča Slovenije poizkušali popraviti tudi čim več ocen v drugih lokalnih plezališčih, ki so po navadi precej »navite«.

Ines Papert prosto v Cinah

Nemška plezalka Ines Papert je konec julija kot prva ženska prosto preplezala smer Camillotto-Pellesier v Veliki Cini. Staro tehnično smer sta prva preplezala leta 1967 Italijana Mauro in Minuzzo, prvo prosto ponovitev pa je opravil Mauro Bole - Bubu leta 2003 in najtežji raztežaj ocenil z 8b. Smer sta med drugimi prosto preplezala tudi dva Slovenca. Leta 2004 je to uspelo Marku Lukiču, leto zatem pa še Andreju Grmovšku. Ines Papert je smer poskušala prosto preplezati že lani, a ji je uspešen vzpon preprečila nesreča v južni steni Marmolade. Letos je porabila de-

set dni za študij smeri, ob uspešnem vzponu z Wasti Schöndorfer pa jo je preplezala v desetih urah; pri tem je morala zaradi odlomljenega stopa šesti raztežaj preplezati dvakrat. Kot tako rekoč vsakdo je tudi Ines ob ponovitvi predlagala nekaj sprememb ocen. Njen predlog je (po raztežajih): 7b+, 7c (7c+), 8b (8a+), 8a (7c+), 7a, 8a+ (8a+/8b), 6c+, 6a, 6b, 5, 5.

Nova smer na Uli Biaho

Dodo Kopold in Vlado Čmarik, slovaška alpinista, imata za seboj že nekaj odličnih vzponov nad ledenikom Trango. Med drugim sta lani preplezala novo smer v JZ steni Great Trango Towerja. Letos sta se odločila za iskanje lednih linij v istem območju. Na pot sta krenila že konec maja in junija začela prve vzpone. Njun prvi cilj je bila ledna linija v steni Hainabrak. V drugem poizkusu sta preplezala 1000 m z oceno VI/6 in dosegla vršni greben. V nadaljevanju poti proti vrhu ju je zaustavil gladek grebenski stolp, ki ga nista mogla preplezati, zato sta se vrnila. Naslednji poizkus je veljal nepreplezani severni steni Shipton Spire (5970 m). Tam sta odnehala po preplezanih 500 m, in sicer zaradi bolezni. Njun poglavitni cilj je bila severovzhodna stena Uli Biaha (6109 m). Oba alpinista sta steno opazovala že nekaj let, saj je iz baze pod Shiptonom kot na dlani. Dostopni 1000 m visoki ozebnik sta preplezala ponoči in dopoldne dosegla vznožje glavne stene. Prvih sto metrov smeri je bilo zelo strmih, nato pa je bilo do prostora za bivak nekoliko položnejše. Bivakirala sta brez spalnih vreč in ker ju je močno zeblo, sta nadaljevala plezanje že sredi noči. Deset metrov pod vrhom sta si morala urediti varovališče in sta se na krhko snežno tvorbo, ki je spominjala na Cerro Torre, povzpela izmenično. V dolino sta sestopila po smeri, v glavnem s spusti ob vrvi. 2200 m visoko smer sta poimenovala Drastissima in jo ocenila z oceno VI, 6, ABO. Plezala sta v alpskem slogu, in to med 21. in 23. junijem.

Novice zbral Tomaž Jakofčič

Dobra zimska sezona Erika Švaba

Zamejski Slovenec Erik Švab (AO SPD Trst, Grivel, La Sportiva, Montura, KONG) je imel bogato in zanimivo ledno sezono, s katero je spet dokazal, da resen trening in leta izkušenj (kljub pomanjkanju prostega časa in drugim obveznostim) lahko prinesejo dobre rezultate. Za začetek je s Klemenom Premrlom (AO Tržič, Black Diamond, Mountain Hardware) preplezal Lambado pod Prisojnikom. V Sappadi v Karnijskih Alpah je poleg slapu Futura (WI6) na pogled in brez

ostrog preplezal še dve novi kombinirani smeri (M8). S Klemenom, Igorjem Žerjalom (AO SPDT) in Anžetom Marenčetom (AO Kranj) se je v dolini Val Varaita v Piemontu za en sam dan udeležil mednarodnega srečanja lednih plezalcev; preplezali so najtežja slapova v dolini: Chandel-le Gastok (WI5+) in Bubiri acidi (WI5). Naslednji dan so v dolini Valbrembana nad Bergamom preplezali ledeno pošast Damoklej (WI6+, X), ki visi čez velik previs in se ponavadi podre, preden zmrzne do tal.

Po koncu tekmovanj v lednem plezanju se je Švab posvetil treningu za kombinirane smeri. V dolini Dunje je preplezal smer Ronin (M9), v dolini Maltatal dve smeri z oceno M8, dobro formo pa je potem izkoristil za obisk stene Ueschinen pri Kanderstegu v Švici. Z Dejanom Miškovičem (AO Lj. Matica) je v drugem poskusu, brez os-

trog, preplezal svojo doslej najtežjo kombinirano smer, Tooltime (M10+).

Za konec sezone je opravil več vzponov na pogled v modernih kombiniranih smereh. Obiskal je dve dolini v severni Italiji. V dolini Valbrembana je opravil drugo ponovitev smeri Il ritorio di Dindo (M10). Isti dan je vzpon v tej smeri opravil tudi Rok Šisernik, s katerim sta v bližnjem plezališču preplezala še dve smeri, Open day (M9) in Topo ragno (M8+). V dolini Val Gressoney je Erik z Igorjem Žerjalom opravil več vzponov, izstopata pa dva, ki ju je opravil na pogled: Gamba di legno (M8+) in predvsem streha Controtendenza (M9/9+), ki je najtežji vzpon, kar jih je opravil v kombiniranem plezanju na pogled. Za obe smeri velja, da sta bila to prva prosta vzpona brez ostrog.

M. P.

**Iz Mladinske knjige Trgovine,
KNJIGARNE KONZORCIJ,
Slovenska 29, Ljubljana**

Andy Tyson, Molly Loomis

CLIMBING SELF-RESCUE:

Improvising Solutions for Serious Situations

Nigel Shepherd

GO CLIMB

The Mountaineers books, maj 2006 (236 strani, mehka vezava, črno bele fotografije, 4.334,00 sit)

Dva izkušena gorska vodnika in inštruktorja učita, kako improvizirati samopomoč, ko se znajdete v težavah v gorah.

V knjigi so opisani primeri in rešitve.

Dorling Kindersley, junij 2006 (160 strani, mehka vezava, barvne fotografije, 4.307,00 sit)

Preberi si, poglej si in pojdi! Knjiga in DVD z jasnimi in nazornimi opisi, primerna za začetnike in za tiste, ki želijo izpopolniti tehnike plezanja.

Dragi planinci in planinke,
Radio Ognjišče vas po novem razveseljuje 2x tedensko:

- ob četrkih ob 9.30 z rubriko Vabilo na pot
- ob petkih ob 17.00 prisluhnite oddaji Doživetja narave

Vabljene k poslušanju!

Oddaja "Čez hribe in doline"
vsak tretji četrtek v mesecu ob 17. uri

RADIO UNIVOX

107.5 MHz

e-mail: info@univox.si

Kruha in iger – samo da se bo delal denar

Odmevi na junijski uvodnik

Junijska številka PV mi bo ostala v spominu po lepoti pisanja o gorah na slikarskem platnu, obširnem, zanimivem pregledu del slikarjev, ki so upodabljali tudi gorski svet. Tudi prispevek o dveh naravnih parkih v Črni gori sem z zanimanjem prebrala.

A trajno se bom spominjala predvsem uvodnika z naslovom »Kruha in iger, samo da se bo delal denar« Andreja Stritarja, ki mu izrekam vso podporo. Tako – marketinško – dejavnost naj bi torej imeli še naprej, celo razširjali naj bi jo, tudi v gorah, tako rekoč v visokogorju. To zavzemanje najstarejše planinske organizacije, nekoč uglednega planinskega društva Ljubljana Matica, ki je bilo simbol gorništvu pri vzgoji mnogih rodov, je nezaslišano. Pred desetletji so se v vodstvo tega društva povzpeli ljudje, ki so dosegli »napredek in razvoj« tudi v visokogorju z namestitvijo pralnih in pomivalnih strojev, z dunajskimi zrezki in solato v ponudbi, z razumevanjem za ponočevanje in razgrajanje ljudi v visokogorskih postojankah, ki imajo za nas sim-

bolni pomen (koča pri Triglavskih jezerih, Kredarica, Komna). In ta »napredek in razvoj« sta povzročila, da so našli ostanke pralnih sredstev v Črnem jezeru, celo slapu Savici; tega javnost sploh ne ve in o tem se ne piše.

Prosim gospoda urednika Habjana, naj poišče te podatke in jih objavi. Prav bi bilo, da se objavijo tudi podatki o tem, kako v tujini, Avstriji, Švici, Italiji, oskrbujejo take postojanke (primerjalna analiza)! Ali tudi tam perejo rjuhe ali jih vračajo v dolino? Ali so tudi tam delili papirnate rjuhe za prenočitev in jih nato sežigali za domovi, ali zahtevajo, da vsak obiskovalec svojo rjuho prinese in odnese s seboj, kot bi bilo edino pametno, in vztrajajo pri preprostem spoznanju, da v visokogorju, v katero zahajamo iz spoštovanja do prvinskega sveta, neomadeževane narave in miru, ne moremo pričakovati dolinskega udobja? Imamo mi, planinci, ki vsako pločevinko odnašajo s seboj (in celo pobirajo smeti za drugimi), sploh še kakšno človekovo pravico ali se bomo morali vedno bolj podrežati nevzgojenim ljudem, ki se ne znajo drugače veseliti, kot da se napijejo in razgrajajo, kjer koli že so?!

To je ogorčeno, jezno in žalostno pisanje razočarane planinke, ki ni pričakovala, da bo leta 2006, ko se ves kulturni svet zavzema za traj-

ANNA PURNA
KRAKOVSKI NASIP 4
TEL.: (01) 426 34 28

**AKCIJSKE CENE GORE-TEX JAKEN IN VELURJEV DUMO
PRVIČ PRI NAS V PRODAJI ŠVICARSKÉ TURNE VEZI NAXO
TURNI ČEVLJI SCARPA PO LANSKOLETNIH CENAH
PONOVRNO V PRODAJI ODLIČNE PALICE KOHLA**

**10 % GOTOVINSKI POPLIST
ZA IMETNIKE POTRJEENE PLANINSKE IZKAZNICE**

VABLJENI!

nostni razvoj, za čim večje zavarovanje še ohranjenih predelov narave, za zakonodajo v prid varstvu narave, še posebno občutljivega gorskega sveta, izgubila vse spoštovanje do vodstva PD Matica in vseh tistih, ki si drznejše predlagati elektrifikacijo, polaganje kablov med Domom na Komni in Kočo pri Triglavskih jezerih, ki stojita na strogo varovanem območju Triglavskega narodnega parka. Že sama misel je vredna obsojbe in kazni, saj se od vodstvenih ljudi pričakuje predvsem zgled in spoštovanje zakona. Je to zavzemanje za uveljavitev pravne države? Kje je tu vzgoja ljudi? S takimi predlogi za spremembe v zaščitenem območju se daje ljudem potuha, tako rekoč javna podpora za vožnjo s štirikolesniki, za graditev vlak in cest, kjer se komu zdi, skratka, za nekaznovano anarhijo celo v narodnem parku, saj inšpekcijske službe ne ukrepajo. Miselnost »človek je gospodar narave« je v alpskem svetu v tujini že preživeva, znana so celo sedanja prizadevanja Svetovne turistične organizacije za avtohtonost, ohranitev in spoštovanje vseh posebnosti v posameznih deželah ali pokrajinah, proti množičnosti, za premišljen, uravnotežen razvoj, spoštljivost do narave in ljudi. Območje Julijskih Alp je vendar zadnji rezervat za pitno vodo pri nas; kaj ni že dovolj onesnažena?!

Vem, moje pismo ne bo ničesar spremenilo. Obveljati pa morajo strokovna stališča Zavoda RS za varstvo narave, enota Kranj, ki jih je podpisal Metod Rogelj, in vsestransko utemeljeno mnenje načelnice Rozalije Skobe v imenu Komisije za varstvo gorske narave pri Planinski zvezi Slovenije. In s tem seveda tudi Uprave TNP.

Alenka Bizjak

V junijski številki vašega Vestnika sem prebrala članek Andreja Stritarja »Kruha in iger – samo da se bo delal denar« in bila zelo prizadeta ob spoznanju avtorja, kaj lahko pričakujemo v bližnji prihodnosti v naših čudovitih gorah. Zgrožena sem tudi ob dejstvu, da prihaja iniciativa za množični razvoj visokogorskega turizma prav iz vrst članov Planinske zveze Slovenije. Povsem podpiram mnenje in stališče Andreja Stritarja, da je treba preprečiti tovrstne načrte in dejavnosti, ki bodo pripeljali do osiromašenja, če že ne do uničenja nekaterih delov naše neokrnjene visokogorske narave. Helena Lenasi

Bralci so nas opozorili na uvodnik v šesti letošnji številki Planinskega vestnika, ki ga je napisal Andrej Stritar. Ker je v njem večkrat omenjen naš časopis in ker gre za napačno interpretacijo, vas v skladu z zakonom o medijih prosim za objavo kratkega pojasnila:

Članek »Evropski gorski biser«, objavljen v Žurnalu 21. aprila 2006 na strani 52, je reklamne na-

Psi lajajo, karavana gre dalje!

rave, plačano oziroma naročeno besedilo, ki ga je naročilo Planinsko društvo Ljubljana Matica. Besedilo in fotografije je prispeval naročnik. Žurnal s tem nima nobene vsebinske povezave. Besedilo, ob katero se je spotaknil gospod Stritar, je delo naročnika.

Za nas je takšen propagandni članek enak reklamnemu oglasu, za katerega vsebino in točnost je odgovoren naročnik. Očitki, ki jih gospod Stritar namenja Žurnalu, so torej napačno naslovljeni, vendar sem – in to me veseli – povsem enakega mnenja, kar zadeva množično naskakovanje naših gora: lumpenproletariat naj se zabava ob Planšarskem jezeru, gore pa naj pusti pri miru!

Dejan Steinbuch,
odgovorni urednik Žurnala

Tri mesečno vremensko poročilo

Kot bralec oz. naročnik PV od l. 1949 imam pravico in lepo dolžnost, da vas ob 5. obletnici prenovljenega Vestnika prisrčno pohvalim. Če pomislim na vso raznolikost revije v teh 57 letih, je sedanja res lepa in dobra ... Korajžno naprej! Imam pa prošnjo, ki sem jo pred leti že omenil v vaši reviji: strašno pogrešam tri mesečno vremensko poročilo s Kredarice, katero je tako skrbno pripravljaval do novembra 1995 dr. F. Bernot! Mogoče ste odvisni od Agencije za okolje? Močno pogrešam podobno poročilo tudi za druge večje kraje v državi (npr. v lokalnih časopisih), a s Triglavskega doma je to še posebno dragoceno, se vam ne zdi? Pa veliko uspeha pri navdihujočem delu in srečno pot želim.

Vinko Božič Humar

Ponovno zvezde na nebu

Zvezdne noči, Dušan Jelinčič, 2. dopolnjena izdaja, Sanje, Ljubljana, 2006.

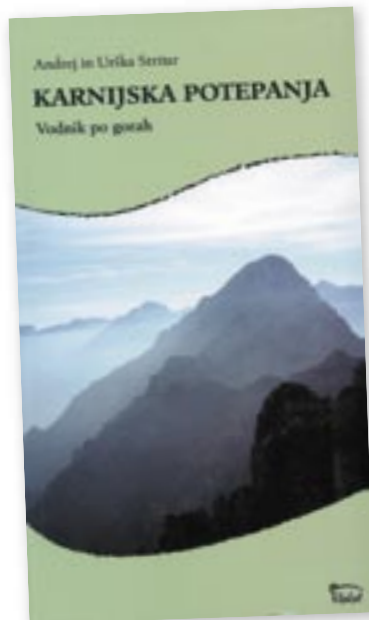
Dvajset let je minilo od zelo uspešne, takrat še jugoslovanske odprave na Broad Peak in Gašerbrum 2, osemtisočaka v Karakorumu. Brž se ustavimo ob besedi »uspešno«, kot se je večkrat ustavil tudi Dušan Jelinčič, avtor ponatisnjenih in z uvodnim esejem dopolnjenih Zvezdnatih noči. Je uspeh, če vsi garajo, na vrh pa stopi le ena naveza? Ali je to le uspeh posamezne naveze ali posameznikov, ki delajo predvsem za svoj cilj? Razgaljen, sam pod zvezdami v mrzli karakorumski noči avtor bolj pritrjuje slednjemu. Konec koncev si vsakdo želi stopiti na vrh. V ospredje, že po človeški naravi, kaj rada stopa predvsem lastna želja. Knjiga Dušana Jelinčiča Zvezdne noči je dobila številne nagrade, predvsem v Italiji. Je alpinistična knjiga, ki nekaj stvari pove drugače, naravnost, brez olupšav, nenazadnje avtor dodobra razgali tudi samega sebe, svoje šibkosti in napake. Pravi, da če je odprava uspešna, so za to zaslužni člani le-te, če ni, je za to vedno »krivo le vreme«, ne pa nepripravljeni

posamezniki, napake v odločitvah ipd. Prav nekateri od naštetih dejavnikov so povzročili dramatično dogajanje pred koncem odprave na Broad Peak, kjer sta v snežnem neurju avtor in soplezalec dobra dva dneva blodila po gori in večkrat le za las ušla smrti. »Gora se naju je usmilila,« pravi. Ali pa sta imela le neizmerno srečo. Dobro se zaveda, da je ta osemtisočak osvojil »zlahka«, mnogi se trudijo leta, pa nikoli ne presežejo te magične meje. A hkrati je v uspeh in preživetje vložil ogromno energije, tako da hitro opravi s takimi pomisleki. Knjiga je napisana v lepem jedrnatem jeziku, nekoliko odstopa le avtorjevi pogovori z zvezdami, ki so v bistvu samorefleksija. Kot da so na trenutke malce »nezemeljski«, četudi se pogovor suče o zelo zemeljskih stvareh. Drugačen pristop, ki je morda prav zato navdušil kltitike, da so bili Zvezdnatim nočem tako naklonjeni. V uvodnem esejem avtor razmišlja o uspehu knjige, ki je res imeniten – je »mednarodno najbolj nagrajena slovenska knjiga vseh časov« (tako piše na naslovnici), mišljeno je predvsem italijansko tržišče. A vendarle avtor v zanosu morda spregleda, da tudi kakšna druga slovenska gorniška knjiga ne govori samo o kamnih, pač pa se ozre tudi na človeka in njegovo dojemanje »dogajanja na gori«. Sicer pa so Zvezdne noči lepe, zasanjane, včasih pa trde in ledene, kot so bile noči na ledeniku in predvsem tista dramatična noč na vršnih pobočjih »smotanega vrha«, kot je avtorju o Broad Peaku dejal soplezalec Mojmir. Branje, ki ga želiš opraviti v enem zamahu, branje, o katerem se želiš pogovarjati, tudi branje, po katerem bi kar stopil do avtorja in rekel: »Poslušaj, Duško ...«. Gotovo bi bil zanimiv pogovor. O človeški plati alpinizma, ki je vse bolj pozabljena, o kateri se v času tržišnega naravnanih vodenj na najvišje gore sveta vse premalo govori. Pravi čas za ponatis knjige!

Marjan Bradeško

Karnijska potepanja

Karnijska potepanja (Vodnik po gorah), Andrej in Urška Stritar, Kibuba, Ljubljana 2006.

Ne vem, ali bi med Julijci in Dolomiti lahko našli lepšo vezeno, kot so skrivnostno vabljive, vse gorske raznovrstnosti polne Karnijske Alpe, ki jih slovenska gorniška srenja vedno bolj hiti spoznavati, saj je v njih kaj videti in doživeti. Sicer pa so vsaj na vzhodnem robu nekoliko tudi naše, predvsem koroške. Zvestejši (in predvsem starejši) bralci Planinskega vestnika se prav gotovo še spominjajo tehtnega pisanja dr. Viktorja Vovka, ki je v šestdesetih letih prejšnjega stoletja v sedmih letnikih predstavljal Slovencem Karnijo in njene gore, iskal v njenih dolinah in na vrhovih slovenske korenine ter rešil izumrtja ali pozabe marsikatero slovensko ledinsko ime. Planinski vestnik je karnijskim goram prijazno naklonjen in morda s tem tudi »povzročitelj« vedno večjega slovenskega zanimanja zanje. Vendar je na knjižni polici s slovensko gorniško literaturo dolgo zevala praznina.

Med vsemi mogočimi vodniškimi knjigami, enciklopedičnimi in izbirnimi, smo zaman iskali vodnik po gorah nad Ziljsko, Kanalsko in Železno dolino. Zdaj je tudi ta vrzel zapolnjena. Iz Stritarjeve družinske pisateljske delavnice smo dobili prepotrebno knjigo, ki jo bodo z veseljem jemali v roke tudi bralci, ki ne čutijo velike želje po gorniškem odkrivanju Karnije. Že samo listanje in ogledovanje mojstrskih fotografij lahko nekoga z vsaj nekoliko pustolovske domišljije prestavi v osrčje njemu sicer neznanih gora, branje opisov osemindesetih izletov, gorskih popotovanj in zahtevnih vzponov na vrhove pa bo prav gotovo pustilo trajnejše posledice, ki se bodo končale z neposredno izkušnjo. Torej je knjiga priložnost za sanjarjenje in hkrati vabilo na pot. Prepričan sem, da bo to drugo nalogo opravljala vse pogosteje in v maniri naše najboljše vodniške literature.

Dandanašnji se komaj še spominimo, da nas je nekoč državna meja s svojimi železnimi zakonitostmi ločevala že od bližnjih, a tako naših Zahodnih Julijcev in da je slovenski gornik z julijskih vrhov pogledoval na Karnijske Alpe kot na nekaj daljnega, nedosegljivega. Časi se spreminjajo in z njimi vsakovrstne priložnosti. Državne meje tako rekoč ni več, prevozna sredstva pa so se iz biciklov, vlakov in avtobusov prelevila v avtomobile in nekoč nepremagljive razdalje ne pomenijo nikakršne ovire več. Tisto, za kar smo nekdaj potrebovali ves prosti konec tedna, zdaj lahko opravimo v enem samem dnevu (seveda prikrajšani za marsikaj lepega!). Celo večino v tej knjigi opisanih tur lahko ob zelo zgodnjem vstajanju in poznem večernem vračanju celo v osrednjo Slovenijo opravimo v enem dnevu; več o tem nam povesta avtorja v poglavju Izhodišča.

Sploh je knjiga zastavljena tako, da manj večjemu in po svetu manj razgledanemu popotniku sproti ponuja dovolj prepotreb-

nih informacij, ki mu pomagajo graditi podobo njegove izbrane gore in poti do nje. Potem prebere, kako splezati na zaželeni vrh – to je seveda bistvo vsake vodniške knjige – avtorja pa ga s tehtnimi besedami strokovnjakov pripravita na težave, ki ga čakajo tam zgoraj, na vse mogoče ovire in nevarnosti; ne nazadnje mu svetujeta tudi pri izbiri potrebne gorniške ali celo alpinistične opreme. Predvsem pa ob vsakem opisu nevsiljivo opozarjata, naj se po Karniji potepa z odprtimi očmi, kajti veliko je videti.

In to je tisto pravo. Zdaj je treba le še zbrati voljo in se odpraviti na pot. Dela, ki nam ga ponujata avtorja v tej knjigi, je več kot dovolj, da ne govorim o morebitnem ali kar zanesljivem vračanju v kakšne k srcu prirasle koticke. Zato pot pod noge. Morda za začetek k bolj po karavansko prijaznim vrhovom nad Kanalsko dolino, k Ojstrniku, Lepemu vršiču, Koku ali Poludniku, da potipamo Karnijce tam, kjer so še blage narave. Že nad Mokrinami, le streljaj zahodneje, pa bo šlo zares. Na Konjskem špiku in Velikem Koritniku ne bo več šale, zato le natančneje pogledajte v vodnik. Ko pa bomo nekoč na najvišjem karnijskem prestolu, na Cogliansu, ki s svojimi 2780 m stopa Triglavu ob bok, končali svoje spoznavanje Karnijskih Alp, jih z julijskih vrhov ne bomo več gledali kot v neko skrivnostno daljo, ampak kot prijazne, čeprav še vedno spoštovanja vredne znanke.

Mitja Košir

Dotik praznine

Dotik praznine, Joe Simpson, prevod Iztok Osojnik, Sidarta, Ljubljana, 2006.

Razburljiva naslovnica ostrega zasneženega in razbitega grebena, katere avtor je Danilo Cedilnik, pomeni dramatičen uvod v knjigo, ki je kot do skrajnosti napet filmski scenarij. V resnici

je bil o dogajanju na gori Siula Grande v Andih posnet tudi nad vse uspešen film. Kako tudi ne! Gre za eno najneverjetnejših alpinističnih zgodb preživetja, ki je taka, da človek ob branju na trenutke pomisli, da je to le dobro

napisana izmišljena pripoved (in resnici na ljubo je nekaj podrobnosti res tako natančnih, da človek dvomi, da si jih je mogoče zapomniti v tednu dni kalvarije na gori). A očitno se je vse dejansko vendarle zgodilo – igralca v zgodbi sta bila Joe Simpson in Simon Yates. Po uspešno preplezani andski steni je Joe Simpson na grebenu padel in si zlomil nogo v kolenu. Na višini šesttisoč metrov je to pravzaprav smrtna obsodba. Soplezalec v zanimivih refleksijah (dnevniških zapisih), ki so posrečeno vključeni v knjigo, pravi: »Bilo je groteskno in kruto. Izgubil sem v trenutku, ko si je zlomil nogo, in tega ne more nič spremeniti.« A vendarle je po začetnem obupu kazalo, da bosta morda vendarle preživela. Uspešno sta se spuščala preko stene, počasi in žal tudi nekoliko nepazljivo, prišla je noč, slabo vreme in – ponovni padec. Joe je obvisel na vrvi nad ledeniško razpoko in Simon je počasi lezel

z mesta, kjer je varoval, vkopan v sneg – ne da bi v noči vedel, kaj se pravzaprav dogaja. V trenutku groze, ko je bilo jasno, da bosta zgrmela v globino oba, je brez oklevanja prerezal vrh. Kasneje razmišlja: »Kakšna norca sva bila v prazni veri, da sva dovolj pametna in da bova ušla iz težav. Vse muke in napor, zato da sem na koncu prerezal vrh.« In vendar je v neverjetnem spletu okoliščin preživel tudi Joe – ko je bil v očeh soplezalca že davno pokopan. Padec v razpoko je ustavil snežni most, brezupni spust v razpoko se je zatem spremenil v rešitev, saj je Joe po snežnem stožcu uspel izplezati iz nje, sledilo je plazenje po ledeniku, padci po kamenju ledeniške morene ... V iztekajoči noči, tik pred jutrom, ko naj bi podrli bazo, se je kot vstali duh pojavil Joe. Prvotna groza se je brž spremenila v Simonovo odločno ukrepanje, ki je ohranilo tudi iztekajoče življenje soplezalca. Groza se je pojavila šele kasneje, preganjavice, razmišljanja – a kot je razbrati iz knjige, oba plezalca razumeta dejanje (prerez vrvi) kot edino možno v danem trenutku. Vso globino in širino etičnosti tega dejanja je podžgala šele knjiga. O dejanju samem pravzaprav alpinistični (in v obilni meri tudi nealpinistični) svet sodi že vsa leta po izdaji, še posebej pa po filmski uprizoritvi. Je bilo prav, da je prerezal? Saj sta vendar preživela oba! Če ne bi, bi verjetno umrla oba. Ali pa tudi ne? Ali pa le eden? Vprašanja, ki posegajo v samo jedro medčloveških odnosov, ki so še posebej na preizkušnji v brezupnih trenutkih neprijaznih, mrzlih, najvišjih gora našega planeta.

Poteza založbe Sidarta, da prevede knjigo, ki je prvič izšla pred skoraj dvema desetletjema, je pohvale vredna, saj na ta način lahko tudi v domačem jeziku beremo o stvareh, o katerih je bilo v svetu toliko govora. Nekoliko motijo le ponekod malce nerodni prevodi, tako denimo Joe večkrat »eksplodira v jok«, čeprav v

naših krajih ponavadi »izbruhnemo v jok« (primer str. 195). Prvotna knjiga je v tej izdaji tudi nekoliko posodobljena, ima vključen epilog iz kasnejših let, ko se tudi Joe vrne v gore, in predgovor Chrisa Bonningtona. O etičnosti v knjigi opisanega dogodka pa naj presodi vsak sam – po napetem branju seveda.

Marjan Bradeško

Gore nad Tržičem

Tržič (planinsko-izletniški vodnik), Vladimir Habjan, Irena Mušič, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana 2006.

Med našimi podgorskimi mesteci je Tržič najbolj stisnjen med strma pobočja okoliških gora, ki pa jim z mestnega tlaka prav zaradi te njegove globoke lege ni videti vrhov. Zato pa je odlično izhodišče za vsakovrstna, izletniška in gorniška potepanja, saj včasih ni treba storiti drugega kot stopiti za nosom in že bomo trčili ob kakšno kulturno ali naravno znamenitost. Kdor pa ni zadovoljen zgolj s slučajnostmi in mu je naše mestece in njegova okolica raziskovalni motiv, naj le vzame v roke drobno knjižico avtorjev Vladimirja Habjana in

Irene Mušič s preprostim naslovom Tržič (planinsko-izletniški vodnik), ki ga bo s tehtno besedo in mojstrsko fotografijo povabila na pot.

Avtorja sta se odločila za uveljavljeno in tudi najbolj smotrno ureditev vodnika in svoje opise najprej razporedila na samo mesto in neposredno okolico, potem pa na vse tri doline, Šentansko izpod Ljubelja, Bistriško izpod Košute in Lomsko izpod Storžiča, izlete, pohode in gorske ture pa razvrstila po »nadstropjih« v dolinske, sredogorske in visokogorske. Pravzaprav sta v to petnajsterico, po pet iz vsakega »nadstropja« uvrstila tisto najvrednejše, kar nam ponujata Tržič in njegovo zaledje. Tako nas popeljeta v zatrepe vseh treh dolin in nas opozarjata na takšne zanimivosti in znamenitosti, kot je, denimo, Tomičev slap in stari mejni prelaz Ljubelj, o katerem je vedel veliko povedati že Valvasor, prijazno nas spomnita na lepo Borno pot skozi slikovita predora v vzhodnem pobočju Begunjsčice, povabita nas na Zelenico, v med geologi slovečo Dovžanovo sotesko, na Kofce in na Dolgo njivo, dve čudoviti planini v nedrjih Košute.

Na Dobrči, Kriški gori s Tolstim vrhom, na Ženiklovcu (Velikem Javorniku), Štegovniku in na Košutici pa ne bomo več brezskrbni izletniki, ampak bomo morali pred odhodom na pot temeljito prebrati poglavji o (ne)zahtevnosti opisanih poti in o opreми, ki jo bomo potrebovali za varno hojo (oboje vam v strnjeni besedi ponujata avtorja v naši knjižici). Isti dobronamerni napotek velja tudi za obiskovalce zgornjega »nadstropja« s šestimi vrhovi, ki že sodijo v elitno družino dvatisočakov. Na Vrtači, Begunjsčici, Velikem vrhu, Kladivu in Košutnikovem turnu v Košuti, ter na prvaku celotnega pogorja, Storžiču, se bomo brez zadržkov soočili z visokogorjem, s plezanjem po žicah in klinih (Veliki vrh, Storžič) in z vznemirljivo,

vendar zelo zahtevno hojo po strmih travnatih pobočjih (Vrtčača, Begunjščica, Kladiovo, Košutnikov turn). Gore v tem zadnjem poglavju, čeprav razen Storžica, ki sodi h Grintovcem, vse karavanške, v ničemer na zaostajajo za zahtevnimi skalnimi vrhovi Julijskih in Kamniško-Savinjskih Alp, zato naj bo tudi naš odnos do njih temu primeren.

Morda bi za konec veljal namig, da bi veljalo še kakšnemu slovenskemu podgorskemu mestecu napisati podobno planinsko-izletniško priporočilo za obisk in za kasnejša vračanja. Zdi se mi, da v siceršnji obilici enciklopedične in izbirne vodniške literature pri nas primanjkuje prav takšnih »miniaturk«, kakršna je pričujoča knjižica o Trziču.

Mitja Košir

Kulturne poti

Kulturne poti. Od Aljaža do Župančiča. Raztresen, Marjan. Ljubljana, Mladinska knjiga, 2006.

Prva vezna planinska pot ne le v Sloveniji, pač pa v Evropi na splošno, je od leta 1953 Slovenska planinska pot, ki vodi od Maribora prek Pohorja in vseh najvišjih in najlepših gora na Triglav, nato pa se spušča vse do Ankarana ter se konča na obali Jadranskega morja. Pozneje so nadelali še več deset podobnih planinskih poti, tudi nekaterih daljših. V zadnjem času je bilo organiziranih več krajših pohodniških poti po različnih predelih Slovenije, ne le v gorskem svetu. V drobni knjižici iz zbirke Slovenija na dlani je Marjan Raztresen predstavil petindvajset takih poti, opisal posebnosti in znamenitosti ob njih in besedilo opremil z lepimi (lastnimi) fotografijami.

Opisane poti imajo še poseben čar in kulturno vrednost, saj so posvečene spominu na pomembne Slovence, pesnike (A. Aškerc, S. Kosovela, F. Prešerna, O. Župančiča), pisatelje (I.

Cankarja, J. Jurčiča, C. Kosmača, F. Levstika, M. Kranjca, J. Trdino, F. Levstika, J. Stritarja, J. Javorška, Lovra Kuharja – Prežihovega Voranca), slikarje (I. Groharja), pa tudi spominu na nekatere druge slavne Slovence, kot so organizator slovenskega planinstva in smučanja R. Badjura, svetovno znani jezikoslovec F. Miklošič, prvi učitelj čebelarstva na Dunaju A. Janša, M. Čop, najbolj razgledani Slovenec svojega obdobja, in preučevalec slovenske dežele J. W. Valvasor. Med njimi so tudi nekateri za slovensko kulturo zaslužni duhovniki, na primer F. I. Baraga, F. S. Finžgar, J. Jalen, F. K. Meško, A. M. Slomšek, V. Stanič, A. Trstenjak, P. Trubar in M. Vetrovec, in edini tujec, pesnik R. M. Rilke.

Knjižici Kulturne poti je priložen tudi zemljevid. Pri ponatisu bi vanjo lahko uvrstili vsaj še Kettejevo pot, ki vodi od Trnovega pri Ilirski Bistrici do Prema. Po zamisli Vojka Čeligoja so jo odprli letos ob 130-letnici rojstva pesnika Dragotina Ketteja.

Ciril Velkovrh

Alarm na Matterhornu

Bruno Jelk – življenje za reševanje v gorah

Marca 2006 je v (samo)založbi »Matterhorn Verlag« izšla knjiga: Alarm am Matterhorn s podnaslovom Bruno Jelk: ein Leben für die Bergrettung avtorja Rogerja Gauderona. Vsebinsko je knjiga nadvse bogata in pisana v reportažnem slogu. Osnova so dokumentarni podatki, spominke beležke in zapisniki iz arhiva postaje Rettung Zermatt, vtisi tovarišev, zahvale preživelih in svojecev preminulih. Zajet je čas od Whymperevega vzpona, omenjeni so pionirji reševanja z letali, v glavnem pa sodobno reševanje s helikopterji. Pripovedi so popestrane s fotografijami, zgodbami o reševanjih v gorah in drugod, sklenejo pa se z gori, ljudmi in vzponi v Himalaji,

Andih ter z življenjem v lednih prostranstvih Antarktike.

V poglavju Moje življenje spoznavamo življenjsko pot Bruna Jelka, otroka revne pastirske družine, ki se je s trdim delom na planini Riggisalp nad Črnim jezerom kalil v uspešnega smučarja, alpinista, carinika, odločnega gorskega reševalca, iznajdljivega snovalca naprav in postopkov reševanja. V poglavju Zermatt in Matterhorn izvemo, da je najiminitnejša točka Matterhorn. Na njem se je od l. 1864 do 2005 smrtno ponesrečilo 522 alpinistov, od tega samo v obdobju 1981-2005 kar 210. Reševalno postajo v Zermatu je ustanovil SAC leta 1903 (po l. 1981 jo je vodil Bruno Jelk). Sledi poglavje Reševanje v gorah. Veliko je padcev v ozke ledeniške razpoke, iz katerih je rešitev zelo težavna. Problem bistveno zmanjšata Brunov trinožnik in izboljšani postopek za osvoboditev zagodene žrtve iz objema ledu z dleti in pnevmatskim kladivom. Za reševanje ponesrečencev pod previsi izdelata teleskopsko palico, iznajde priložnejša nosila ter postopke in pripomočke za reševanje z žičnic. Za organizirano iskanje avtomobilov v plazu uporabi Försterjevo sondo, posameznike išče z iskalnikom Reko, ki reagira na večino stvari, ki jih imajo pri sebi. Alfa in omega reševanja pa je za Bruna helikopter z vitlom in/ali dolgo vrvo (long-line), ki leti tudi ponoči in se ne boji vsake megle. Za vse to so potrebni univerzalni reševalci, pa tudi mecen, ki jih zna navdušiti in pridobiti k sodelovanju. Zgledov z lahkimi in težkimi reševanj je na pretek, med drugim tudi dramatična akcija reševalcev iz Zermata, ki so pomagali prizadetim med neurjem v Wallisu. Alarm na Matterhornu je odlična knjiga, pravi učbenik, ki vedno znova vabi bralca, da jo vzame v roke. Bilo bi imenitno, če bi nekoč postala dostopna vsakemu našemu gorskemu reševalcu.

Pavle Šegula

Slovesnost na Kredarici

Planinska zveza Slovenije in Planinsko društvo Ljubljana Matica sta v sredo, 9. avgusta, pripravila slovesnost v počastitev dneva, ko je bila pred 110 leti postavljena prva planinska koča na Kredarici (na mestu sedanjega Triglavskega doma na Kredarici). Franci Ekar, predsednik Planinske zveze Slovenije, je v nagovoru poudaril, da je prav, da se ob tej priložnosti spomnimo tudi vrlih domačinov iz Mojstrane in številnih pomočnikov, ki jih je Jakob Aljaž pogosto omenjal. Poudaril je tudi, da s tem dogodkom, povezanih s Triglavom in Aljažem, še ni konec, saj je bila pred nekaj dnevi tudi 111. obletnica postavitve Aljaževega stolpa na vrhu Triglava – do njega so se ta dan povzpeli člani vodstva PZS –, 26. avgusta pa bo proslava v počastitev spomina na štiri srčne može, ki so se pred 228 leti prvi povzpeli na Triglav. Opozoril je tudi, da bo čez mesec dni (9. septembra) pri Aljaževem domu pod Triglavom letošnji dan planincev v organizaciji Planinske zveze Slovenije, MDO Gorenjske in Planinskega društva Dovje - Mojstrana. Za ta praznik je Planinska zveza Slovenije pripravila tudi podelitev priznanj PZS za pomoč pri ekološki sanaciji planinskih koč in poti ter skrbi za ohranjanje čiste narave. Priznanje srebrni častni znak PZS sta prejela 15. helikopterski bataljon SV in Elektro Gorenjske, d. d. Po slovesnosti je bila okrogla miza, posvečena aktualnostim planinskega gospodarstva. Na njej so poleg predsednika PZS sodelovali še predstavniki Gospodarske komisije PZS, planinskih društev Ljubljana Matica, Javornik - Koroška Bela in Dovje - Mojstrana ter predstavnici »sedme sile« – Tatjana Pirc iz Informativnega programa R SLO in Urška Šprogar iz mariborskega časopisa Večer. Teme okrogle mize so bile:

- Oskrba planinskih koč z energijo (elektrifikacija, fotovolta-

ični sistemi, vetrni generatorji in agregati nove generacije),

- Čiščenje odpadnih vod (male čistilne naprave, suha stranišča),
- Oskrba planinskih koč (transport),
- Zagotavljanje sredstev za vzdrževanje koč, predvsem pa za intervencije,
- Zagotavljanje statusa planinske koč.

Sodelujoči so v precej dolgi in zanimivi razpravi opozorili na več pomanjkljivosti in nedoslednosti, zlasti na premajhen posluh države za finančno pomoč, nedoslednost pri izdaji gradbenih dovoljenj, pa tudi na slabosti v svojih lastnih vrstah (PZS), v katerih je premalo povezovanja in pripravljenosti na skupno načrtovanje projektov.

Ugotovitve so bile:

Povezava planinskih koč z obstoječim električnim omrežjem je tam, kjer je to mogoče izpeljati brez prevelikih stroškov in ekoloških posegov, z okoljevarstvenega gledišča gotovo najprimernejša. Bo pa treba preučiti tudi druge oblike oskrbe z električno in toplotno energijo (nova generacija energetskih postaj na biodizel, ki poleg elektrike omogočajo tudi toplotno oskrbo) in ugotoviti dejanske potrebe koč po energiji, saj je v njih verjetno preveč porabnikov.

Planinska zveza Slovenije je s PD v zadnjih desetih letih storila zelo veliko za čiščenje odpadnih voda iz planinskih koč. Imamo že dvajset koč z malimi čistilnimi napravami. Za nadaljevanje programa bo nujno znova analizirati potrebe in ugotoviti, kje so male čistilne naprave res potrebne (po večini v kočah, v katerih imajo veliko nočitev), drugod pa sanirati obstoječe greznice in graditi suha stranišča, ki varčujejo z vodo, ter zagotoviti večjo finančno pomoč MOP; dobro bi bilo, če bi to od obljub prešlo k dejanjem. Ugotovljeno je bilo, da sta za oskrbo planinskih koč, do katerih ne pelje cesta, le dve alternativni: helikopter in tovarne

žičnice. Vse druge zamisli glede vnovične uvedbe oskrbe koč s konji so nesmiselne.

V okviru PZS bo treba vzpostaviti centralni fond za koč, ki bo zagotavljal sredstva za investicijske posege v planinskih kočah. Gospodarska komisija je pripravila osnutek pravilnika za delovanje sklada in razdeljevanje sredstev, ki je zdaj v javni razpravi. Tak način zbiranja sredstev poznajo v vseh alpskih državah. V sklad bi poleg PD lahko prispevali sredstva tudi donatorji. Poudarjeno je bilo, da bodo planinska društva morala storiti več za to, da bodo planinske koč ohranjale planinsko naravo, namesto da se (nekateri) približujejo standardu gostiln. Društva, ki upravljajo koč, bodo zato morala bolj upoštevati pravilnik o upravljanju, poslovanju in opremljanju planinskih koč ter določila zakona o gostinstvu. Z vsem so že seznanjena, potrebna bo le disciplina, sicer grozi tudi zapiranje nekaterih planinskih koč.

Danilo Sbrizaj

Tabor v zavetju Uršlje gore

Od sobote, 24., do srede, 28. junija, smo mladinci iz Planinskega društva Prevalje že osmo leto zapored organizirali osnovnošolski planinski tabor. Letos smo si šotore postavili ob Domu vojnih veteranov na Obretanovem pod Uršljo goro. Udeležilo se ga je 23 otrok od drugega do devetega razreda, poleg pa smo bili še vodniki, mentorice, markacisti, alpinisti in dva dežurna v koči. Na taboru smo počeli različne stvari, glavni cilj pa je bil, da mladi gorniki spoznajo vse načine gibanja v gorskem svetu. V soboto in nedeljo smo se odpravili na tri lažje pohode na okoliške točke, v ponedeljek pa smo šli na celodnevni pohod na Uršljo goro. Na vrh smo se povzpeli v dveh skupinah, prva je šla po običajni lažji poti, druga pa se je gore lotila po »žlebu«. Tu so otroci spoznali,

kako se uporabljajo vrvi, vponke, trakovi in druga oprema. Na vrhu smo imeli skupno kosilo, nato pa smo po lažji poti skupaj sestopili do tabornega prostora. V torek je bil plezalni dan in v bližnjem plezališču Vranske peči je bilo živahno od jutra do večera. Otroci so se preizkusili v športnem plezanju in so bili nad tem športom večinoma zelo navdušeni. V sredo dopoldne smo šli na zadnji pohod, na zelo razgledni Obretanov vrh, kjer smo otrokom prikazali gibanje ob vrvi ograji. Popoldne je sledil težko pričakovani piknik s starši, kjer smo jim razdelili tudi diplome o udeležbi. Sledilo je slovo z obljubo, da se naslednje leto spet vidimo na planinskem taboru.

Matej Mirkac

Grmadi na nadmorski višini 620 metrov. Za nekaj dni je postala njihov sicer planinski, a zato nič manj udoben drugi dom. Vzpon na 817 m visoko Grmado je zahteval previdnejše korake. Vsakdo je ohranil v srcu skrito željo, ki jo je izrekel sam pri sebi ob zvonjenju na zvon. Po vrnitvi so se najmlajši planinci, nekateri izmed njih tudi prvič, preizkusili v postavljanju šotorov in pri tem neznansko uživali. Po večerji je sledila risanka in nato je bilo treba napolniti baterije za naslednji planinski dan. Zjutraj so se najmlajši planinci, ki so vse šolsko leto sodelovali pri dejavnostih planinskega krožka, pripravili na celodnevni pohod z razgledi proti Bavču in Srebotniku; ta je potekal najprej do Alminega

doma na Svetini, nato prek 834 metrov visokega Tolstega vrha, sledila pa je vrnitev s previdnim sestopom po smučišču ob Celjski koči. V poznopopoldanskih urah so planinci kot plezalci začetniki preizkusili umetno plezalno steno na kozolcu Čebelica; prav vsi so se pogumno odpravili na pot osvajanja plezalnih veščin. Četrtek dan v taboru je minil v znamenju raznovrstnih planinskih delavnici. Ob izdelovanju planinskih čevljev iz umetne mase, risanju v planinski dnevnik, izdelovanju panjskih končnic in vnovičnem plezanju po steni je bilo po mnenju večine najzanimivejše spuščanje po vrvi izpod bivaka Bavč. To pobočje je bilo v drugih dneh prizorišče iskanja najlepše in največje kobilice in drugih malih živalc. Večer sta popestrila obisk lovca in nočni pohod s svetilkami do Lovskega doma. Zadnji planinski dan je bil namenjen igri na igralih, pripravljanju prtljage in izmenjavi vtisov o zanimivih dogodivščinah minulih dni, v katerih ni manjkalo petja planinskih pesmi, plesa in zabavnih iger ter najboljših planinskih obrokov, ki so jih pripravili gostitelji. Ob koncu s soncem obsijanih dni planinskega tabora je napočil čas za planinski krst in planinsko slovo. Vidimo se prihodnje leto.

Petra Gregorc

Planinski tabor za najmlajše

Letošnji prvi julijski teden, ko so se zaslužene poletne počitnice za solarje šele dobro začele, so se najmlajši planinci iz planinskega krožka osnovne šole Ljubčna odpravili na štiridnevno odkrivanje skrivnosti in radosti planinskega načina življenja v planinskem taboru v naročju Grmade nad Celjem. Že prvi dan so v jutranjih urah, skupaj s spremlevalci, zagrizli v kolena in ob sledenju planinskim markacijam po razgibani poti čez Suhi potok prišli do Pečovniške kočice na

Planinska šola PD Lisca Sevnica

Znanje, ki ga stalno ne izpopolnjuješ, nenehno kopni.

S tem motom smo preteklo jesen načrtovali in izvajali Planinsko šolo. Namenili smo jo vsem planincem in tistim, ki bi želeli postati planinci. Na prvem sreča-

nju v novembru 2005 v Zavetišču Pod Svetim Rokom smo sprejeli program, ki smo ga pripravili po učbeniku Planinska šola. Teoretični del izobraževanja je potekal na srečanjih ob sredah v našem zavetišču. Pohode pa smo posvetili predvsem praktičnemu delu. Predavali so nam domači izkušeni planinci in od drugod povabljeni planinski strokovnjaki za posamezna področja. Na prvem predavanju nam je Adi Vidmajer sproščeno in duhovito predstavil planinsko organizacijo in lik planinca. Na naslednjem srečanju nas je Jože Guštin seznanil z zgodovino planinstva. Franci Gričar je pred nami spraznil in pospravil svoj nahrbtnik in nam dal vrsto koristnih napotkov o planinski opremi. Dragica Baloh nam je svetovala, kaj je najbolje jesti v gorah, lahko so to tudi »skrinjce«. Na tretjem novembrskem srečanju nas je Vinko Šeško v sliki in besedi prevzel s temo o poznavanju in varstvu narave. V de-

cembru smo se z inštruktorjem Romanom Ponebškom izobraževali o orientaciji. Vinko Šeško in Ljubo Motore sta nam slikovito predstavila zanimivo temo Opa-zovanje narave skozi fotografski objektiv.

Na prvo srečanje v letošnjem letu smo januarja povabili Daniela Škerbineka, ki nam je posredoval del svojega bogatega znanja o nevarnostih v gorah, predvsem

v zimskem času. Na naslednjem srečanju nam je o poznavanju gorske pokrajine – predvsem o Posavskem hribovju – predaval mag. Anton Polšak. Jože Radej se je zelo zavzeto trudil, da bi nas naučil nekaj vozlov za samovarovanje. Zadnjo soboto v januarju smo se pod vodstvom planinskih inštruktorjev v treh skupinah podali na Lisca. Med potjo smo praktično dopolnjevali in uporabljali naše znanje. Analizirali smo turo, Jože Prah nam je predstavil planinske poti, inštruktor Ivan Čigale nas je zelo podrobno seznanjal z vremenoslovjem, z Radejevim Jožetom smo dopolnjevali in vadili znanje o vozlih in uporabi samovarovalnega kompleta, ogledali smo si vremenski center. Ljubo Motore nam je na zanimiv način predstavil zgodovino našega društva. V februarju smo se iz Zidanega Mosta napotili na Kopitnik, kjer nam je Boris Bogovič predstavil GPS. Opa-zovali smo značilnosti gorske

narave, v kateri smo se gibali in predvideli morebitne nevarnosti, v katerih bi se lahko znašli. Z Matjažem Španom, dr. med., smo obnovili znanje iz prve pomoči. Z inštruktorjem in gorskim reševalcem Francem Intiharjem smo ob predavanju in filmu spoznali delo Gorske reševalne službe. Na zaključnem srečanju je vsak udeleženec povedal svoje mnenje, izkušnje, pripombe, predloge ali zastavil vprašanje, na katerega morda med predavanji še ni dobil odgovora.

Udeleženci so bili z organizacijo in obravnavanimi vsebinami zadovoljni in si tovrstnega izobraževanja še želijo. Posamezni člani si želijo še več izpopolnjevanja o uporabi cepina, pohodniških palic in orientaciji v neznanem okolju. 24. junija smo se udeležili izleta v Triglavski narodni park, kjer smo pod vodstvom naravovarstvenega paznika po učni poti spoznavali dolino Vrat. V prelepem okolju Radovne in Pocarjeve domačije smo podelili potrdila in značke Planinske šole vsem, ki so izpolnili na začetku postavljene kriterije. Kot najpomembnejše pri naši Planinski šoli je izstopalo zavedanje, da je za varno hojo in uživanje v gorah potrebno znanje.

Marjana Dvojmoč

Spomini na tabor v Reziji

Planinsko društvo Šmarna gora že 30 let organizira tabor, vselej zadnji teden v juliju. Njegova gonilna sila in organizator je Franček, brez katerega ni pravega tabora. Letos smo se odpravili v Rezijo. To je izredno mogočna dolina, ki jo obkrožajo zeleni, strmi, robati in izredno visoki griči; takoj za njimi se pno proti nebu skalnati vrhovi. Po dolini se vije bistra rečica, ki spomladi verjetno napolni široko prodnata strugo. Po dolini je speljana zanimiva krožna pot, imenovana Ta lipa pot. Prebivalcev je malo in jih tudi redko srečaš,

razen v vasicah, ki jih pa ni kaj dosti. Iz teh vasi so izhajali brusarji, ki so šli v daljne dežele, da so lahko preživljali svoje družine. Na ta čas spominja tudi zelo lep in urejen muzej. Ko smo prispeli v vasico Zamlin, smo začeli postavljati tehnično zahteven tabor. Ko sta Marjan in Boris opravila z zapletenim napeljevanjem elektrike in vode (cevi je bilo na kilometre ...), se je življenjske pravzaprav zdelo že kar prijetno. Ženski svet se je najbolj razveselil potočka z vodo tik ob taboru, ki ima »zanesljivo« boljši učinek od najdražje kreme. Vsi pa smo vsako popoldne z veseljem obiskovali »plažo« bližnje reke, se kopali, skakali, umivali, prali, gradili jezove (posebna pohvala gre dedkom in otrokom), iskali pupke, paglavce in rake, se sončili, spali, počivali, se masirali pod slapovi, klepetali, se smejali, meditirali in neskončno uživali!

Vsak dan po zajtrku je bila na vrsti tura, prilagojena vsem starostim; najmlajši udeleženec Rok je imel komaj štiri leta. Otroci so se na splošno res dobro odrezali. Tudi kakšna bolj zahtevna in plezalna pot za starejše navdušence se je našla; vsa pohvala Marjanu, pa tudi njegovi ženi Majdi, za pravo in vodenje zahtevnejših tur. Tudi naši družabni večeri so minevali prijetno. Teden je kar prehitro minil. Vsak udeleženec je s svojim kamenčkom dopolnil mozaik. Tone s svojo prijaznostjo in veseljem do strežbe, Vladimir z neizčrpnim humorjem in pridnostjo pri pomivanju posode, Mateja s skrbjo za otroke, Darinka z vodenjem jutranje telovadbe, Boris s potrpežljivostjo pri reševanju Matije iz šotora, ko se je zataknila zadruga, Jane z izdelavo res simpatičnega stranišča, Anica z domačimi dobrotami, Maruša z nesebično pomočjo pri rezanju zelenjave. Tibor in Milena pa sta uživala kot vegetarijanca. Domov smo se vračali s mislijo, da se bomo zagotovo srečali tudi prihodnje leto.

Darja Grad

Turčija 2006

Po šestih letih se nas je štirideset članov Planinskega društva Pošte in Telekomov Ljubljana od 24. maja do 14. junija 2006 znova odpravilo v Turčijo. Prvi del popotovanja je potekal po vročem jugovzhodu, kjer se Anadoljsko višavje spušča v rodovitno Mezopotamsko ravnino. V drugem delu smo se v že znanem sredozemskem okolju sprehajali po Likijski pešpoti in po visokih gorah ter uživali v morskih valovih. V turški prestolnici Ankari smo obiskali mavzolej Mustafa Kemala Atatürka in muzej anadoljskih civilizacij. Ogledali smo si mogočne ostanke nekdanje hetitske prestolnice Hatušaš. Kdo bi si mislil, da se bomo kdaj v življenju znašli v krajih z imenom Sungurlu, Yozgat, Harput. Nadaljevali smo pot v območje armenskih gora in Mezopotamije, ki je bilo od nekdaj razpotje civilizacij. V evfratskem pogorju smo se povzpeli na vrh gore Nemrut, k veličastni grobnici komagenskega kralja Antioha I. Spustili smo se v mezopotamsko nižino in v Šanlıurfi obiskali rojstno jamo preroka Abrahama. Prosti dan smo izkoristili za počitek in uživanje na eni najlepših plažic turškega Sredozemlja. Naslednje jutro smo se odpravili na prvi celodnevni sprehod po Likijski pešpoti – iz vasice Adrasan prek hribov tik nad obalo do doline Olympos. Tretji dan smo

se lotili vzpona na likijski Olympos (Tahtali Dag, 2.366 m). Razgledi so se odpirali, vrh pa nas je razočaral, saj na njem gradijo petnadstropno zgradbo s postajo turistične žičnice. Povzpeli smo se na trdnjavo Simena. Dan smo začeli z jutranjim kopanjem na plažici Kaputaš, nato pa se izgubljali v »vintgarju brez neba« – soteski Saklikent. Naslednje jutro se nas je nekaj spet odpravilo na Likijsko pešpot, večina pa je dan preživela na najlepši turški plaži Oludeniz. Popoldne smo se odpeljali v hribovsko vasico Gombe v pogorju Taurus, ki je bila izhodišče za jutranji vzpon. Osemindvajset planincev se je povzpelo na približno 3.050 metrov visoki zasneženi vrh Belih gora Ak Dag, preostali pa so se sprehodili mimo slapov v dolino. Planinski del potovanja je bil s tem uresničen. Med visokimi gorami smo potovali naprej proti Afyonu, središču maka. Uživali smo razgled na lepo ohranjeno mestno jedro. V Bursi, mestu svile, prvi prestolnici Osmanskega cesarstva, smo obiskali Zeleno mošejo in mavzolej. Po avtobusnem ogledu nočnega velemesta na dveh celinah, Istanbula, smo se odpravili na carigrasko letališče. Utrujeni od vtisov o različnih obrazih iste dežele smo v vsakdanjem domačem okolju zbirali vtise o doživetjih na pravkar minulem potepanju.

Stane Tomšič

Šesto regijsko veteransko srečanje

Območno združenje veteranov vojne za Slovenijo občine Štore, veteransko združenje SEVER za celjsko območje, Območno združenje borcev in udeležencev NOB Celje in Občinsko združenje častnikov občine Štore so v soboto pred lovskim - Vruncčevim domom na Svetini počastili 15. obletnico vojne za Slovenijo in 15 let samostojnosti. Tudi letos so sodelovali s sorodnimi društvi iz sosednjih občin. Med drugim je prišla množica pohodnikov iz Šentjurja, Celja, Laškega in seveda iz Štor. Uvodnemu nagovoru podžupana občine Štore Jožeta Kraglja je sledil pozdrav slavnostnega gosta in govornika, predsednika Združenja veteranov vojne za Slovenijo Srečka Lisjaka. Naša veteranska srečanja pa imajo še eno simboliko. Veterani občine Štore takrat tistim društvom, ki nam vedno pomagajo in z nami dobro sodelujejo, namreč podarimo spominske plošče ali kipec štorskega železarja, simbol železarskih Štor. Visokega priznanja so bili letos ob 60. obletnici uspešnega delovanja deležni člani Lovske družine Bojansko Štore. Predsednik veteranske organizacije Slovenije polkovnik Srečko Lisjak jim je podaril visoko priznanje ZVVS, Vlado Amič, član predsedstva Zveze slovenskih častnikov, pa visoko priznanje ZSČ. Kipec štorskega železarja so prejeli Srečko Lisjak, predsednik ZVVS, Miran Jurkošek, predsednik Športno-kulturnega društva Rudar Pečovje, Jožica Vešligaj, predsednica Aktiva žena Kompole, in pa Rajmi Jelen, predsednik LD Bojansko Štore. Spominske plošče pa so prejeli Pihalna godba Svetina, Prostovoljno gasilsko društvo Svetina, Turistično društvo Štore, ljubiteljski pevski zbor Bojansko in Planinsko društvo Železar Štore. Kot organizatorju veteranskih srečanj na Svetini je tudi meni

podjetje Štore-Steel podelilo visoko priznanje.

Srečko Križanec

Vroč na Resevni

Jeseni bo minilo že deset let od postavitve razglednega stolpa na Resevni. 21. septembra 1996 je bila slavnostna otvoritev ob občinskem prazniku občine Šentjur. Sredstva so prispevali občina Šentjur, Alpos Šentjur ter razna podjetja, obrtniki, društva, planinci in ljubitelji planin. Imena vseh sponzorjev so še vedno na vpogled na plošči na stolpu. Inštitut za raziskavo materiala iz Ljubljane je ob izdaji uporabnega dovoljenja leta 1996 zahteval, da se stolp po desetih letih ponovno antikorozijsko zaščiti, kajti v osnovi je bil vroče cinkan. Prav to se je te dni dogajalo na Resevni. V ponedeljek so prišli delavci podjetja Goma in pričeli s tehnološko pripravo stolpa za barvanje. Tudi vreme se je zjasnilo in bilo vse dni lepo primerno toplo, da je ustrezalo tehnologiji barvanja. Pogoj za dober oprijem barve je namreč, da je zračna vlaga nekje med 60- in 70-odstotna, temperatura zraka pa 25° C. Ekipa je bila v sestavi šestih mož in dobro usposobljena. Vse je potekalo pod dnevnim nadzorom predsednika društva Ivana Stražeta, občasno pa tudi gospodarja Borisa Šmida in nadzornega An-

tona Krebsa. V sredo, 21. junija, zvečer je bilo vse končano, pospravljeno in pregledano. Ivan in Boris sta pripravila piknik večerjo za vse delavce in vodje. Pri soten je bil tudi Anton Grmek - direktor SEVS Celje. Predsednik Ivan Straže je vsem podelil spominske majice in kape 55 let PD Šentjur, v vrečko pa je dodal še unikatni leseni spominski čveljček. Društvo se opravičuje vsem, ki te dni zaradi zaščitenega delovišča niso mogli na stolp. Prosi pa za prispevke za to investicijo, saj so bili stroški preko dveh milijonov tolarjev. Nakažete jih lahko na račun PD Šentjur številka 06-000-0041391751. Predvidena je tudi obnova planinskega doma. Uradni zaključek teh in ostalih investicij bo ob občinskem prazniku občine Šentjur 15. oktobra na Resevni. Posebno slovesno bo zato, ker bo takrat društvo praznovalo tudi 55-letnico delovanja.

Ivan Straže

Zasavska Sveta gora še gostoljubnejša

Planinci in drugi obiskovalci Zasavske Svete gore so bogatejši za prenovljeno gostinsko sobo v planinskem domu na tem znanim zasavskem hribu 852 metrov nad morjem. V nedeljo, 6. avgusta, so jo slovesno izročili name-nu. Slavnostni nagovor je imel predsednik Planinskega društva (PD) Zagorje ob Savi Ferdinand Drnovšek. Za njim sta v optimističnem duhu spregovorila vodilna moža pokroviteljev Jožef Smrkolj, predsednik uprave podjetja Eti Elektroelement, d. d. Izlake, in Matjaž Švagan, župan občine Zagorje. Obnovitvena dela so se začela 27. junija in so trajala do 4. avgusta. Projektant nove podobne osrednjega gostinskega prostora v planinskem domu je Stane Ocepek iz Litije, ki je delo opravil prostovoljno. V zahvalo je na slovesnosti ob odprtju dobil priznanje PD Zagorje za posebne zasluge pri razvijanju planinstva

v občini Zagorje. V prenavo so bili ves čas vključeni tudi planinci; poskrbeli so za vodovodno in električno napeljavo ter preboj stene za točilnim pultom. Vrednost naložbe znaša približno 6 milijonov tolarjev, načrtujejo pa že nove projekte v domu. Trenutna prednostna naloga zagorskih planincev je po Drnovškovih besedah dvigniti organizacijo planinskih izletov za mladino in starejše na višjo raven. To bo hkrati pomenilo tudi večjo obiskanost planinskih točk, med katerimi ima Zasavska Sveta gora že vsaj sto let pomembno mesto. Že najmanj pol tisočletja je na njej znano romarsko shajališče, v planinskem pogledu pa se je začela uveljavljati kmalu po letu 1905, ko je bila ustanovljena litijska podružnica Slovenskega planinskega društva (SPD). Takratna Sveta gora je bila zanimiva celo za planince iz Hrvaške. Po 1. svetovni vojni je planinstvo še bolj zaživelo. Leta 1927 so planinci uredili skromno zavetišče v prostorih majhne mežnarije, ki jim jih je prepustil župnik. Tri leta pozneje je litijska podružnica SPD odkupila zemljišče na bližnjem hribčku Požganica in zgradila na njem svoj lastni planinski dom. To je bila t. i. Tomazinova koč, ki je dočakala slovesno odprtje 9. avgusta 1931. Med 2. svetovno vojno je planinsko koč doletela enaka usoda kot druge objekte na Sveti gori – iz strateških razlogov so jo požgali partizani. Ko je vojni vihar minil, so se požrtvovalni planinci znova lotili dela. Jeseni 1945 jim je rudnik podaril leseno barako; razstavili so jo, jo prepeljali na Sveto goro, jo tam spet sestavili in junija naslednje leto izročili namenu. Njena oskrbnika sta postala domačina Janez in Zofija Cirar. Leto 1946 je pomembno tudi zato, ker je bilo takrat ustanovljeno PD Zagorje. Že oktobra 1949 je bil izročen namenu planinski dom z zidanimi spodnjimi in lesenimi zgornjimi prostori. V njem je bilo 60 ležišč. Zrasel je na pogorišču nekdanje šole in tam stoji še danes, vendar

v spremenjeni obliki. Novembra 1974 je namreč prvotni dom pogorel do tal. Planinci so ob pomoči traktoristov iz Tirne in Rovišč takoj začeli odstranjevati ruševine in pepel, nato pa znova zidati. Pri darovalcih iz Tirne, Rovišč, Šentlamberta, Zagorja in drugih krajev so dobili les, tako da je bil novi dom kljub snegu in mrazu v tridesetih dneh pod streho. V letu 1975 so nadaljevali obrtna dela in 9. avgusta 1976 je bil sedanji dom slovesno odprt. V graditev je bilo vloženih 11.500 prostovoljnih delovnih ur ter 8.000 kilometrov brezplačnih prevozov s tovornimi in osebnimi vozili.

Boštjan Grošelj

Ob 20-letnici kategorizacije planinskih poti

PZS je pričela kategorizirati planinske poti leta 1986, razgovori o tem pa so bili že prej (PV

1984/310). Kategorizacija je namenjena širši javnosti – ne samo planinci –, da bi se popotniki in planinci že pri načrtovanju ture lahko odločili za smer vzpona in sestopa ter tako prilagodili svoje planinsko znanje telesni pripravljenosti in tehnični opremljenosti (čelada, varovalni komplet). Kategorizacija je bila končana po petih letih (PV 1991/527) in kot rezultat je bil v Planinskem vestniku leta 1992 objavljen seznam kategoriziranih planinskih poti.

V upanju, da bo zakon o planinskih poteh prinesel boljšo, natančnejšo in sodobnejšo opredelitev pojma planinskih poti, označenih s Knafelčevo markacijo, ki so jo že zdavnaj želeli zaščititi, ga je poslanec na 16. redni seji Državnega zbora leta 2000 ustno predlagal. Sedaj to postaja realnost, dobili bomo zakon o planinskih poteh. Vedeti pa moramo, da se markacija pojavlja tudi na javnih poteh, ki jih ni gradila PZS in jih tudi ne

Pred leti ste v Vestniku pokazali sliko, kako je neki zagnani markacist v korenine macesna nad planino Konjščico vžagal stopnice. Pošiljam sliko, ki prikazuje, kako je narava dokončala delo, ki ga je sprožil. Posneto 19. 7. 2006. Drago Metjak

vzdržuje, temveč so to izjemoma poti ali steze, ki jih domačini ne uporabljajo več, še vedno pa so dobre za hojo na cilj in tako jih planinci ohranjamo. Po glavni cesti čez trojanski klanec (cesta E57, od Zavrh do Trojan) so kar tri obhodnice in za hojo po njih velja zakon o cestah. Tu sta kar dve okrogli markaciji, z belo in rumeno piko - E6.

Poseben problem so zelo zahtevne poti. Danes se za hojo po težjem svetu uporabljajo ustrezni tehnični pripomočki. V letošnji peti številki PV (str. 88) je zapisano, da je za vzpon na Mangart treba vponko prepeti najmanj 170-krat, uporaba samovarovalnega kompleta na poti od Kredarice do Malega Triglava pa je neprimerna. Tako bi se morali Komisija za planinske poti (KPP) in Gorska reševalna služba, ki sta na začetku (17. 5. 1986) sodelovali pri kategorizaciji, dogovoriti, kako danes ustrezno opremiti planinsko pot. Ob navpični žični vrvi je lahko padec le tako dolg, da vrv in vponka zdržita, kar je odvisno od razdalje nameščenih vrvnih klinov. Dobro bi bilo to obdelati in objaviti ustrezno sodobnim zahtevam - mar PV ne sme zapisati tudi kakega znanstvenega članka v prid varnosti obiskovalcev?

Morda ob 20-letnici kategorizacije planinskih poti dobimo še ustrezen zakon o planinskih poteh in kopicu dela, ki ga bodo določili izvršilni predpisi. Zavedati pa se moramo, da to delo naši markacisti opravljajo prostovoljno. Sedaj se končuje risanje poteka planinskih poti na liste državne topografske karte merila 1 : 25.000 in prenos tega v digitalizirano obliko. Nastal bo register planinskih poti. Pa ne pozabimo, da je SPD leta 1906 izdalo drobno knjižico Seznamek markiranih potov na področju 'Slovenskega planinskega društva'. Tu je bilo 464 zapisanih poti razdeljenih na 10 območij (danes imamo pa 12 meddruštvenih odborov).

Božo Jordan

Mejnik slovenskega alpinizma

Povsod živijo ljudje, ki jih privlačijo gore; ljudje, ki uživajo v mirnih kotičkih prostranih zelenih planin, kjer majerce pripravljajo odlično kislo mleko; ljudje, ki jim stik z visokogorjem pomeni notranji mir; ljudje, ki plezajo po najvišjih in najzahtevnejših stenah sveta in premikajo meje mogočega. Slovenci smo v tem pogledu v samem svetovnem vrhu.

Po koncu druge svetovne vojne, ko sta Joža Čop in Pavla Jesih splezala osrednji triglavski steber, so v petdesetih letih slovenski alpinisti odhajali plezat tudi v Dolomite, v Avstrijo in v Francijo. Kot želja in cilj se je posledično seveda pojavila Himalaja. Prva odprava je bila Trisul 1960. V naslednjih 15 letih je Komisija za odprave v tuja gorstva organizirala še štiri odprave. Odprava na Makalu leta 1972 žal ni dosegla vrha, zato so jo leta 1975 ponovili. Prvenstveni vzpon po južni steni je pomenil dokončen stik slovenskega alpinizma s svetovnim alpinističnim vrhom. Makalu je peta najvišja gora na svetu, in na njenem vrhu je leta 1975 stalo kar sedem članov odprave: 6. oktobra Stane Belak - Šrauf in Marjan Manfreda - Marjon, ki je vrh dosegel brez uporabe dodatnega kisika, kar je bil edinstven uspeh v tedanjem alpinizmu, saj je bil prvi alpinist na svetu, ki mu je to uspelo; 8. oktobra Janko Ažman in Nejc Zaplotnik; 10. oktobra Viki Grošelj in Ivč Kotnik; 11. oktobra Ja-

nez Dovžan. Vendar z Makalujem ni bil osvojen le vrh, pomembno je, da je bil osvojen po prvenstveni smeri v južni steni, kar je bila do takrat sploh tretja preplezana stena v Himalaji. Obenem je bil Makalu mejnik tudi v tem, da je vrhunskim slovenskim alpinistom postregel z novim izzivom: preplezati najvišje gore sveta, po možnosti po prvenstvenih smereh. V naslednjih dveh desetletjih je slovenska zastava zaplapolala na vseh štirinajstih osemtisočakah.

Razstava Mejniki slovenskega alpinizma je do nadaljnjega na ogled v Triglavskem domu na Kredarici, v nedrju slovenskega očaka, kjer se je rojeval slovenski alpinizem. To je vsekakor svojevrsten dogodek, saj bodo tudi tuji alpinisti in gorniki, ki zahajajo v naše gore, lahko videli izbor fotografij, ki so jih naši alpinisti posneli ob osvajanju prvenstvene smeri na Makalu. Lepoto Triglava, rojstni kraj slovenskega alpinizma, ki je to državico na sončni strani Alp popeljal med alpinistične velesile, je v svoji knjigi Iz življenja gornika lepo opisal tudi Julius Kugy: "Prvič sem prišel k njemu skozi Krmo in se vrnil po isti poti. Nato sem sestopil v Bohinj ... pozneje sem izbral pot v Bohinj preko Hribaric in skozi dolino Sedmerih jezer. Včasih sem prišel iz Trente ... ali čez Dolič. Na koncu sem si izbral za pristop dolini Kot in Vrata. Tako sem se naučil, da Triglav ni vrh, temveč prostrano kraljestvo." Upajmo le, da nam bo narava postregla z lepo jesenjo in da se kdaj srečamo na Kredarici.

Jelena Justin

Janez Kunstelj 1946–2006

Pred štirinajstimi dnevi smo čestitali Janezu za 60. rojstni dan. Bil je, kot vedno, optimist, poln pozitivne energije, obdan z družino in prijatelji in vsi smo mu želeli najboljše in verjeli, da bo, kot zmeraj doslej, zmož. Vest, da ga ni več, je strašna. Veš, da se bo enkrat zgodilo, poskušaš se pripraviti na to, vendar te zadene, zadene v sredo srca. Ni ga več, Janeza, s katerim smo preživeli toliko lepih in hudih trenutkov, trenutkov, polnih adrenalina, nemoči, neizmerne žalosti, pa tudi veselja, pravega divjega veselja in ponosa, da smo, da zmoremo, da se nam skupaj ne more zgoditi nič hudega.

Rojen je bil na Vrhniki in že od malega je bil povezan s hribi. Postal je vrhunski alpinist, ki je preplezal najtežje smeri doma in v Evropi. Član odprave JAHO na Makalu. Uspešen in priljubljen gorski vodnik. Njegova velika ljubezen sta bila od nekdaj sneg in smučanje. Bil je odličen turni smučar, ki je še tako slabe snežne razmere vedno označil s »super«. Življenjska pot ga je zanesla na Jesenice; tam si je ustvaril družino in se zaposlil v Železarni. Pred 25 leti se je preselil v Kranjsko Goro – hudo bolan. Nekaj časa je bilo hudo, zelo

hudo. Kar naenkrat pa je skoraj čudežno ozdravel. Ko smo ga spraševali o tem, je dejal: »Ko je bilo najhuje, ko sam in zdravnik nismo več vedeli, kaj bi, sem vzel ‚rukzak‘ in šel v hribe in od takrat je šlo samo še na bolje.« In to terapijo je uporabil še velikokrat. Na naši postaji GRS je kaj kmalu postal gonilna sila, nobeno delo mu ni bilo odveč. Vključil se je v delo planinskega društva, dolga leta je bil član upravnega odbora in podpredsednik. Nobena delovna akcija ali izlet ni minil brez njega. Znal je navezati prijateljske stike in domačini, ki smo znani po tem, da prišleke le neradi sprejememo, smo ga vzeli za svojega. Kaj kmalu je prevzel načelnštvo postaje in jo uspešno vodil 18 let. Pod njegovim vodstvom je že prej uspešna postaja postala še samozavestnejša, modernejše opremljena in enotnejša. Spoznavanje terena, slepi alarmi, vaje – vse je izkoristil za to, da smo bili skupaj, da smo bili v hribih. Nam, domačinom, je pokazal najlepše koticke domačih gora, prehode in pozabljene steze. Janez je vedel, da ekipa poleg trdega in nevarnega dela potrebuje tudi sprostitiv. Tako smo začeli organizirati nepozabne, že kar legendarne skupne izlete. Prepotovali smo Jugoslavijo, obiskali najveličastnejše vrhove Evrope. Nato so bile na vrsti Afrika, Turčija z Araratom, Nova Zelandija in nazadnje Tibet in Nepal.

S svojimi modrimi odločitvami si je pridobil naše neizmerno zaupanje. V najbolj težavnih akcijah, v trenutkih, ko je bilo veliko na kocki, je vedno našel najboljšo rešitev. S svojim skoraj čudežnim poznavanjem terena in občutkom za orientacijo je marsikatero akcijo pripeljal do srečnega konca.

Vendar je bolezen spet udarila. Janez se ni dal. Uporabil je svoje metode zdravljenja. Popoldne po kemoterapiji smo ga srečali, ko je hitel smučat pod Kri-

ško steno. Zdelo se je, da mu bo uspelo. Vsi smo verjeli, da je Janez močnejši od bolezni. S svojo trdno voljo, optimizmom, vero, da je »rukzak‘ pa v hribe« najboljše zdravilo. Kako smo bili veseli. Janez je bil spet z nami. Poln energije in novih idej. Bivak pod Kotovim sedlom, ki smo ga postavili skupaj z Ratečani, je njegovo veliko delo.

Poti čez Kumlehe, možici na najbolj odročnih krajih, ki smo jih postavili skupaj, obledeli zapisi v skritih skrinjicah na najlepših delih naših gora nas bodo vedno spominjali nate, ki si nekoč zapisal, da je dovolj požirek čaja in toplota ognja, da je človek srečen, ki ti je bila beseda prijatelj sveta, ki si priznal poraz samo proti naravi.

Vsak človek se rodi s poslanstvom. Tvoje poslanstvo so bili hribi in vse, kar je povezano z njimi. In svoje poslanstvo si več kot izpolnil. »Janez, hvala ti, ker smo prjatlji ...« Mogoče so pa tam, kamor te danes spremljamo, hribi in sneg.

Govor Aleša Robiča na grobu

Janez je bil zagnan turni smučar. Tudi po več kot osemdesetkrat v sezoni je šel na turno smuko. Poznal je samo dve vrsti razmer: »fenomenalne« in »odlične«. Če je rekel, da so odlične, si moral že paziti. Nekoč je na začetku sezone zapadel sneg. Janez ni strpel doma in je šel takoj na Mojstrovko. S seboj je vzel še sina. Ko smo ga spraševali, kako je bilo, je rekel »odlično«. Čez nekaj dni smo slišali še drugo verzijo. Smučiči sta nesla gor in dol, le v grabnu med Malo in Veliko Mojstrovko si jih je Janez nataknil in peljal nekaj deset metrov. Pa je bilo že odlično.

Klemen Gričar

Z Janezom sva se že lani dogovorila za intervju za Planinski vestnik. Bolj na moje nenehno prigovarjanje kot zato, ker bi si on to tako zelo želel. Bil je pač preskromen. Pa ni imel razlo-

ga. Lahko bi nam vsem povedal marsikaj zanimivega. Kako je bilo nekdaj v gorah, saj jih je obiskoval več desetletij; kdo ga je navdušil zanje; kako jih je doživljal kot mlad alpinist; kako je bilo ob prvi ponovitvi Lovske smeri v Loški steni, v kateri so dvakrat bivakirali; kakšni so njegovi spomini na plezanje s Tinetom Miheličem, pa še z mnogimi drugimi, s katerimi je plezal; kje je najraje plezal - v skali, snegu, ledu ...; ali se spominja kakšnih zabavnih hribovskih doživetij; kako je bilo na prvi odpravi na Makalu leta 1972 in kako na eni njegovih zadnjih odprav v Novi Zelandiji; kako je bilo delati z mladimi - bil je namreč aktiven alpinistični inštruktor -; kako je zašel med gorske vodnike; kako je doživljal vodniške ture; kaj meni o razvoju vodništva danes; kako je odkrival najbolj skrite koticke gora nad Kranjsko Goro in sčasoma postal eden najboljših poznavalcev tega območja; kako je potekalo snemanje na poti Planica-Pokljuka za slovensko televizijo, pri katerem je aktivno sodeloval; kako so obiskovalci zadovoljni z bivačkom na Kotovem sedlu, katerega pobudnik je bil; in ne nazadnje, kako je bilo toliko časa voditi postajo Gorske reševalne službe, kako je bilo na najzahtevnejših in odmevnih akcijah v zadnjih časih, npr. pri reševanju treh Slovakov na Prisojniku - ali se je težko odločil, da bo prvi dan zaradi izredne nevarnosti za reševalce same prekinil akcijo; kaj kot izkušen gornik predlaga za izboljšanje varnosti v gorah in kaj pravi o reorganizaciji GRS - vemo, da je zagovarjal povezovanje s planinskim društvom -, kaj mu pomenijo gore in od kod vruga je jemal toliko energije ... To in to in še veliko drugega bi nam lahko povedal Janez Kunstelj. Vprašanja, ki sem mu jih poslal že zdavnaj, so žal ostala neodgovorjena. Ostal pa bo spomin na Velikega človeka.

Vladimir Habjan

Mirko Fetih (1916–2006)

22. junija smo se na ljubljanskih Žalah poslovili od še enega starostne slovenskih planincev, ki so po vojni začeli obnavljati planinsko organizacijo. Mirko Fetih ali Mka je bil pri tem aktiven na več področjih. Zaoral je v ledino na področju planinskega gospodarstva, pozneje pa še popotništva in informiranja. Rodil se je 27. julija 1916, čez mesec dni bi dopolnil 90 let. Ljubljčan je ostal do konca, le del študija prava je opravil v Pragi; dokončanje študija na Češkem mu je preprečila vojna. Končal ga je potem leta 1940 v Ljubljani. Zaposlen je bil v različnih organizacijah, tudi v Tekstilu in v Združenju za obrt in trgovino pri gospodarski zbornici Slovenije. Tam je bil med drugim odgovoren za izobraževanje in pridobitev zunanjetrgovinske licence. Poleg tega se je razdaljal še na drugih področjih, predvsem v planinstvu. Zanj ga je navdušil oče, ki ga je peljal na Golico, na Stol in pri desetih letih na Triglav. S prirojeno pedantnostjo je zbiral, popisal in uredil dokumentacijo za planinske kočee in zemljišča. Bil je organizacijski sekretar in član upravnega odbora in je s tem neposredno

usmerjal slovensko planinstvo. Kot načelnik gospodarske komisije je posvečal posebno pozornost visokogorskim postojankam ter odločal pri graditvi in obnovi nekaterih postojank, kot so bile Staničev dom, Koča na Črni prsti in Planika. V njegovem drugem planinskem obdobju so se oblikovale njegove lastnosti: bil je estet, popotnik, turni smučar in dober organizator. Res je, da je dolga leta vodil Komisijo za stike s tujino, pozneje preimenovano v Komisijo za mednarodno sodelovanje, vendar je treba poudariti tudi njegovo vzgojno delovanje, saj je vzgojil nekaj organizatorjev planinskih izletov in popotovanj; nekateri vztrajajo še danes. Začelo se je sredi šestdesetih let. Takrat je bilo veliko pomanjkanje vodniške literature v tujih jezikih in večjezična brošura o Triglavu je bila zelo odmevna. Zanimanje za naše gore se je večalo in prav Mka je bil tisti, ki je neutrudno pisal in odgovarjal na vprašanja tujih planinskih društev, turističnih organizacij in posameznikov. Slovenski planinci so navezovali stike s sosednjimi planinskimi organizacijami. Iz teh osebnih srečanj so se razvila tradicionalna planinska srečanja treh dežel. Spominjam se njegovega suverenega nastopa; zagotovo smo vedeli, da bo organizacija, čeprav s skromnimi sredstvi, brez napake. Poglobilo se je tudi sodelovanje z mednarodno planinsko organizacijo UIAA, v okviru katerega je Mirko Fetih zastopal našo organizacijo v komisiji za turno smučanje. Širša planinska srenja ga pozna kot neutrudnega organizatorja planinskih izletov in popotovanj. Začelo se je z zamejskimi gorami, Tatrami in Dolomiti. Njegovi izleti na Korziko so bili vzor dobre organiziranosti. Z njimi je omogočil mnogim Slovincem, da so začeli obiskovati in spoznavati

tuje gore. Že sam podatek, da je v desetih letih pripravil 85 izletov v tujino in jih po večini tudi vodil, je zgovoren. Dopolnitev teh aktivnosti je bila organizacija prvega trekinga pod Makalu leta 1975. Tudi na področju turne smuke je bilo podobno. Za svoje uspešno delo pri razvoju slovenskega planinstva je dobil najvišja planinska priznanja, leta 1973 pa tudi Bloudkovo plaketo za zasluge pri razvoju slovenskega planinstva. S Stankom Bloudkom je bil kot aktiven plavalec neposredno povezan.

Mka, od tebe smo se poslovili, vendar tvoje delo ne bo pozabljeno. Dal si nam znanje, da smo podirali meje in spoznali evropske ideale že davno prej, preden so postali resničnost. Na naših poteh po domačih in tujih gorah nas boš še vedno spremljal.

Janez Pretnar

Poziv

Nove avtorje pozivamo, da nam hkrati s prvim poslanim prispevkom sporočijo še vse podatke, potrebne za nakazilo honorarja (ime in priimek, naslov, izpostavo davčnega urada, davčno številko, številko osebnega bančnega računa; na zadnji strani bančne kartice). Tudi obstoječi avtorji, ki teh podatkov še niso sporočili, naj to store, da jim bomo lahko nakazali pripadajoči honorar.

Kako poznamo naše gore?

Kateri zeleni vrh je spredaj na levi strani slike?

Tokrat bo za nagrado nahrbtnik Carma 25, ki ga ponuja spletna trgovina z gorniško opremo www.kibuba.com.

Pravila naše igre smo objavili v januarški številki. Odgovore sprejemamo do 25. 9. 2006.

Rešitev iz prejšnje številke:

V julijski številki smo objavili sliko Stenarja, posneto izpod Križa. Prejeli smo 14 pravih odgovorov. Tisti, ki ste se zmotili, ste na sliki prepoznali Bovški Gamsovec, Begunjski vrh in Pihavec. Izžrebana je bila Mojca Balant iz Ljubljane, ki ji bo spletna trgovina www.kibuba.com podarila knjigo Karnijska potepanja.

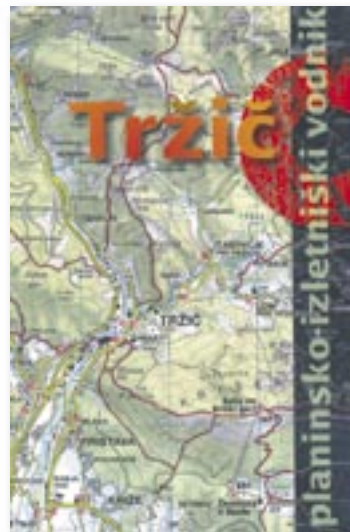
Andrej Stritar

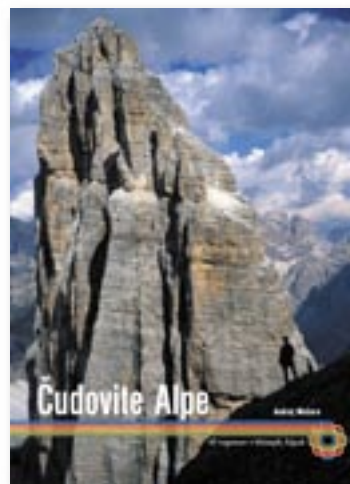
 Irena Mušič

NOVO V PLANINSKI ZALOŽBI

Planinsko-izletniški vodnik Tržič (avtorja Vladimir Habjan in Irena Mušič) je namenjen obiskovalcem Tržiča. Naravnan je predvsem gorniško, vendar je opisanih tudi nekaj sprehajalnih in izletniških ciljev, primernih za vsakogar. Na 76 straneh je opisanih 15 izletov oz. tur. Poti v knjižici so razdeljene na dolinske sprehode/izlete, sredogorske izlete in visokogorske ture. Tako bo lahko našel svoj cilj prav vsakdo – to pa je tudi namen knjižice in želja avtorjev.
Cena: 1.700 SIT.

Vodnik Čudovite Alpe (avtor Andrej Mašera) opisuje 45 izbranih vzponov na pomembne vrhove Alp, ki so naši domovini najbližji in jih je mogoče opraviti ob koncu tedna. Tako je v izboru dvanajst vrhov v Karnijskih Alpah, eden v Ziljskih, osemnajst v Dolomitih, trije v Severnih apneniških Alpah in enajst v Visokih Turah. Ture so različnih dolžin in težavnosti, od povsem nenapornih izletov pa do zahtevnih ledeniških vzponov. Vodnik je popoln opis izbranih vrhov, njihovih značilnosti, praviloma pa tudi značilnosti gorske skupine, ki ji pripadajo.
Cena: 6.900 SIT.

Informacije in naročila:

Planinska založba PZS, Dvorčakova 9, 1000 Ljubljana, tel. 01/43-45-684, faks: 01/43-45-691, elektronska naročila: planinska.zalozba@pzs.si ali prek spletnih strani PZS: www.pzs.si

EACH EXPERIENCE IS UNIQUE

YANN DELEVANX
JEAN ANNEQUIN
AIGUILLE VERTE
CHAMONIX
MONT-BLANC

MILLET
MOUNTAIN BY EXPERIENCE

K JACKET
PEUTEREY 40
ALPINIST GTX
SILVER 3

MILLET

MOUNTAIN BY EXPERIENCE

WWW.MILLET.FR